

แผนแม่บท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

บทสรุปผู้บริหาร

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) มุ่งเน้นการสนองพระราชดำริที่พระราชทานไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ ครบถ้วนสมบูรณ์ และให้ความสำคัญการนำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย ไปขยายผลให้เกิดประโยชน์ เป็นรูปธรรม รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ จัดทำแผนแม่บทเพื่อเป็นเครื่องมือแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

จากการประเมินสถานการณ์การพัฒนาและวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT) ทั้งปัจจัยแวดล้อม ภายนอกและภายใน จึงกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ดังนี้

วิสัยทัศน์ “เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ต้นทางเป็นป่าไม่ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็น เกษตรกรรม เพื่อนำไปขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ มุ่งเน้นศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ ขยายผลองค์ความรู้สู่ประชาชนเพื่อความ ยั่งยืนของชุมชน พัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ ตลอดจนบริหารจัดการองค์การด้วยหลักธรรมาภิบาล

กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘,๕๐๐ ไร่ พื้นที่ หมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ๑๘ หมู่บ้าน พื้นที่ศูนย์สาขา ๕ โครงการ พื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่หมู่บ้านในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่นในภาคเหนือ

ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ๑๗ จังหวัด เกษตรกร ประชาชน เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ๔ ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย มุ่งเน้นการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ ได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นงานศึกษาวิจัยในลักษณะต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน สามารถนำผลงานวิจัย ขยายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนการทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ที่มีชีวิต โดยมีการรวบรวม ทบทวน และวางแผนการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริให้ครบถ้วน สมบูรณ์ มีการต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน และมีนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิสังคม มีการเพิ่ม เครือข่ายการวิจัยภายในและต่างประเทศ มีการพัฒนาบุคลากรด้านงานวิจัยให้มีคุณภาพ มีระบบการจัดเก็บ สืบค้นเพื่อศึกษา วิจัย ตามแนวพระราชดำริ สนับสนุนการทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

๒. ยุทธศาสตร์ด้านการขยายผลสู่ประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ในเชิงรุกที่มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้และขยายผลไปสู่ราษฎรตามแนว พระราชดำริ ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ราษฎรสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี โดยมีการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน มีการเพิ่มเครือข่าย การขยายผลทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวพระราชดำริ ด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงาน และสร้างรายได้ มาสนับสนุนภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ และมีการขยายผลองค์ความรู้ตาม แนวพระราชดำริสู่ระดับนานาชาติ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

๓. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำให้มีน้ำเพียงพอ สำหรับสนับสนุนงานศึกษาและพัฒนาต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดหาให้มีน้ำเพียงพอ สำหรับการประกอบอาชีพการเกษตร การอุปโภค-บริโภค ของราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์และศูนย์สาขา รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สนับสนุนในการขยายผลด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการพัฒนาแหล่งน้ำ มีการเพิ่มประสิทธิภาพ ระบบชลประทาน มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และมีการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีคุณภาพสูง เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อสนองพระราชดำริ บุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ทำงานอย่างมีอาชีพและชำนานงาน โดยมีการปฏิบัติงานติดตามประเมินผลตามแผนงานต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการสนับสนุนงบประมาณและเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการเพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน การจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อการศึกษาและดำเนินงาน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านวิชาการและเทคโนโลยี และมีการพัฒนาบุคลากรด้านจริยธรรม

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติจะต้องทำให้ทุกหน่วยงานยอมรับ แนวทาง แผนงาน โครงการ และพร้อมที่จะนำแนวทางนั้นไปดำเนินการได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการระดมกำลัง แสวงหาการสนับสนุน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติและสร้างพลังขับเคลื่อน รวมทั้งให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม มีคณะทำงานด้านวิชาการ คณะทำงานด้านการขยายผล และคณะทำงานด้านอำนวยการและบริหารจัดการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รับผิดชอบการดำเนินงานตามแผนแม่บท มีการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนรายเดือนและรายไตรมาส รายงานผลสำเร็จตามแผนประจำปี การติดตามผลความก้าวหน้า รวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในระยะเวลาครึ่งแผนและครึ่งปีสุดท้ายของแผน นอกจากนี้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทุกระดับ ทุกภาคส่วน รวมทั้งให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการปฏิบัติงาน

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

คำนำ

สารบัญ

๑.	หลักการและเหตุผล	๑
๒.	พระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๓
๓.	ผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔)	๑๔
๔.	วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก	๒๙
๕.	ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์(ของยุทธศาสตร์) กลยุทธ์	๓๑
๖.	การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ	๔๙

ภาคผนวก ก. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก ข. การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

๑. หลักการและเหตุผล

เป็นที่ตระหนักกันดีมานานแล้วว่า ปัญหาพื้นฐานของเกษตรกรไทยนั้นจะเกี่ยวข้องอยู่กับปัญหาของการขาดแคลนน้ำ ที่ทำกิน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรกรขาดความรู้พื้นฐานในการทำเกษตรกรรม ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของประเทศก็มีปัญหา “เฉพาะ” แตกต่างกันไป มากบ้างน้อยบ้าง หลากหลายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย และด้วยปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น เพื่อให้เป็นสถานที่แหล่งรวบรวมสรรพวิชาการ การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และสาธิตด้านเกษตรกรรม เป็นระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว (one stop services for the farmers) เป็นเสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติของการพัฒนาที่มีชีวิต” โดยมีกิจกรรมการศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และขยายผลที่เป็นความสำเร็จสู่เกษตรกรและชุมชนในภูมินาคนั้นได้ตลอดเวลา และยิ่งไปกว่านั้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังกล่าว ยังเป็น “ต้นแบบ” ของการบริหารจัดการที่เป็นการ “รวมศูนย์ฯ” โดยนำส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลากหลายหน่วยงานมารวมไว้ ณ ที่แห่งเดียวและร่วมกันดำเนินงานเพื่อเป็นจุดบริการเบ็ดเสร็จให้แก่ประชาชน เกษตรกร และชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่และภูมินาคนั้น ๆ มีโอกาสได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการแก้ปัญหาจากของจริง ณ สถานที่จริง ซึ่งได้จำลองสภาพโดยรวมทางกายภาพของภูมินาคนั้นที่นำมาย่อส่วนไว้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้พิจารณาดำเนินการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นที่บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนแม่กวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพระราชประสงค์ที่จะให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ทดลอง แสวงหารูปแบบในการพัฒนาพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็น “ต้นแบบ” ในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่น ๆ ในภูมินาคนั้น โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริมการปลูกไม้ ๓ อย่าง เพื่อให้ก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเน้นเรื่องการพัฒนาป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้สมบูรณ์เป็นหลักและให้ปลายทางเป็นการศึกษาด้านประมงตามอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจากการดำเนินการจัดการศึกษาและพัฒนาตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ที่เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จ ที่ผู้คนให้ความสนใจเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน ขอรับการฝึกอบรมและนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง

การดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙) ที่ผ่านมา ได้ดำเนินการพัฒนาในด้านการจัดสรรทรัพยากรและติดตามประเมินผลตามแผนที่มีความหมายของการดำเนินงานร่วมกัน สู่เป้าหมายการปฏิบัติได้ โดยการปรับปรุงการบริหารจัดการดำเนินงาน จัดระบบข้อมูล ระบบประสานงาน ทบพวงงานศึกษาทดลอง วิจัย ที่ผ่านมานำสู่การขยายผลและดำเนินงานวิจัยใหม่ ๆ ในการควบคุมดูแลของคณะอนุกรรมการวางแผนแม่บทและติดตามประเมินผล ดำเนินการขยายผลโดยการสาธิต การฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินการร่วมกันตามแนวพระราชดำริ มีการพัฒนาแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในเชิงคุณภาพเพื่อเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการ ที่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา ประชาชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้มาใช้บริการได้อย่างต่อเนื่องและการดำเนินงานตามแผนแม่บทฉบับที่ ๒ ของศูนย์ฯ ได้ดำเนินการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ที่เน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย”

สำหรับแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) มุ่งเน้นการสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เป็นแหล่งความรู้และบริการแบบเบ็ดเสร็จที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีการปรับปรุงพัฒนา การศึกษา ทดลอง วิจัยอย่างต่อเนื่อง ศึกษาพัฒนาแบบประยุกต์ในลักษณะดำเนินงานร่วมกันในแบบบูรณาการเน้นการศึกษาวิจัยในลักษณะต่อยอดและสามารถยืนยันความสมบูรณ์ของข้อมูลในสิ่งที่ปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการประสานงานทุกสาขา พัฒนาสู่ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ พร้อมทั้งขยายผลการพัฒนาของศูนย์ฯ ที่พิสูจน์แล้วทำได้จริง เกิดประโยชน์ต่อบริบทของความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในพื้นที่ โดยเน้นเป็นแหล่งองค์ความรู้ด้านการเกษตร เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการพึ่งตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาค้นให้คิดเป็น ทำเป็น มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมและจริยธรรม ยกระดับรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อการพัฒนาในเชิงคุณภาพให้ควบคู่กับบริบทพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ที่มุ่งสู่ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) มุ่งเน้นการสนองพระราชดำริที่ทรงพระราชทานไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ยังไม่ได้ดำเนินการครบถ้วนสมบูรณ์ และให้ความสำคัญการนำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย ไปขยายผลให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรม รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ในแผนแม่บท ฉบับที่ ๔ คือ “เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ต้นทางเป็นป่าไม้ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม เพื่อนำไปขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการจัดทำแผนแม่บทเพื่อเป็นเครื่องมือแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพต่อไป

๒. พระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปี ๒๕๒๕

เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ องคมนตรี อธิบดีกรมชลประทาน และเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วย เจ้าหน้าที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรมราชองครักษ์ สวนจิตรลดา

ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างโครงการ จัดหาน้ำสนับสนุนศูนย์ศึกษาการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตอำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยเร่งด่วน ดังนี้

๑) ควรพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำทางบริเวณต้นน้ำห้วยฮ่องไคร้เหนืออ่างเก็บน้ำ ห้วยฮ่องไคร้ ๑ ที่ รพช. ได้ก่อสร้างไว้แล้ว เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำห้วยฮ่องไคร้ต่อไป

๒) ควรพิจารณาต่อท่อผันน้ำจากฝายทดน้ำแม่ลายไปลงอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๔ เพื่อเสริมปริมาณ น้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๔ ในช่วงที่ขาดฝนและในระยะปลายฤดูฝนด้วย โดยการต่อท่อจากปลายท่อผัน น้ำของฝายทดน้ำแม่ลายของกรมชลประทานที่ผันน้ำไปลงอ่างเก็บน้ำห้วยแม่คูหาของ รพช. ในเขตหมู่บ้าน สหกรณ์สันกำแพงที่ได้ก่อสร้างไว้เดิมแล้ว

๓) ควรพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ตอนล่างบริเวณบ้านกาดขี้เหล็ก อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจัดหาน้ำให้กับราษฎรหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตตำบลแม่โป่ง อำเภอดอย สะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ สามารถทำการเพาะปลูกได้ทั้งในฤดูฝน ฤดูแล้ง และน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภคสำหรับราษฎรหมู่บ้านต่าง ๆ ดังกล่าวตลอดทั้งปี

ปี ๒๕๒๗

เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการวางแผน การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ดังนี้

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ควรทำการศึกษาการพัฒนาป่าไม้พื้นที่ต้นน้ำลำธารให้ได้ผล อย่างสมบูรณ์เป็นหลักต้นทางและปลายทางเป็นการศึกษาการประมงตามอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อราษฎรอย่างแท้จริง ผสมกับการศึกษาด้านสหกรณ์ ด้านเกษตรกรรม ด้านปศุสัตว์ (รวมโคนม) และด้านเกษตรอุตสาหกรรม รวมทั้งด้านตลาดอีกด้วย เพื่อให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ แห่งนี้เป็น ศูนย์ที่สมบูรณ์แบบ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราษฎรที่จะเข้ามาศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ภายในศูนย์แล้ว นำไปใช้ ปฏิบัติอย่างได้ผลต่อไป แนวทางในการดำเนินงานแต่ละด้าน ควรมีดังต่อไปนี้

- การจัดหาแหล่งน้ำ

๑) อ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ความจุ ๒.๐ ลบ.ม. รพช. ได้ก่อสร้างเสร็จตั้งแต่ปี ๒๕๒๒

๒) อ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ความจุ ๐.๒๕ ลบ.ม. กรมชลประทานก่อสร้างเสร็จตั้งแต่ปี ๒๕๒๖

๓) ระบบท่อผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่ลายไปลงอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ปริมาณน้ำประมาณ ๖๐ ลิตรต่อวินาที หรือประมาณวันละ ๕,๐๐๐ ลบ.ม. กรมชลประทานก่อสร้างเสร็จตั้งแต่ปี ๒๕๒๗

๔) ควรพิจารณาดำเนินการก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ในปี ๒๕๒๗ เพื่อส่งน้ำสนับสนุนพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทาน ประมาณ ๖๐๐ ไร่ ควรก่อสร้างอาคารบังคับน้ำตามแนวท่อไว้ที่บริเวณห้วยธรรมชาติที่ท่อส่งน้ำตัดผ่าน เพื่อระบายน้ำลงสู่ลำห้วยให้กับฝายเก็บกักน้ำต่าง ๆ และสร้างอาคารบังคับน้ำไว้ตามลูกเนินแล้วขุดคูส่งน้ำระบบก้างปลาไว้ โดยให้คูส่งน้ำลัดเลาะไปตามลูกเนินมีส่วนลาดชันเพียงเล็กน้อย และสร้างฝายปิดกั้นน้ำในคูไว้เป็นช่วง ๆ ให้น้ำขังอยู่ในคูได้เป็นระยะเวลาานาน เพื่อให้ น้ำคูซึมลงไปเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน สำหรับสนับสนุนการปลูกป่าให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ต่อไป

๕) ควรพิจารณาดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๒ พร้อมระบบส่งน้ำบางส่วนในปี ๒๕๒๗ เพื่อส่งน้ำสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของศูนย์ ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๒๗ นี้ เช่น หมู่บ้านเกษตรกรรมแบบประณีต การปลูกทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงโคนมและการเกษตรกรรมอื่น ๆ

๖) ควรพิจารณาสร้างฝายเก็บกักตามลำน้ำสาขาของห้วยฮ่องไคร้ โดยสร้างเป็นฝายแบบง่าย ๆ เช่น ฝายหินตั้ง และฝายแบบชาวบ้าน โดยดำเนินการก่อสร้างเป็นช่วง ๆ ทั้งในเขตพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทานและพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำฝน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาป่าไม้ให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ต่อไป ควรเร่งดำเนินการในปี ๒๕๒๗ บางส่วนและดำเนินการในปีต่อ ๆ ไปตามความเหมาะสม

- การพัฒนาป่าไม้

เนื่องจากการปลูกป่าในสภาพปัจจุบัน ปลูกกล้าไม้ไป ๑๐๐ ต้น จะเหลือเพียง ๓๐ ต้น โดยตายไปเสีย ๗๐ ต้น เนื่องจากขาดแคลนน้ำ นอกจากนั้นในฤดูแล้งต้นไม้ต่าง ๆ จะแห้งมาก ทำให้เกิดไฟไหม้ป่าเสียหายจำนวนมากเป็นประจำทุกปี ดังนั้นในการพัฒนาป่าไม้ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ นี้ จึงได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำและฝายเก็บกักน้ำบริเวณต้นน้ำลำธารขึ้น เพื่อเป็นการศึกษาและทดลองการปลูกป่าโดยใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเชื่อแน่ว่าป่าไม้ที่ปลูกโดยได้รับน้ำชลประทานนี้จะต้องเจริญเติบโตเร็ว นอกจากนั้นพื้นดินจะชุ่มชื้นตลอดเวลา และต้นไม้จะเขียวสดตลอดทั้งปี ทำให้เกิดไฟป่าได้ยากและเปอร์เซ็นต์การตายหลังจากปลูกกล้าไม้แล้วจะต้องลดลงมากด้วยอาจจะเหลือเปอร์เซ็นต์การตายเพียง ๕ - ๑๐ เปอร์เซ็นต์ แทนที่จะตายประมาณ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ เช่น ในสภาพปัจจุบัน

๑) การพัฒนาป่าไม้ในเขตชลประทาน พื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทานจากอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ประมาณ ๖๐๐ ไร่ นั้น พื้นที่ตามลูกเนินจะได้รับน้ำซึมจากคูน้ำระบบก้างปลา และพื้นที่ตามริมลำน้ำห้วยธรรมชาติต่าง ๆ สำหรับช่วงที่ขาดฝนและตลอดในระยะเวลาฤดูแล้ง จะทำให้ป่าไม้ในพื้นที่นี้ได้รับน้ำตลอดปี ซึ่งต้นน้ำจะเขียวชุ่มตลอดปี และนอกจากนั้นพื้นที่ดินยังชุ่มชื้นตลอดทั้งปีอีกด้วย ลักษณะของพื้นที่ป่าไม้ทั้ง ๖๐ ไร่ บริเวณนี้จะเป็นแนวป้องกันไฟ (ป่าเปียก) ทั้งผืน

๒) การพัฒนาป่าไม้นอกเขตชลประทาน พื้นที่พัฒนาป่าไม้นอกเขตชลประทานภายในศูนย์แห่งนี้มีพื้นที่ประมาณ ๖,๐๐๐ ไร่ สำหรับพื้นที่ตามร่องห้วยธรรมชาติต่าง ๆ จะได้รับน้ำซึมจากฝายเก็บกักน้ำต่าง ๆ และฝายเก็บน้ำเหล่านี้ควรต่อท่อชักน้ำทั้งสองฝั่ง (อาจจะใช้ท่อไม้ไผ่) เพื่อชักน้ำจากเหนือฝายกระจายน้ำออกไปตามสันเนิน เพื่อให้ น้ำซึมลงไปดินเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน สำหรับการสนับสนุนการปลูกป่าไม้ตามร่องห้วยธรรมชาติและชายเนินต่อไป ซึ่งต้นไม้ตามร่องห้วยและชายเนินนี้จะเติบโตเร็วคลุมร่องห้วยไว้ ทำให้พื้นดินชุ่มชื้นตลอดเวลาลักษณะเป็นแนวป้องกันไฟ (ป่าเปียก) เป็นแนว ๆ ไปตามร่องห้วยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว การปลูกควรพิจารณาดำเนินการปลูกในพื้นที่ป่าที่ถูกกลบทำลายไว้แล้วก่อนและการปลูกป่าตามแนวถนนในเขต

โครงการที่ก่อสร้างไว้แล้วหรือที่จะก่อสร้างต่อไป ซึ่งต้นไม้บางส่วนถูกทำลายไปเนื่องจากการก่อสร้างถนน ดังกล่าว ควรพิจารณาดำเนินการปลูกต้นไม้ชนิดที่ใช้ประกอบในการทำอาหารได้ เช่น ต้นแค ต้นขี้เหล็ก มะรุม สะเดา มะม่วง เป็นต้น โดยปลูกให้เป็นหย่อม ๆ เพื่อความสวยงามและใช้ประโยชน์ได้ด้วย ส่วนพื้นที่ป่า โดยทั่วไป ควรพิจารณาปลูกไม้ ๓ อย่าง ไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้พืชม (รวมไม้ใช้งาน เช่น ไม้ไผ่) ตามความเหมาะสม ควรพิจารณาก่อสร้างถนนสั้นๆ และก่อสร้างรั้วตามแนวถนนรอบเขตโครงการ เพื่อการตรวจสอบสภาพป่าไม้อย่างทั่วถึง ป้องกัน การบุกรุกทำลายป่าและจะจัดทำเป็นสวนสัตว์เปิดในระยะต่อไปด้วย

- การประมง

เรื่องการศึกษาการเลี้ยงปลาภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ไม่ควรจะถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีสถานีประมงต่าง ๆ ดำเนินการอยู่แล้ว ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการประมงที่ควรจะศึกษาในศูนย์นี้ก็คือ ควรจะศึกษาวางระเบียบบริหารเกี่ยวกับการจับปลาในอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งเทคนิคควบคุมการจับปลาด้วย เพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์จากปลาในอ่างอย่างแท้จริง ซึ่งควรตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์การจับปลา ในเวลาเดียวกันกับที่มีการจับปลาก็ควรจะมีการลงทุน เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงปลาด้วย ถ้าสามารถศึกษาและทำให้การจับปลาในบริเวณนี้เป็นระเบียบเรียบร้อยได้โดยไม่แย่งกันเอาเปรียบกัน ไม่ทำลายพันธุ์ปลา ปลาที่ไม่สูญพันธุ์ สามารถจับปลาได้ตลอดไป ก็จะเป็นทางที่เหมาะสมและจะได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับอ่างเก็บน้ำ แห่งอื่น ๆ ต่อไป

- การปศุสัตว์และโคนม

การปศุสัตว์จำเป็นต้องศึกษาตั้งแต่การเลี้ยงปศุสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงให้ได้ผลดีรวมไปถึงการผลิตและการจำหน่ายด้วย ส่วนเรื่องโคนมเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาที่จะทำให้ราษฎรมีอาหารนมพอบริโภคใน ระยะแรก และหากมีมากก็ศึกษาหาวิธีที่อาจจะตัดแปลงเพียงเล็กน้อยก็สามารถที่จะผลิตนมนี้เก็บไว้ได้นาน และจำหน่ายได้ สำหรับการปศุสัตว์และโคนมนั้นจะต้องไม่เลี้ยงมากเกินไปพอสมควร มิฉะนั้นจะมีจำนวน โคนมมากเกินไปพื้นที่ที่จะรับได้ นอกจากนั้นควรศึกษาและทดลองถึงการคิดทำพื้นที่ปลูกหญ้ารวมทั้ง พันธุ์หญ้าที่เหมาะสมด้วย เพื่อจะได้เผยแพร่ให้ราษฎรต่อไป

- การเกษตรกรรม

ควรศึกษาเกี่ยวกับการปลูกพืชแต่ละชนิด ถึงความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ลักษณะดิน และการให้ปุ๋ยสำหรับพื้นที่ตามขอบอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ บริเวณนี้ค่อนข้างราบควรทดลองปลูกข้าว โดยการปรับ พื้นที่ให้เหมาะสมและใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำไหลเข้าไปท่วมข้าวในแปลงนาหรือเมื่อระดับน้ำในอ่างลดลง ก็จะสามารถนำน้ำจากอ่างซึมเข้ามาสู่รากพืชทางใต้ดิน หากระดับน้ำในอ่างลดต่ำลงไปมาก โดยเฉพาะในระยะฤดูแล้ง อาจจะใช้สูบน้ำโดยกังหันลมหรือใช้ระหัดแบบคนถีบช่วยสักระยะหนึ่ง ก็อาจทำได้ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ขอบอ่าง เก็บน้ำปลูกข้าวได้ด้วยวิธีดังกล่าวมาแล้ว โดยไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำช่วยซึ่งสิ้นเปลืองมาก

- การเกษตรอุตสาหกรรม

ควรศึกษาโดยมีเป้าหมายเน้นในด้านอุตสาหกรรมแปรรูปจากผลผลิตการเกษตรระดับครัวเรือน เป็นหลัก ในลักษณะของโรงงานขนาดเล็กคุณภาพดีพอสมควร มีรูปแบบที่ราษฎรสามารถร่วมกันจัดสร้าง ขึ้นมาได้ และราคาไม่แพงเกินไป ซึ่งในหมู่บ้านหนึ่งก็สามารถทำได้ตามมาตรฐานและแต่ละหมู่บ้านทำได้ใน มาตรฐานเดียวกันและหลาย ๆ หมู่บ้านก็จะรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ ดำเนินการจำหน่ายผลผลิตออกสู่ตลาด ต่อไป

สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดดังกล่าวแล้ว ควรดำเนินงานด้านการศึกษาการพัฒนาเป็นหลัก ได้แก่ การศึกษาถึง วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้พัฒนาในท้องถิ่นได้ แล้วสาธิตเผยแพร่วิธีการพัฒนาที่เหมาะสมนั้นเป็นแบบอย่างให้ราษฎรนำไปใช้ปฏิบัติต่อไป

ปี ๒๕๒๘

เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในท้องที่ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ ไว้ดังต่อไปนี้

๑) ในงานดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีกิจกรรมหลายด้านรวมกันอยู่ในบริเวณศูนย์ฯ การปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการต่าง ๆ ตามที่ได้ดำเนินการในช่วงระยะเวลา ๒ ปี มีความรุดหน้าและร่วมมือร่วมใจกันดี ซึ่งต่อไปจะได้ใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาทดสอบถึงวิธีการพัฒนาต่าง ๆ เมื่อได้ผลเป็นประการใดแล้ว ก็จะสามารถและเผยแพร่ให้เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ เกษตรกร และประชาชนทั่วไป เข้าไปศึกษาหรือโดยการเผยแพร่ออกไปจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการศึกษาและให้เห็นวิธีการพัฒนาว่าควรกระทำอย่างไร สำหรับเป็นแบบอย่างในการนำไปปฏิบัติคล้ายกับว่าศูนย์ศึกษาพัฒนานี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๒) การก่อสร้างฝายเก็บกักน้ำลำธาร มีประโยชน์ในด้านช่วยให้พื้นที่ใกล้ร่องน้ำมีความชุ่มชื้น ทำให้ป่าไม้บริเวณนั้นเจริญเติบโตดี จึงเห็นควรให้พิจารณาสร้างเพิ่มเติมขึ้นตามความเหมาะสมทั้งในบริเวณพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทานและพื้นที่ทั่วไป ส่วนระบบแจกจ่ายน้ำจากท่อส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ให้เป็นพื้นที่ปลูกป่าทั่วไป ก็ให้พิจารณาขยายขอบเขตต่อไปตามความเหมาะสม

๓) ควรพิจารณาจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งในเขตพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทาน ให้เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาการพัฒนาเบ็ดเสร็จ นอกเหนือจากกิจกรรมพัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทานเพียงกิจกรรมเดียว กล่าวคือ

- ควรพิจารณากำหนดบริเวณทางด้านทิศตะวันตกถึงแนวถนนและท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๒ ทิศตะวันออกถึงแนวถนนและท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ทิศเหนือพ้นจากเขตพื้นที่บริเวณที่ทำการศูนย์ฯ และพื้นที่ปลูกมะคาเดเมีย และด้านทิศใต้ให้รวมถึงอ่างเก็บน้ำที่ ๔ รวมพื้นที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่

- ควรพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กปิดกั้นร่องน้ำที่เหมาะสม เพื่อเก็บกักน้ำจากพื้นที่ลุ่มน้ำที่ตีและรับน้ำเสริมจากท่อส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำที่ ๕ และอ่างเก็บน้ำที่ ๖ สำหรับบริเวณพื้นที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่ ๕ ให้กรมชลประทานและกรมพัฒนาที่ดิน พิจารณากำหนดพื้นที่ทดลองปลูกข้าว โดยอาจเริ่มจากการปลูกข้าวไร่ก่อน และพัฒนาพื้นที่เป็นการปลูกข้าวนาดำแบบขั้นบันได คล้ายกับที่ดำเนินการอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย ในภายหลังสวนบริเวณอ่างเก็บน้ำที่ ๖ ควรพิจารณาจัดสร้างระบบประปา ๓ ตุ่ม เพื่อทดลองเป็นตัวอย่างการจัดการหาน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค

- ควรพิจารณากำหนดบริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำที่ ๓ สำหรับใช้พื้นที่ก่อสร้างโรงเรียนต่อไป

- ควรพิจารณาติดตั้งเครื่องสูบน้ำแบบกักกัน ยกระดับน้ำจากท่อส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ ให้กับพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยชลประทาน ในส่วนพื้นที่ป่าบนที่เนินซึ่งไม่สามารถรับน้ำจากระบบส่งน้ำจากฝายเก็บกักน้ำต้นน้ำลำธารได้ และให้พิจารณาขยายแนวส่งน้ำแบบเหมืองแม้วให้ครอบคลุมพื้นที่ให้มากขึ้น โดยพยายามให้ส่งน้ำตามแนวสันเขาและปรับปรุงแก้ไขระดับน้ำในเหมืองแม้วให้มีปริมาณความล้นไม่รุนแรงที่จะเกิดการเซาะดินได้
- อาจารย์พันธุ์เลิศ บุรณศิลป์ กรรมการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ พิจารณาปลูกพริกไทยโดยวิธีให้เถาเลื้อยขึ้นกับต้นไม้ตามธรรมชาติ
- กรมป่าไม้ พิจารณาปลูกป่าเสริมโดยให้เน้นการปลูกป่า ๓ อย่าง และให้พิจารณาจัดหาไม้ผลต่าง ๆ ปลูกแซมในพื้นที่ป่าไม้คล้ายกับบริเวณพื้นที่ข้างถนนที่จะขึ้นไปบ้านหนองหอย ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
- กรมประมง พิจารณาพัฒนาแหล่งน้ำประมงบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๕ ให้เกิดประโยชน์กับราษฎรในท้องถิ่นให้มากที่สุด และบริหารให้อยู่ในระเบียบของกรมประมงที่ได้กำหนดไว้ ส่วนการขยายการพัฒนาแหล่งประมงในเขตอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ และที่ ๒ ควรชะลอไว้ก่อน
- กรมแผนที่ทหาร ถ่ายภาพทางอากาศบริเวณขอบเขตพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ เพื่อบันทึกผลความคืบหน้าของการพัฒนาไว้ประกอบการพิจารณาทำงานต่อไป

ปี ๒๕๓๐

เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ทรงทอดพระเนตรพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำฝน ทางด้านทิศตะวันตกของศูนย์ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวที่สูง ซึ่งสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นป่าเบญจพรรณอยู่ และได้มีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ว่า สภาพป่าภาคเหนือส่วนมากเป็นป่าเบญจพรรณประเภทที่ผลัดใบ ซึ่งต้นไม้เหล่านี้จะทิ้งใบในฤดูหนาวต่อฤดูแล้ง ทำให้เกิดเป็นเชื้อไฟไหม้ป่าประกอบกับเจ้าหน้าที่ดูแลรักษามีน้อยเป็นการยากที่จะดูแลได้อย่างทั่วถึง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาวิธีการพัฒนาป่าไม้ให้เหมาะสม ในเขตดอยสูง ๆ ของห้วยฮ่องไคร้ฯ ควรทดลองปลูกไม้ชนิดต่าง ๆ ที่ไม่ผลัดใบง่าย และไม่จำเป็นต้องเป็นไม้ที่มีราคาแต่อย่างใด โดยการปลูกเสริมเข้าไปในพื้นที่ป่าเบญจพรรณที่มีอยู่แล้ว เช่น กระถินยักษ์ กระถินณรงค์ ไทร หว้า ตะขบหรือพันธุ์ไม้อื่น ๆ ที่ไม่ผลัดใบ โดยเมล็ดพันธุ์ไม้เหล่านี้จะได้ตกลงสู่พื้นที่สูงลงมาสู่ที่ต่ำและสามารถงอกขึ้นมาได้ตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังเป็นอาหารของสัตว์ป่า ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่าได้อีกทางหนึ่ง การปลูกป่าโดยวิธีการกระจายพันธุ์ไม้จากแนวสันเขาลงมาด้านล่างนี้จะทำให้เกิดสภาพป่าที่หนาทึบและสมบูรณ์ในอนาคต

ต่อจากนั้น ได้มีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน ขอให้สนับสนุนงานปลูกป่าของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยการสร้างท่อนเก็บกักน้ำหรือฝายเก็บกักน้ำในลักษณะทึบและเก็บน้ำได้ดีตามร่องน้ำต่าง ๆ ที่เหมาะสม โดยพิจารณาใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีความคล่องตัวที่จะนำไปใช้ในการขุดเจาะพื้นดิน และทดลองฉีดอัดซีเมนต์บาง ๆ ลงไป หรืออาจจะทดลองใช้วิธีการป้องกันการซึมของน้ำด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การผสมยางมะตอยหรือใช้พลาสติกเป็นส่วนประกอบ เพื่อให้ฝายเหล่านี้สามารถเก็บน้ำเพื่อช่วยในฤดูแล้งสัก ๒ - ๓ เดือน ก็จะเป็นการเพียงพอที่จะทำให้กล้าไม้แข็งแรงได้

อนึ่ง สำหรับพื้นที่ทางด้านทิศเหนือของศูนย์ฯ มีลู่วางต่อท่อส่งน้ำมาอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ แล้วส่งน้ำไปเพิ่มให้กับท่านบ่อกักน้ำหลายแห่งได้ สมควรพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมเช่นกัน นอกจากนี้ในพื้นที่ปลูกป่าบริเวณที่สูงข้างอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑ สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ปลูกป่าด้วยระบบน้ำชลประทานได้ โดยพิจารณาจัดทำระบบสูบน้ำจากเครื่องสูบน้ำพลังน้ำ ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณปลายท่อผันน้ำมาจากแม่น้ำลาย สูดขึ้นไปเก็บไว้ที่บ่อกักน้ำแล้วส่งน้ำดังกล่าวไปใช้ในการปลูกป่าต่อไป ต่อจากนั้นได้เสด็จไปทอดพระเนตรพื้นที่ที่มีพระราชดำริเกี่ยวกับงานป่าไม้และงานชลประทาน และได้มีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน เกี่ยวกับเรื่องการทดลองการเก็บกักตะกอนว่า ควรพิจารณาในพื้นที่ที่เหมาะสมและวิธีการที่ประหยัด การเก็บกักตะกอนจะทำให้ดินเปลี่ยนสภาพดีขึ้น เมื่อมีการชะล้างหน้าดินจากในป่าไปสู่ที่ราบตอนล่าง ซึ่งมีแปลงเกษตรกรรมอยู่ก็จะได้รับทั้งน้ำและปุ๋ย ซึ่งในอนาคตจะให้เห็นความอุดมสมบูรณ์นี้

ปี ๒๕๓๒

เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยได้เสด็จทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำต้นน้ำลำธารและฝายเก็บน้ำต้นน้ำลำธาร ที่ได้มีพระราชดำริเมื่อปี ๒๕๓๐ ให้กรมชลประทานได้พิจารณาจัดสร้างขึ้นบริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของศูนย์ฯ เพื่อช่วยเก็บน้ำไว้สำหรับชะลอความชุ่มชื้นลงไปสู่ด้านล่าง เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร และได้มีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานว่าเมื่อสร้างอ่างเก็บน้ำต้นน้ำลำธารและฝายเก็บน้ำต้นน้ำลำธารทั่วบริเวณแล้ว ควรแบ่งเขตการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธารออกเป็น ๒ บริเวณ คือ บริเวณที่อาศัยน้ำชลประทานกับบริเวณได้รับน้ำฝนตามสภาพธรรมชาติเพียงอย่างเดียว เพื่อทดสอบดูความแตกต่างไว้เปรียบเทียบกัน

ต่อจากนั้น ได้มีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ในเรื่องป่าไม้วว่า การปลูกป่านั้นมีข้อสำคัญที่ควรพิจารณาอย่าได้ตั้งเดิมในพื้นที่เป็นหลักไว้ และปลูกไม้อื่น ๆ ที่เหมาะสมเสริมเข้าไป การปลูกป่าไม้แบบทำลายไม้ดั้งเดิมทั้งหมด น่าจะเป็นการไม่เหมาะสมและสมควรหลีกเลี่ยงการปลูกป่าเสริมป่าด้วยไม้ที่เติบโตเฉพาะในที่อื่น ๆ การเลือกพันธุ์ไม้ที่จะปลูกมีความสำคัญ จะต้องพิจารณาเลือกพันธุ์ไม้ที่นำความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน โดยขอให้กรมพัฒนาที่ดินและกรมป่าไม้ พิจารณาร่วมกันว่าจะเลือกพันธุ์ไม้อย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสภาพป่าในแถบนี้ นอกจากนี้ในเขตที่มีดินสีแดง ควรจะปลูกหญ้าคลุมไว้ด้วย เพื่อบำรุงรักษาดินไว้ให้สมบูรณ์

หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานเกษตรกรรมแบบประณีต และมีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่เกษตรกรรมแบบประณีตว่า การดำเนินงานในแปลงเกษตรกรรมแบบประณีต ที่มีป้ายแสดงรายละเอียด ดังที่ได้จัดทำไว้นี้เป็นารถูกต้องที่จะแสดงลักษณะของศูนย์ฯ ในด้านการเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เพราะผู้เข้ามาดูงานสามารถจะดูงานได้เอง โดยมีต้องอาศัยการอธิบายมากนัก อย่างไรก็ตามขอให้ทำป้ายแสดงให้เข้าใจง่าย ๆ และชัดเจน เพราะเมื่อผู้มาดูงานได้มาดูในพื้นที่แปลงทดลองช่วงระยะหนึ่ง ก็เกิดความเข้าใจงานที่กำลังดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลองนั้น

สำหรับงานทดลองการปลูกพืชต่าง ๆ นั้น ได้มีพระราชดำริ เพิ่มเติมว่า ในเรื่องการปลูกปอสา ควรจะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมถึงวิธีการทำกระดาษสา จากเยื่อปอสาด้วย เพราะชาวบ้านจะสามารถนำไปขายในรูปแบบของกระดาษสาได้นอกจากนั้น ควรจะได้แนะนำให้ชาวบ้านปลูกไม้ไผ่เป็นไม้ใช้สอย เพราะเป็นไม้ที่มีประโยชน์ใช้สอยและไม้เศรษฐกิจที่ชาวบ้านคุ้นเคยอยู่แล้ว

ในการรักษาคุณภาพของดินไว้ให้สมบูรณ์ขึ้น ควรจะได้มีการศึกษาไปไม้ชนิดต่าง ๆ ที่นำมาคลุมดินว่ามีผลต่อดินอย่างไร เพราะจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบไม้คลุมดินที่จะมีประโยชน์เหมาะสมที่สุด สำหรับบางพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง เช่น ในเขตสันที่ ๘ ของแปลงสาธิตนี้ ขอให้กรมชลประทาน ได้พิจารณาทำ Check Dam เพื่อช่วยกักเก็บน้ำฝนไว้ด้วย เพื่อความชุ่มชื้นของพื้นที่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า ในเขตของศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้ ควรจะต้องมีการแสดงการศึกษาทดลองเปรียบเทียบให้เห็นชัด โดยแบ่งพื้นที่ที่มีการใช้ระบบน้ำชลประทานส่วนหนึ่ง และพื้นที่ที่ได้รับเฉพาะน้ำฝน โดยมี Check Dam ช่วยกักน้ำฝนไว้ส่วนหนึ่ง และพื้นที่ที่ปล่อยไว้โดยระบบธรรมชาติอีกส่วนหนึ่ง ต้นไม้ต่าง ๆ ในศูนย์ฯ จะเจริญเติบโตหรือจะแห้งงอกก็ไม่เป็นไร เพราะนั่นเป็นการทดลองเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่าง ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญของศูนย์

นอกจากนั้น ยังได้ทรงเห็นว่า ในปัจจุบันงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ส่วนใหญ่เป็นงานในเชิงศึกษาทดลอง ซึ่งต่างจากศูนย์ศึกษาฯ อื่น ๆ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอ ซึ่งเป็งานขยายผลการทดลองไปยังข้างนอกมาก สำหรับในเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ งานพัฒนาชนบทได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ทำอยู่มากแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ อาจไม่จำเป็นต้องทำงานพัฒนามากนักก็ได้ผลของการศึกษาของศูนย์ฯ นั้น ก็ได้มีหลายหน่วยต่าง ๆ เช่น กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ นำไปใช้ในที่ต่าง ๆ อยู่แล้ว

ปี ๒๕๓๕

เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจเยี่ยมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยมีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. นายปราโมทย์ ไ้มักลัด ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านให้คำปรึกษาการจัดสรรน้ำและปรับปรุงบำรุงรักษา และนายพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร. เข้าเฝ้ารับเสด็จฯ และถวายรายงาน ในการนี้ ได้ทรงปลูกหญ้าแฝกในแปลงทดลองของศูนย์ฯ และได้พระราชทาน พระราชดำริ โดยสรุปดังนี้

๑) ให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก ซึ่งจะช่วยทั้งการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยรากของหญ้าแฝกจะอุ้มน้ำไว้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความชุ่มชื้นในดินอันจะสามารถปลูกพืชอื่น เช่น ข้าวโพดหรือต้นไม้อื่น ๆ ในบริเวณที่ปลูกหญ้าแฝกได้ และคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งของหญ้าแฝกก็คือ แฝกจะเป็นตัวกักเก็บไนโตรเจนและกำจัดสิ่งเป็นพิษหรือสารเคมีอื่น ๆ ไม่ให้ไหลลงไปยังแม่น้ำลำคลอง โดยกักให้ลงไปในดินแทน

๒) ให้ดำเนินการศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อที่จะได้นำไปส่งเสริมและขยายพันธุ์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป โดยเฉพาะตามไหล่เขาที่จะมีการพังทลายของดินมาก เช่น ที่โครงการเขาชะงุ้ม และที่วัดญาณสังวราราม ก็ควรจะปลูกเช่นกัน และทรงแนะนำวิธีการปลูกว่าสมควรปลูกหญ้าแฝกก่อนหน้าฝนประมาณ ๓ เดือน เพื่อจะให้ต้นกล้าแฝกแข็งแรงพอที่จะทนต่อแรงของน้ำในหน้าฝนได้ แต่ยังทรงให้ศึกษาทดลองการปลูกหญ้าแฝกในร่องน้ำในลักษณะที่จะเป็น Check Dam ด้วยตลอดจนถึงสูงชันตามริมถนนที่เห็นดินเปลือยอยู่ให้น้ำแฝกไปปลูก เพื่อป้องกันดินพังทลายด้วย

เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยมีพลโท ไพโรจน์ จันทร์อุไร แม่ทัพภาคที่ ๓ นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ นายยุทธ กิ่งเกตุ อธิบดีกรมชลประทาน นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ ผู้อำนวยการกอง ๒ สำนักงาน กปร. เข้าเฝ้ารับเสด็จฯ และถวายรายงาน ในการนี้ ได้พระราชทาน

พระราชดำริ โดยสรุปดังนี้ เนื่องจากบริเวณพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้รับการพัฒนาทำให้สภาพป่าที่บิ่นที่โล่งน้อย ดังนั้น การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน อาจจะไม่ได้ผลนัก เนื่องจากพื้นที่มีร่มเงามากแต่ให้ทดลองดูอาจจะมีหญ้าแฝกที่ทนร่มเงาบ้างโดยให้มีการปลูกหญ้าแฝกผสมกับพื้นที่ที่มีการก่อสร้าง Check Dam และสำหรับพื้นที่ท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ฯ ที่มีความชุ่มชื้นสูงให้ปลูกต้นไม้ที่ไม่ผลัดใบ เช่น ต้นตะแบก สะเดา

ปี ๒๕๓๗

เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนราษฎรเฝ้าฝ่าละอองพระบาท ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ เกี่ยวกับงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ แก่ นายพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร. นายพิศิษฐ์ วรอุไร ที่ปรึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ตลอดจนเจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

๑) ให้นำพันธุ์กรรมพืชทั้งหลายที่ได้เคยมีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากแหล่งที่ได้รับมาจากที่ต่าง ๆ มารวม เพื่อการศึกษาค้นคว้าไว้ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ พร้อมทั้งจัดทำบันทึกแหล่งที่มาของพันธุ์กรรมต่าง ๆ นั้นด้วย ตัวอย่างของพันธุ์กรรมที่ให้นำมารวบรวมมีพันธุ์ปอสาจากญี่ปุ่น (มหาวิทยาลัยชูกุบะ) หยาง ใฝ่พม่า เป็นต้น

๒) ให้จัดพื้นที่และปลูกรวบรวมพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ ที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพานฯ โดยให้ดำเนินการในรูปแบบเช่นเดียวกับที่ดำเนินการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๓) ให้นำพืชผักพื้นเมืองทั้งที่มีอยู่แล้ว ณ ศูนย์ศึกษาฯ และที่จะใหม่มาศึกษาค้นคว้าด้านโภชนาการ โดยให้สถาบันโภชนาการมหาวิทยาลัยมหิดล ช่วยไปศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ และเมื่อได้ผลอย่างไรก็ให้แจ้งข้อมูลมาที่ศูนย์ศึกษาฯ เพื่อจะได้นำไปประกอบการพิจารณาขยายพันธุ์พืชผักนั้น ๆ สำหรับไปใช้ในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนต่าง ๆ เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น

๔) ขอให้ทางโครงการอาหารกลางวัน ช่วยเก็บรวบรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองต่าง ๆ เช่น ดาว ส่งมาให้ปลูกที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยให้บอกแหล่งที่เก็บมาให้ชัดเจน

๕) ให้ขยายพันธุ์ไม้ดอกประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะดอกพะยอม ที่มีแหล่งจากดอยสุเทพ นำมาเพิ่มไว้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๖) ให้ขยายพันธุ์มะคาเดเมีย ที่ทดสอบแล้วว่าได้ผลดี ปลูกในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ให้มากขึ้นในลักษณะอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และให้นำพันธุ์พืชทั้งหลายมาเพาะเมล็ดโดยใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับที่อาจารย์พันธุ์เลิศ บุรณศิลป์ ได้ทำกับมะคาเดเมีย เพื่อคัดเลือกพันธุ์ด้วย

๗) เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสิริธร ได้ขยายวงกว้างออกไป ขอให้จัดทำคู่มือของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การจัดตั้ง การบริหาร การจัดการ การเลี้ยงดูอบรมดูแลเด็ก ตลอดจนปัญหาและการแก้ไขในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในที่อื่น ๆ เพื่อเผยแพร่ต่อไป

ปี ๒๕๔๐

เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับ ศูนย์ศึกษาฯ ต่อ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. ที่พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ สรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษาฯ ทุกศูนย์มีปัญหาและสาเหตุเรื่องดินที่แตกต่างกันการแก้ปัญหาจะต้อง จัดหาหรือปรับปรุงน้ำปรับปรุงดินและเลือกกิจการพืชและสัตว์เลี้ยงที่เหมาะสม และพร้อมนี้ให้มีพระราชดำริ เป็นแนวทางดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และศูนย์ ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ต่าง ๆ ได้มีการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริไปแล้ว เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางกิจกรรมที่ควรเน้นและให้ความสำคัญในการดำเนินงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ตาม เอกสารข้อมูลที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานความว่า SoilDev การพัฒนาดิน ดินที่เหมาะสมสำหรับ การเกษตรกรรม ต้องมีคุณสมบัติต่าง ดังนี้ มีธาตุที่เรียกว่า ปุ๋ย ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ N (nitrogen) ในรูป nitrate P(phosphorus) ในรูป phosphate K (Potassium) และแร่ธาตุ อื่น ๆ O H Mg Fe มีระดับเปรี้ยว ต่าง ไกล่เป็นกลาง (ph ๗) มีความเค็มต่ำ มีจุลินทรีย์ มีความชื้นพอเหมาะ (ไม่แห้ง ไม่แฉะ) มีความโปร่ง พอเหมาะ (ไม่แข็ง)

ดินที่มีปัญหา

- ๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ : ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย
- ๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ : หิน กรวด แห้งแล้ง
- ๓) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ : ดินเปรี้ยวจัด
- ๔) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ : ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย ดินดาน
- ๕) ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพานฯ : ดินทราย ดินเค็ม ขาดน้ำ
- ๖) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาคุ้งกระเบนฯ : ดินเค็ม
- ๗) โครงการเขาชะงุ้ม : ดินแข็ง ดิน - หินลูกรัง
- ๘) โครงการวัดมงคลชัยพัฒนา : ขาดน้ำ
- ๙) โครงการปากพูนัง : น้ำเค็ม ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด
- ๑๐) ที่ดิน ตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา : ดินเปรี้ยว น้ำท่วม น้ำแล้ง
- ๑๑) โครงการหนองพลับ-กัลดีหลวง : ดินลูกรัง ดินดาน
- ๑๒) โครงการหุบกะพง-ดอนขุนห้วย : ดินทราย มีแร่ธาตุน้อย ดินดาน ขาดน้ำ
- ๑๓) โครงการสหกรณ์สันกำแพง : ดินลูกรัง ขาดน้ำ

ต้นเหตุของปัญหา

- ๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการตัดป่า แล้วปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืด และกลายเป็นดินทราย ในฤดูแล้งมีการชะล้าง เนื่องจากลมพัด ในฤดูฝนจะมีการชะล้าง เนื่องจากน้ำเซาะ
- ๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีการตัดป่าในฤดูฝน มีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ จนเหลือ แต่หิน กรวด

๓) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ มีสภาพพรุ “เก่า” ดินประกอบด้วยพีช ที่ทับถมลงมาเป็นเวลานานและผสมกับน้ำทะเล มีผลให้เป็นดินที่มีแร่กำมะถัน เมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นออกไซด์ และเมื่อผสมกับน้ำก็กลายเป็นกรดกำมะถัน (Sulfuric acid)

๔) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดินเป็นป่าโปร่ง มีการตัดไม้สำหรับเป็นฟืนและสำหรับเผาถ่าน ต่อจากนั้นมีการปลูกพืชไร่สับปะรด จนดินจืดกลายเป็นทราย ถูกลมชะล้างไปหมดจนเหลือแต่ดินดาน เป็นดินที่แข็งเมื่อถูกอากาศ ดินนี้ไม่มีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์

๕) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เดิมเป็นป่าโปร่ง มีการตัดไม้สำหรับเป็นฟืนและใช้พื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรม ป่าไม้ที่อยู่เหนือพื้นที่ถูกทำลายไปมากจึงไม่มีน้ำในหน้าแล้ง น้ำไหลแรงในหน้าฝนทำให้มีการชะล้าง ดินผิวบางลง และเกลือที่อยู่ข้างใต้จะขึ้นเป็นหย่อม ๆ

๖) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ดินเค็มเพราะน้ำทะเลขึ้นถึง

๗) โครงการเขาชะงุ้ม มีการทำลายป่าไม้และการขุดดินลูกรังนำไปใช้สำหรับการสร้างถนน ส่วนที่มีหญ้ามีการถอนไปคลุมมากินมากกินไปจนหมด ส่วนที่ยังมีต้นไม้ ต้นไม้ถูกตัดทำฟืน ต้นไม้โตไม่ทัน ทั้งสองอย่างทำให้เกิดการชะล้างผิวดินไปหมด เหลือแต่ดินลูกรัง ซึ่งแม้จะมีแร่ธาตุที่เหมาะสมอยู่บ้าง แต่ไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตของพืชเพราะขาดจุลินทรีย์

๘) โครงการวัดมงคลชัยพัฒนา มีสภาพใกล้เคียงกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

๙) โครงการปากพั้ง บริเวณตอนล่างคล้ายกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ บริเวณตอนบนคล้ายกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๑๐) โครงการที่ดิน ตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก สภาพใกล้เคียงกับโครงการวัดมงคลชัยพัฒนา

๑๑) โครงการหนองพลับ-กัลดีหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดเพชรบุรี มีการทำลายป่าไม้เมื่อเริ่มพัฒนา มีการ clear (ปอกเปลือก) พื้นที่โดยตัดไม้ถอนรากให้หมดเตียนและไม่มีการป้องกันมิให้ดินลูกรังที่เหลืออยู่มากถูกชะล้างลงห้วยโดยเร็ว ต่อจากนั้นสภาพกลายเป็นคล้ายศูนย์ฯ ห้วยทราย

๑๒) โครงการหุบกะพง-ดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี มีการทำลายป่าไม้ เมื่อเริ่มพัฒนาพื้นที่ที่มีสภาพคล้ายศูนย์ฯ ห้วยทราย

๑๓) โครงการสหกรณ์สันกำแพง มีทำลายป่าไม้ เมื่อเริ่มพัฒนา มีการ clear (ปอกเปลือก) พื้นที่โดยตัดไม้ถอนรากให้หมดเตียนและไม่มีการป้องกันมิให้ดินลูกรังที่เหลืออยู่มาก ถูกชะล้างลงห้วยโดยเร็ว นอกจากนี้ยังมีสภาพดินร้อนเนื่องจากมีน้ำพุร้อน

การแก้ปัญหา ทั่วไป

- หา หรือปรับปรุงน้ำ
- ปรับปรุงดิน
- เลือกกิจการ (พืช เลี้ยงสัตว์)

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีการตัดป่า ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ จนเหลือแต่หินกรวด

เรื่องเดิม เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ ไปตรวจเขื่อนห้วยฮ่องไคร้ตอนล่าง ซึ่งสร้างขึ้นสำหรับช่วยราษฎรในบริเวณสหกรณ์สันกำแพง ได้ปรึกษากับนายทินกร คมกฤต ผู้เชี่ยวชาญปศุสัตว์ เรื่องเส้นทางที่จะใช้บริเวณเหนือเขื่อนสำหรับการเลี้ยงโคนม เขาบอกว่ามีแต่หิน อาจเลี้ยงได้สักสองสามตัวเท่านั้น ไม่คุ้มค่าการลงทุน ครั้งนั้นถ้าได้คิดว่าถ้าได้พื้นที่นั้นมา จะสามารถทำให้คนอีกภายในห้าปี

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ ได้ขอใช้บริเวณลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ทั้งลุ่ม เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๘,๕๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เนื่องจากการลอบตัดไม้และจากไฟไหม้ป่า และดินถูกน้ำชะล้างเป็นส่วนใหญ่ เหลือเป็นหินลูกกลิ้งและกรวด

ก) ส่วนล่างของพื้นที่ มีอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ นอกจากนั้นร่องห้วยต่าง ๆ แห่งหมด ต้องสร้างอ่างเก็บน้ำและฝาย เพื่อกลับคืนความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่และพัฒนาคุณภาพของดิน

ข) เริ่มด้วยการผันน้ำจากห้วยแม่ลายและปล่อยน้ำลงมาเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำเล็ก ๆ ที่ได้สร้างไว้ลดหลั่นลงมาจากยอดของพื้นที่จนถึงอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ นอกจากนี้ได้สร้างฝายชะลอน้ำ ในร่องห้วยเล็ก ๆ และได้ผันจากอ่างเก็บน้ำเล็ก ๆ ลงไปในร่องห้วยเล็ก ๆ นั้น ๆ เมื่อระบบน้ำเริ่มทำงาน ต้นไม้ที่ถูกทำลายก็ค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้นจนเป็นป่าที่สมบูรณ์ โดยไม่ต้องปลูกขึ้นใหม่มากนัก ส่วนที่มีความลาดชันน้อยและใกล้อ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ก็สามารถปลูกพืชไร่ในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ก็สามารถเลี้ยงปลา การสร้างระบบน้ำ เริ่มทำปี ๒๕๒๗ ถึงปี ๒๕๓๒

ค) เมื่อมีระบบแล้ว จึงแบ่งพื้นที่ทั้งหมดเป็นเขต ๆ ดังนี้

- ในที่สูงและที่ที่เคยเป็นป่าสมบูรณ์ ได้ส่งเสริมให้เป็นป่าไม้โดยแบ่งเป็นเขตต่าง ๆ
 - * ส่วนที่มีน้ำเลี้ยงจากระบบตลอดเวลา (ฝาย Check Dam และเหมืองที่มีน้ำหล่อเลี้ยง)
 - * ส่วนที่มีห้วยแล้ง แต่รับน้ำเป็นครั้งคราว (ฝาย Check Dam ที่รับน้ำฝนหรือออกจากระบบเป็นครั้งคราว)
 - * ส่วนที่มีห้วยแล้งที่รับน้ำธรรมชาติ (มี Check Dam ที่รับน้ำฝน)
 - * ส่วนที่มีห้วยแล้งที่รับน้ำตามธรรมชาติ (ไม่มี Check Dam ที่รับน้ำฝน)

ใน ๔ กรณีนี้ ให้มีการปลูกต้นไม้เสริมบ้าง ไม่ปลูกเสริมบ้าง

- นอกจากนี้ ให้ทำการฟื้นฟูดิน ซึ่งส่วนมากเป็นหิน กรวด ทราย หินและดินลูกรัง ให้สามารถทำเป็นทุ่งหญ้าสำหรับปศุสัตว์บ้าง ปลูกพืชไร่บ้าง พืชสวนบ้าง
- ที่ใกล้อ่างเก็บน้ำ ห้วยฮ่องไคร้ให้ทำนาข้าว
- ในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ให้เลี้ยงปลาโดยตั้งเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์การประมง หลังจากดำเนินการมาประมาณห้าปี ก็เริ่มเห็นผลการปฏิบัติ หลังจากดำเนินการมาประมาณสิบปี ก็ได้เห็นผลการปฏิบัติที่ยั่งยืนอีก การอนุรักษ์ดินโดยใช้น้ำและหญ้าแฝกควบกันจะสามารถทำให้พื้นที่นี้มีความสมบูรณ์เต็มที่

๓. ผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔)

ผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) ใน ๓ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย ด้านการบริหาร จัดการผลการศึกษา ทดลอง วิจัย และด้านการขยายผลสู่ราษฎร ซึ่งผลการดำเนินงานในภาพรวมประสบผลสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สนองแนวพระราชดำริในการหา รูปแบบการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งการศึกษาด้านป่าไม้ การพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร การศึกษาด้านดิน การประมง ตามอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ การเกษตรกรรม ปศุสัตว์และโคนม และด้านเกษตรอุตสาหกรรม เป็นแหล่งสาธิต การเรียนรู้สู่ประชาชนและทำหน้าที่เสมือนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เกิดประโยชน์ต่อประชาชนที่จะเข้ามาศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ผลสำเร็จที่ได้มีการนำไปถ่ายทอดและขยายผลสู่ราษฎร โดยการส่งเสริม สนับสนุน อาชีพ ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พึ่งตนเองได้ โดยมีผลการดำเนินงานในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. งานด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย

งานศึกษา ทดลอง วิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการ ศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย ทั้งหมด ๒๒๘ โครงการ/กิจกรรม โดยดำเนินการสิ้นสุดแล้วทั้งหมด ๑๙๒ โครงการ/กิจกรรม อยู่ระหว่างดำเนินการ ๓๖ โครงการ/กิจกรรม โดยโครงการที่ดำเนินการสิ้นสุดแล้วทั้งหมด ๑๙๒ โครงการ/กิจกรรม มีการนำไปขยายผลสู่ราษฎร ๖๖ โครงการ/กิจกรรม มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ โครงการศึกษาทดลอง วิจัย ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการสิ้นสุดแล้ว และนำไปขยายผลสู่ราษฎร จำนวน ๖๖ โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย

๑.๑.๑ ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๓ เรื่อง

- ๑) โครงการอ่างเก็บน้ำและฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ต้นน้ำลำธาร
- ๒) การทดลองหาปริมาณน้ำใช้ของหญ้ากินนีสีม่วง
- ๓) โครงการประยุกต์ใช้หญ้าแฝกสำหรับการป้องกันบำบัดของเสียอินทรีย์ในโรงเรือนเลี้ยง

โคนมและสุกร

๑.๑.๒ ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน ๑ เรื่อง

- ๑) การพัฒนาป่าไม้ ๓ อย่าง ๓ วิธี ประกอบด้วย การพัฒนาป่าด้วยระบบชลประทาน
- ๒) การพัฒนาด้วยระบบอ่างเก็บน้ำและฝายต้นน้ำลำธาร และการพัฒนาป่าด้วยน้ำฝน

๑.๑.๓ ด้านการพัฒนาที่ดิน จำนวน ๑๗ เรื่อง

- ๑) การใช้หญ้าแฝก เป็นแถบพืชอนุรักษ์สำหรับพื้นที่เกษตรบนที่ดอนภาคเหนือ
- ๒) การศึกษาระบบการปลูกพืชเพื่ออนุรักษ์ในพื้นที่เกษตรน้ำฝน
- ๓) การศึกษาทดสอบระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่ลาดเท
- ๔) การทดสอบระบบการปลูกพืชเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำบนดิน ชุดลี
- ๕) ผลการแช่ราก ขนาดถุงและระดับร่มเงา ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก
- ๖) การศึกษาชนิดของเศษวัสดุที่เหมาะสมในการผลิตปุ๋ยหมัก

- ๗) การศึกษาขนาดของเศษวัสดุที่ใช้ผลิตปุ๋ยหมัก
- ๘) การศึกษาประสิทธิภาพของปุ๋ยหมักกับพืชเศรษฐกิจ
- ๙) การศึกษาเทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพของการย่อยสลายของปุ๋ยหมัก
- ๑๐) การศึกษาผลกระทบของแถบหญ้าแฝกที่มีต่อพืชเศรษฐกิจ
- ๑๑) การศึกษาผลตอบสนองของการใช้ปุ๋ยในหญ้าแฝก
- ๑๒) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่ปลูกหญ้าแฝกเป็นแถบพืชอนุรักษ์
- ๑๓) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความชื้นของดินที่ปลูกหญ้าแฝกในลักษณะต่าง ๆ
- ๑๔) การศึกษาความเหมาะสมของขนาดหลุมปลูกต่อการเจริญเติบโตของไม้ผล
- ๑๕) การประเมินความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อการจัดการดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- ๑๖) การศึกษาเพื่อคัดเลือกสายพันธุ์หญ้าแฝกที่สามารถขึ้นได้ภายใต้สภาพร่มเงา
- ๑๗) การศึกษาและใช้ประโยชน์หญ้าแฝกสำหรับพื้นที่ลาดชัน

๑.๑.๔ ด้านการพัฒนาการปลูกพืช จำนวน ๒๐ เรื่อง

- ๑) การพัฒนาการปลูกไม้ผล : มะขาม
- ๒) การพัฒนาการปลูกไม้ผล : ขนุน
- ๓) การพัฒนาการปลูกไม้ผล : มะม่วง
- ๔) การพัฒนาการปลูกไม้ผล : ลำไย
- ๕) การวิจัยการพัฒนาการเพาะเห็ด
- ๖) การศึกษาเพาะเห็ดนางรมโดยใช้สูตรอาหารขี้เลื่อยไม้ยางพาราใส่อาหารเสริมกับไม้ใส่อาหารเสริม
- ๗) ศึกษาทดสอบการเพาะเห็ดหลินจือกับขี้เลื่อยไม้ยางพารา
- ๘) ศึกษาทดสอบการเพาะเห็ดหัวลิงกับขี้เลื่อยไม้ยางพารา
- ๙) การศึกษาเพาะเห็ดเป่าฮือกับขี้เลื่อยไม้ยางพารา
- ๑๐) การศึกษาเพาะเห็ดหอมกับขี้เลื่อยไม้ยางพารา
- ๑๑) การศึกษาทดลองสูตรอาหารโดยใช้ขี้เลื่อยไม้ฉำฉาและขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดนางรม
- ๑๒) การศึกษาการเพาะเห็ดฟางในตะกร้าโดยใช้วัสดุเพาะจอกหูหนูสดและก้อนเชื้อเห็ดที่หมดอายุแล้ว
- ๑๓) การศึกษาทดลองสูตรอาหารโดยใช้ขี้เลื่อยไม้ฉำฉาและขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดหลินจือ
- ๑๔) การศึกษาทดลองสูตรอาหารโดยใช้ขี้เลื่อยไม้ฉำฉาและขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดหัวลิง
- ๑๕) การศึกษาทดลองสูตรอาหารโดยใช้ขี้เลื่อยไม้ฉำฉาและขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดขอนขาว
- ๑๖) การศึกษาจัดการสวนไม้ผลที่ถูกต้องและเหมาะสม
- ๑๗) การศึกษาและทดสอบการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและปุ๋ยหมักในไม้ผล
- ๑๘) การทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชอินทรีย์
- ๑๙) การศึกษาการใช้ใบหญ้าแฝกเป็นวัสดุเพาะเห็ดเศรษฐกิจ(เห็ดนางรมฮังการี และเห็ดนางฟ้าภูฐาน)
- ๒๐) การศึกษาการเพาะเลี้ยงไส้เดือนเพื่อผลิตปุ๋ยหมักและประโยชน์ทางการเกษตร

๑.๑.๕ ด้านการพัฒนาเกษตรกรรมแบบประณีต จำนวน ๒ เรื่อง

- ๑) รูปแบบการปลูกพืช
- ๒) การเจริญเติบโตและรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร

๑.๑.๖ ด้านการพัฒนาปศุสัตว์และโคนม จำนวน ๙ เรื่อง

- ๑) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลผลิตของพืชอาหารสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อนำมาเลี้ยงสัตว์ในสภาพพื้นที่ศูนย์ฯ
- ๒) การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ (ยูเรีย) และปุ๋ยคอกบำรุงในการผลิตหญ้าเพื่อเป็นอาหารสัตว์
- ๓) การใช้ปุ๋ยคอกชนิดต่างกัน เพื่อเพิ่มผลผลิตของพืชอาหารสัตว์ชนิดต่าง ๆ
- ๔) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบน้ำหนักแรกเกิดของโคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๕๐% ตั้งแต่ Lactation ที่ ๑-๔ ในสภาพการเลี้ยงที่ต่างระบบกัน
- ๕) การศึกษาแนวทางการใช้สมุนไพรฟ้าทะลายโจร ในการรักษาโรคหวัด หน้าบวม หรือโรคหวัดติดต่อในไก่
- ๖) ศึกษาความเป็นไปได้ของการเลี้ยงสุกรขุนพันธุ์ผสมหมุยซาน เกษตรกรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ เพื่อเสริมรายได้
- ๗) การศึกษาอัตราการเจริญเติบโตของลูกแพะนมโดยใช้นมโค
- ๘) การศึกษาผลผลิตพืชอาหารสัตว์ด้วยปุ๋ยมูลแพะ
- ๙) การลดต้นทุนการเลี้ยงสุกรและไก่พื้นเมือง โดยใช้อาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ

๑.๑.๗ ด้านการพัฒนาประมง จำนวน ๔ เรื่อง

- ๑) การบริหารการประมงในอ่างเก็บน้ำ
- ๒) การเพาะและอนุบาลปลานิลในกระชังในอ่างเก็บน้ำ
- ๓) การเลี้ยงปลากดหลวงในบ่อซีเมนต์ระบบน้ำไหลผ่าน
- ๔) การเลี้ยงปลากดหลวงในกระชังในอ่างเก็บน้ำ

๑.๑.๘ ด้านอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพเพาะเลี้ยงกบ จำนวน ๑๐ เรื่อง

- ๑) การพัฒนารูปแบบวิธีการเลี้ยงกบนาและกบบูลฟรอกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบ่อเลี้ยงแบบต่าง ๆ
- ๒) การศึกษาและพัฒนาวิธีการขยายพันธุ์กบในบ่อเลี้ยงแบบต่าง ๆ
- ๓) อัตราการเจริญเติบโต และวิธีการลดอัตราการตายของกบนาในช่วงฤดูหนาว
- ๔) การศึกษาด้านการตลาด การจัดกลุ่มเกษตรกรและการแปรรูปผลผลิต
- ๕) การศึกษาทดลองขยายพันธุ์กบนาโดยวิธีธรรมชาติ
- ๖) การศึกษาทดลองขยายพันธุ์กบบูลฟรอกโดยวิธีธรรมชาติ
- ๗) การขยายพันธุ์กบนาโดยวิธีการฉีดกระตุ้นด้วยฮอร์โมน
- ๘) การขยายพันธุ์กบบูลฟรอกโดยวิธีการฉีดกระตุ้นด้วยฮอร์โมน
- ๙) การศึกษาชนิดของโรคและศัตรูของกบ
- ๑๐) การศึกษาต้นทุนในการเลี้ยงกบของเกษตรกร

๑.๒ ผลงานด้านวิชาการ ที่ได้จากโครงการศึกษา ทดลอง วิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการสิ้นสุดแล้ว ที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการเพื่อการพัฒนา และแก้ไขปัญหา รวมทั้งยืนยันความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ จำนวน ๑๒๖ โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย

๑.๒.๑ ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๔ เรื่อง

- ๑) การเชื่อมโยงระหว่างลุ่มน้ำ
- ๒) การศึกษาวิเคราะห์ คำนวณข้อมูลปริมาณน้ำฝนของศูนย์ฯ และปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มขึ้น
- ๓) การศึกษาการสูญเสียน้ำของอ่างเก็บน้ำหนองปลาตาย
- ๔) การศึกษาการใช้หญ้าแฝกเพื่อการชะลอความเร็วของน้ำ

๑.๒.๒ ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน ๒๓ เรื่อง

- ๑) ลักษณะโครงสร้างป่าบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ (ปี ๒๕๓๖)
- ๒) ลักษณะโครงสร้างของป่าในบริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (ปี ๒๕๕๓)
- ๓) องค์ประกอบชนิดพรรณพืช
- ๔) องค์ประกอบของพรรณไม้ภายหลัง ๑๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๒๗-๒๕๔๒) ของการพัฒนาป่าไม้

ตามแนวพระราชดำริ

๕) การเจริญเติบโตของพรรณไม้ป่าเต็งรังบางชนิดในพื้นที่รับน้ำฝนตามธรรมชาติและพื้นที่ที่รับน้ำชลประทาน

- ๖) การศึกษานิเวศวิทยาเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่า
- ๗) ลักษณะทางอุทกวิทยาของพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ที่ได้รับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ
- ๘) อัตราการสูญเสียหน้าดิน และน้ำไหลบ่าจากแปลงทดลองปลูกพืชระบบวนเกษตรภายใต้

ป่าเต็งรังธรรมชาติ

- ๙) การร่วงหล่นและการสลายของเศษซากพืชของป่าเต็งรัง
- ๑๐) การร่วงหล่นและการสลายของเศษซากพืชของป่าเต็งรัง รุ่นที่ ๒ (ส.ค. ๒๕๓๖-ก.ค.๒๕๓๗)
- ๑๑) ระบบวนเกษตรที่เหมาะสมในการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคเหนือตอนบนกรณีศึกษาพื้นที่ป่า

เต็งรัง และเบญจพรรณ

๑๒) การไหลบ่าของน้ำ และตะกอนจากแปลงทดลองการใช้ที่ดินรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการศูนย์ฯ

- ๑๓) การประยุกต์ใช้ขวดพลาสติกใช้แล้ว เพื่อวัดน้ำฝน
- ๑๔) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบนิเวศลุ่มน้ำ
- ๑๕) การศึกษาการตกกระจายของปริมาณน้ำฝน
- ๑๖) ลักษณะโครงสร้างป่าบริเวณลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ จังหวัดเชียงใหม่
- ๑๗) การศึกษาการชะล้างหน้าดิน (การไหลของตะกอนและน้ำ)
- ๑๘) การศึกษาความชื้นในดิน
- ๑๙) การศึกษาความเป็นกรดเป็นด่างของดิน
- ๒๐) การศึกษาปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน
- ๒๑) การศึกษาความหลากหลายของไม้พื้นล่างและการสืบพันธุ์ทางธรรมชาติ
- ๒๒) การศึกษาการกักเก็บน้ำฝนและการไหลผ่านลำต้นและเรือนยอด
- ๒๓) การศึกษาการพัฒนาสภาพป่าเต็งรังภายหลังการเกิดไฟป่า

๑.๒.๓ ด้านการพัฒนาที่ดิน จำนวน ๑๐ เรื่อง

- ๑) ความยากง่ายในการชะล้างพังทลายของดินชุดลี้
- ๒) การสูญเสียดินโดยใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบต่าง ๆ ในการปลูกพืชไร่
- ๓) ระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อการอนุรักษ์บนพื้นที่ผืนใหญ่ของเกษตรกร
- ๔) การศึกษาและสาธิตชนิดของพืช เพื่อใช้ทำแนวอนุรักษ์
- ๕) การทดสอบระบบการปลูกพืชเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่ลาดชัน
- ๖) การจัดหาพื้นที่ลาดชัน เพื่อการเกษตรแบบยั่งยืน
- ๗) การศึกษาการสูญเสียดิน โดยมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ แบบต่าง ๆ ในการปลูกพืชไร่บนพื้นที่ลาดเท
- ๘) การทดลองสาธิตระบบการปลูกพืชเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่ลาดชันในพื้นที่เกษตรกร
- ๙) ศึกษาการจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และฐานข้อมูลการเกษตรของศูนย์ฯ และหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ
- ๑๐) การศึกษาระบบการปลูกพืชร่วมกับการใช้ผลิตภัณฑ์พัฒนาที่ดินบนที่ดอน

๑.๒.๔ ด้านการพัฒนาการปลูกพืช จำนวน ๒๘ เรื่อง

- ๑) การศึกษาและพัฒนาการปลูกพืชผัก, ตระกูลแตง, ตระกูลกะหล่ำ, ตระกูลมะเขือและหน่อไม้ฝรั่ง
- ๒) การศึกษาการเจริญเติบโตและรวบรวมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ
- ๓) การศึกษาสูตรอาหารเพาะเห็ด ๗ ชนิด
- ๔) การศึกษาเพาะเห็ดนางรมฮังการีกับวัสดุเพาะเปลือกถั่วเหลืองและขี้เลื่อยไม้ยางพารา
- ๕) การศึกษาการเพาะเห็ดนางรมโดยใช้สูตรอาหารไมยราบยักษ์บด
- ๖) การศึกษาการเพาะเห็ดนางรมโดยใช้วัสดุเพาะหญ้าแฉก
- ๗) การศึกษาการเพาะเห็ดนางรมฮังการีกับวัสดุเพาะหญ้าแฝก
- ๘) การศึกษาการเพาะเห็ดภูฐานกับวัสดุเพาะหญ้าแฝก
- ๙) การศึกษาการเพาะเห็ดเป่าฮื้อกับวัสดุเพาะหญ้าแฝก
- ๑๐) การศึกษาการเพาะเห็ดหัวลิงกับวัสดุเพาะหญ้าแฝก
- ๑๑) การศึกษาทดลองการใช้เศษวัสดุในท้องถิ่น ๑๐ ชนิด เพื่อลดต้นทุนการผลิตเห็ดเป่าฮื้อ
- ๑๒) การศึกษาทดลองการใช้เศษวัสดุในท้องถิ่น ๑๐ ชนิด เพื่อลดต้นทุนการผลิตเห็ดภูฐาน
- ๑๓) การศึกษาการเพาะเห็ดนางรมหลวงในถุงพลาสติก
- ๑๔) การศึกษาการเพาะเห็ดนางรมหลวงในถุงพลาสติก
- ๑๕) การศึกษาทดลองสูตรอาหารโดยใช้วัสดุเพาะจอกหูหนูแห้งและขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดนางรมฮังการี
- ๑๖) การศึกษาทดลองสูตรอาหารโดยใช้วัสดุเพาะจอกหูหนูแห้งและขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน
- ๑๗) การศึกษาและขยายพันธุ์ไตรโคมาเดอร์มา สำหรับการผลิตผักและผลไม้ปลอดภัยจากการใช้สารเคมี
- ๑๘) การศึกษาและการพัฒนาการปลูกไม้ผล : มะม่วงหิมพานต์
- ๑๙) การพัฒนาการปลูกไม้ผล : ลิ้นจี่
- ๒๐) การศึกษาและพัฒนาพืชตระกูลส้ม

- ๒๑) การศึกษาทดสอบการให้ผลผลิตของมะคาเดเมีย
- ๒๒) การศึกษา ทดสอบการปลูกข้าวริมางเก็บน้ำ
- ๒๓) การศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมกับเห็ดหูหนูหนา
- ๒๔) การศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมกับเห็ดกระด้าง (เห็ดลมป่า)
- ๒๕) การศึกษาเพาะเห็ดหูหนูหนาและเห็ดหูหนูเผือก
- ๒๖) การศึกษาทดสอบการปลูกยางพาราที่ถูกต้องและเหมาะสมในภาคเหนือ
- ๒๗) การศึกษาและทดสอบการปลูกชาจีนพันธุ์มณฑลยูนนาน
- ๒๘) การทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชอินทรีย์

๑.๒.๕ ด้านการพัฒนาเกษตรกรรมแบบประณีต จำนวน ๒๔ เรื่อง

- ๑) กล้วยไม้ดินช้างผสมโคลง : นิเวศวิทยาและการอยู่รอด
- ๒) การเจริญเติบโตของกล้วยไม้ดินช้างผสมโคลง (*Eulophia graminea* Lindl.) ในสภาพปลูกเลี้ยง
- ๓) การเพาะฝักอ่อนกล้วยไม้ป่าโดยวิธีปลอดเชื้อ
- ๔) การศึกษารูปแบบไอโซไซม์ของกล้วยไม้ดินช้างผสมโคลงและหมูกิ่ง
- ๕) สันฐานวิทยาของเอื้องดิน
- ๖) การศึกษารูปแบบไอโซไซม์ของกล้วยไม้ดินว่านจุงนาง
- ๗) วงจรการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ดินว่านจุงนาง
- ๘) สันฐานวิทยาของเอื้องน้ำต้น
- ๙) นิสัยการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ดินชนิดว่านจุงนางและแผ่นดินเย็น
- ๑๐) การศึกษาโครโมโซมของกล้วยไม้ดินช้างผสมโคลง
- ๑๑) การศึกษาโครโมโซมของว่านมหาโชค
- ๑๒) การศึกษารูปแบบไอโซไซม์ของกล้วยไม้ดินเอื้องฉัตรมรกตและสิğunคณ
- ๑๓) การศึกษารูปแบบไอโซไซม์ของแผ่นดินเย็น
- ๑๔) การศึกษาวงจรการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ดินเอื้องน้ำต้น
- ๑๕) การศึกษาโครโมโซมของกล้วยไม้เอื้องฉัตรมรกตและสิğunคณ
- ๑๖) หัวของกล้วยไม้ดิน
- ๑๗) การศึกษาการเจริญเติบโตและความสามารถในการแตกกอและพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน

ของหญ้าแฝกท้องถิ่น ๖ สายพันธุ์และต้นพันธุ์กรรมพืชในแปลงปลูกรักษาพันธุ์กรรมพืช อพ.สธ. ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

- ๑๘) การศึกษาการติดเมล็ดและการกระจายพันธุ์จากเมล็ดของหญ้าแฝกท้องถิ่น ๖ สายพันธุ์
- ๑๙) Morphology and Chromosome Number Of Globba Accessions Collected from Khun Mae Kwang National Reserved Forest

๒๐) Observation on Growth Performance Of Four Vetiver Varieties Under Natural Shade

๒๑) Preliminary Studies Of Vetiver Multiplication From Seeds

๒๒) การศึกษาลักษณะของหญ้าแฝกท้องถิ่นในแปลงรวบรวมพันธุ์หญ้าแฝกท้องถิ่น ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๒๓) การทดสอบประสิทธิภาพของหญ้าแฝกทนมรมในพื้นที่ป่า

๒๔) การศึกษาศักยภาพของการขยายพันธุ์หญ้าแฝกจากเมล็ด

๑.๒.๖ ด้านการพัฒนาปศุสัตว์และโคนม จำนวน ๒๕ เรื่อง

๑) การเจริญเติบโตของโคนมเพศเมียพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๕๐ % หลังการหย่านมช่วงฤดูแล้ง (๑๒๐ วัน) ๒ กลุ่ม ในสภาพการเลี้ยงที่ต่างระบบกัน

๒) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลผลิตเกี่ยวกับพืชอาหารสัตว์ (ตระกูลถั่ว) ในสวนผลไม้ และพื้นที่ป่าโปร่ง (ป่าบำรุง) เพื่อนำมาเลี้ยงสัตว์

๓) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการให้ผลผลิตของพืชอาหารสัตว์ ๔ ชนิด ซึ่งลักษณะการเตรียมดินปลูกระบบเดียวกันในสภาพป่าโปร่งต่างกันเฉพาะการให้ปุ๋ย (สูตร ๑๕-๑๕-๑๕) และไม่ให้ปุ๋ย

๔) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระยะเวลาการให้นมและผลผลิตน้ำนมของโคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๗๕ % ในการให้นม ครั้งที่ ๑ และ ๒ ระหว่างโคนม ๒ กลุ่ม ที่มีสภาพการเลี้ยงที่ต่างระบบกัน

๕) การเปรียบเทียบผลผลิตการให้นม (Milk Production) ในช่วง Lactation ที่ ๓ โคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๗๕ % ของโคนม ๒ กลุ่มในการเลี้ยงที่ต่างระบบกัน

๖) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระยะเวลาการให้นมของโคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๕๐ % (TMZ) ตั้งแต่ Lactation ที่ ๑-๓ ระหว่างโคนม ๒ กลุ่ม ที่มีระบบการเลี้ยงที่ต่างกัน

๗) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการมีชีวิตรอดของพันธุ์พืชอาหารสัตว์ เมื่อนำไปปลูกในพื้นที่โปร่ง โดยไม่มีการใช้เครื่องจักรกลเครื่องมือทุ่นแรง (ไม่มีการไถพรวน) เพื่อการอนุรักษ์ต้นน้ำ

๘) การศึกษาความอยู่รอดของไก่พันธุ์เซียงไฮ้และพันธุ์ลูกผสมในสภาพการเลี้ยงดูแบบชาวบ้าน ในพื้นที่ศูนย์ฯ

๙) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลผลิตของหญ้าขน เมื่อปลูกผสมกับถั่วฮามาต้าต่อการตอบสนองและปุ๋ยคอกต่างชนิดกัน

๑๐) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการให้นม (Lactation period) ของโคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๗๕ % ของโค ๒ กลุ่ม ที่มีวิธีการเลี้ยงดูต่างระบบกัน

๑๑) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบอายุเฉลี่ยของแม่โค เมื่อให้ลูกตัวที่ ๓ โคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๗๕ % (TMZ) ระหว่างโค ๒ กลุ่มเมื่อมีการเลี้ยงดูต่างระบบกัน

๑๒) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบอายุแม่โค ตั้งแต่ให้ลูกตัวแรกถึงตัวที่ ๔ ของโคนมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน ๕๐ % (TMZ) ๒ กลุ่มในสภาพการเลี้ยงดูที่ต่างระบบกัน

๑๓) การศึกษารูปแบบวิธีประหยัดและปลอดภัยสำหรับการเลี้ยงลูกโคนม ตั้งแต่แรกเกิดถึงหย่านม โดยใช้ธาตุอาหารสุกรอ่อนสูตรสำเร็จผสมน้ำนมดิบในปริมาณที่จำกัด

๑๔) การจัดการเพื่อแก้ปัญหาการผสมติดยากในโคนม

๑๕) ศึกษาทดลองการใช้สมุนไพรรักษาโรคหวัดในไก่

๑๖) งานทดสอบการเลี้ยงสัตว์เล็กและสัตว์ปีก

๑๗) การทดสอบการเลี้ยงแพะนม

๑๘) การศึกษาแมลงเหลือบ (Horse fly)

๑๙) การศึกษาการใช้หญ้าแฝกเพื่อลดภาวะปนเปื้อนจากฟาร์มปศุสัตว์

๒๐) การศึกษาอัตราการเจริญเติบโต และคุณภาพซากสุกรลูกผสมหมูป่าและหมอยาน

๒๑) การศึกษาเปรียบเทียบการตอบสนองการให้ผลผลิตของหญ้ากินนีสีม่วง ระหว่างการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และปุ๋ยคอกมูลโค

๒๒) การศึกษาผสมเทียมแพะนม

- ๒๓) การจัดการสัตว์ปีกเพื่อเพิ่มผลผลิต
- ๒๔) การทดลองการแปรรูปนมแพะเพื่อจำหน่าย
- ๒๕) การศึกษาการแก้ไขการผลิตติดยากในโคนมด้วยฮอร์โมนเพศ

๑.๒.๗ ด้านการพัฒนาประมง จำนวน ๘ เรื่อง

- ๑) การประเมินผลการปล่อยปลาชนิดต่าง ๆ ในจำนวนที่เหมาะสมในอ่างเก็บน้ำที่ ๗
- ๒) การเพิ่มผลผลิตปลาในอ่างเก็บน้ำที่ ๒ ด้วยการเลี้ยงปลานิลแดง ในกระชัง
- ๓) การเลี้ยงปลาดุกกอยเทศในกระชังในอ่างเก็บน้ำ
- ๔) การศึกษาอัตราการเจริญเติบโตของปลาแรดในกระชังด้วยอาหารต่างกัน ๓ ชนิด
- ๕) การสำรวจชลชีววิทยาและทรัพยากรประมงในอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ที่ ๗
- ๖) การสำรวจชลชีววิทยา และประชากรปลา บริเวณลำห้วยแม่ลาย
- ๗) การเลี้ยงปลาตะเพียนในกระชังในอ่างเก็บน้ำ
- ๘) การศึกษาผลการเปลี่ยนเพศปลานิลระหว่างการใช้ออร์โมนและการใช้อุณหภูมิสูง

๑.๒.๘ ด้านอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพเพาะเลี้ยงกบ จำนวน ๔ เรื่อง

- ๑) การศึกษาทดลองเลี้ยงกบภูเขาในบ่อเลี้ยงแบบธรรมชาติ
- ๒) การทดลองเลี้ยงกบออกนาม
- ๓) การตรวจสอบเครื่องหมายทางพันธุกรรมของกบนา *Hoplobatrachus rugulosus* โดยใช้ข้อมูลไอโซไซม์
- ๔) การศึกษาลักษณะพันธุกรรมของกบบูลฟรอกโดยใช้ข้อมูลของไอโซไซม์ตรวจวิเคราะห์เอนไซม์

๑.๓ โครงการศึกษา ทดลอง วิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน ๓๖ โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย

๑.๓.๑ ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๒ เรื่อง

- ๑) การศึกษาผลผลิตน้ำ (Water Yield) ของกลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้
 - ๒) การศึกษาข้อมูลทางอุทกวิทยาอ่างเก็บน้ำ และพฤติกรรมของระดับน้ำใต้ดิน บ่อบาดาล
- โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จกลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๓.๒ ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน ๖ เรื่อง

- ๑) การศึกษารวบรวมข้อมูลด้านอุตุนิยมวิทยา
- ๒) การศึกษาการทำหน้าที่การให้บริการของระบบนิเวศกลุ่มน้ำ
- ๓) การศึกษาระบบนิเวศสัตว์ป่า
- ๔) การศึกษาระบบการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของทรัพยากรป่าไม้
- ๕) การศึกษาระบบผลผลิตป่าไม้และเศรษฐกิจป่าไม้
- ๖) การศึกษากระบวนการและรูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพัฒนาป่าไม้

๑.๓.๓ ด้านการพัฒนาที่ดิน จำนวน ๕ เรื่อง

- ๑) การทดสอบ สาธิต การใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่ลาดเท
- ๒) การจัดทำตัวชี้วัดด้านดิน
- ๓) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของดิน จากการวิเคราะห์ดิน
- ๔) การจัดการดินและพืชแบบผสมผสานเพื่อการเกษตรแบบยั่งยืน
- ๕) ผลการใช้ปุ๋ยสั่งตัดต่อผลผลิตพืชเศรษฐกิจในพื้นที่หมู่บ้านขยายผล

๑.๓.๔ ด้านการพัฒนาและปลูกพืช จำนวน ๗ เรื่อง

- ๑) การศึกษาและทดลองการใช้เศษไม้มะม่วงเพาะเห็ดสมุนไพโร
- ๒) การศึกษาและทดสอบการปลูกสับดูดำ และการขยายพันธุ์สู่ชุมชน
- ๓) การเสริมสร้างศักยภาพการผลิตผักปลอดสารพิษกระจายสู่ครัวเรือน
- ๔) การศึกษาทดลองการใช้เศษไม้กระถางร่วมกับขี้เลื่อยไม่ย่างพาราเพาะเห็ดหอม
- ๕) การพัฒนาและคัดเลือกพันธุ์ข้าวเก่าและข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕
- ๖) การวิจัยพัฒนาต้นแบบการจัดการใบไม้เพื่อลดมลพิษทางอากาศช่วยดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำ
- ๗) การผลิตเห็ดตับเต่าในสภาพธรรมชาติพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้

๑.๓.๕ ด้านการพัฒนาเกษตรกรรมแบบประณีต จำนวน ๙ เรื่อง

- ๑) การปรับปรุงพันธุ์ว่านสีทศ
- ๒) การศึกษาและรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติ
- ๓) การรวบรวมพันธุ์และศึกษาลักษณะผักพื้นเมืองเศรษฐกิจภาคเหนือ
- ๔) การสำรวจเห็ดป่าในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- ๕) งานปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ดิน ชนิดเอื้องดินลาว บานดึก ว่านจุงนางและเอื้องน้ำต้น
- ๖) การคัดเลือกและศึกษาเอกลักษณ์ของหญ้าแฝกท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ๗) การศึกษาการเจริญเติบโตและการแตกกอของต้นกล้าหญ้าแฝกสายพันธุ์ที่รวมในพื้นที่

- ๘) การศึกษารูปแบบของการสร้างแถบต้นกล้าหญ้าแฝกเพื่อการขยายพันธุ์
- ๙) การสำรวจและรวบรวมพันธุ์และการปลูกรักษาพืชสมุนไพรรักษาบ้านของภาคเหนือ

๑.๓.๖ ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพเพาะเลี้ยงกบ จำนวน ๕ เรื่อง

- ๑) การศึกษาวิธีการเพิ่มศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติ นำมาเพาะเลี้ยง โดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
- ๒) การศึกษาโรคจากจุลินทรีย์และปรสิตที่พบในบ่อเลี้ยงและการป้องกันกำจัด
- ๓) การศึกษาความหลากหลายของชนิดและประชากรของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- ๔) การพัฒนาพันธุ์กบ
- ๕) ความหลากหลายทางชีวภาพของแมลงกลุ่มที่เป็นตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมและเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงนิเวศ

๑.๓.๗ ศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๒ เรื่อง

- ๑) ผลของชนิดและอัตราปุ๋ยต่อการเจริญเติบโตของหงส์เหิน
- ๒) การบังคับการออกดอกของหงส์เหิน

การดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ผ่านมามีลักษณะเป็นงานศึกษา วิจัย ตามแนวพระราชดำริที่ได้ทรงพระราชทานไว้ให้แก่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นให้สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และผลการศึกษาที่ได้ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผลการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ของศูนย์ฯ เป็นผลงานด้านวิชาการที่นำมาใช้ เป็นข้อมูลทางวิชาการเพื่อการพัฒนาแก้ไขปัญหา รวมทั้งยืนยันความสำเร็จของโครงการ

และเป็นการศึกษาวิจัยต่อเนื่องที่ต้องใช้ระยะเวลานาน เพื่อการศึกษาที่เห็นผลจริง ส่วนผลการศึกษาวิจัยที่ประสบความสำเร็จแล้ว นำไปขยายผลสู่ราษฎร

นอกจากนี้สภาพพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เนื่องจากการตัดไม้ไฟไหม้ป่า ดินถูกชะล้าง เหลือเป็นหิน ลูกรังและกรวด ปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่สีเขียว สภาพป่าเต็งรังที่เสื่อมโทรมเดิมมี ๕๑ เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่ ปัจจุบันมีเพียง ๒๐ เพอร์เซ็นต์ ส่วนสภาพป่าเบญจพรรณ เดิมมี ๑๖ เพอร์เซ็นต์ ปัจจุบันเพิ่มเป็น ๕๔ เพอร์เซ็นต์ ชนิดของพันธุ์ไม้จากเดิม ๓๕ ชนิดเพิ่มเป็น ๘๐ ชนิด ความหนาแน่นของต้นไม้ จากเดิม ๑๐๐ ต้นต่อไร่ เพิ่มเป็น ๒๐๐ - ๒๔๐ ต้นต่อไร่ การปกคลุมเรือนยอดเพิ่มจาก ๓๐ เพอร์เซ็นต์ เป็น ๖๐ - ๗๐ เพอร์เซ็นต์ พื้นที่หน้าตัดของต้นไม้เพิ่มจาก ๑.๘ ตารางเมตรต่อไร่ เพิ่มเป็น ๓.๘ ตารางเมตรต่อไร่ สำหรับอินทรีย์วัตถุในดิน จากเดิม ๑ เพอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก เพิ่มเป็น ๔.๓๐ เพอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก ความชื้นของดินเพิ่มจาก ๑๖ เพอร์เซ็นต์ เป็น ๒๑ เพอร์เซ็นต์ ปริมาณฝนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๑,๑๔๒.๒๐ มิลลิเมตร เป็น ๑,๓๕๘.๒๔ มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตกจาก ๘๐ - ๙๐ วันต่อปีเพิ่มเป็น ๑๑๐ - ๑๒๐ วันต่อปี ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปีเพิ่มขึ้นจากเดิม ๕๕ เพอร์เซ็นต์ เป็น ๗๖ เพอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังพบว่าลำห้วยบางแห่งมีน้ำไหลเกือบตลอดปี จากเดิมที่เคยเป็นลำห้วยแห้ง รวมทั้งมีกล้วยไม้ป่าเจริญเติบโตอยู่บนต้นแฉะ ต้นเปา และต้นสักเพิ่มขึ้น จากเดิมสำรวจพบกล้วยไม้ธรรมชาติเพียง ๒๔ ชนิด ปัจจุบันรวบรวมได้ถึง ๑๒๑ ชนิด อีกทั้งพบนกประจำถิ่นจำนวน ๙๔ ชนิด นกอพยพจำนวน ๒๘ ชนิด นกที่พบเห็นได้ง่าย ๒๒ ชนิด และสัตว์ป่าชนิดอื่น เช่น นกยูง ไก่ป่า หมูป่า กระต่ายป่า เก้ง ตะกวด กระรอก งู หมาป่า เป็นต้น

๒. งานด้านการบริหารจัดการผลการศึกษา ทดลอง วิจัย

การบริหารจัดการผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีผลการดำเนินงานรวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๒๘ เรื่อง ประกอบด้วย

๒.๑ โครงการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ดำเนินการสิ้นสุด และนำไปขยายผลสู่ราษฎรแล้ว จำนวน ๖๖ เรื่อง โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ	จำนวน	๓	เรื่อง
๒) ด้านการพัฒนาป่าไม้	จำนวน	๑	เรื่อง
๓) ด้านการพัฒนาที่ดิน	จำนวน	๑๗	เรื่อง
๔) ด้านทดสอบการปลูกพืช	จำนวน	๒๐	เรื่อง
๕) ด้านเกษตรกรรมแบบประณีต	จำนวน	๒	เรื่อง
๖) ด้านการพัฒนาปศุสัตว์และโคนม	จำนวน	๙	เรื่อง
๗) ด้านการพัฒนาการประมง	จำนวน	๔	เรื่อง
๘) ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์กบ	จำนวน	๑๐	เรื่อง

๒.๒ โครงการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ดำเนินการสิ้นสุดและเป็นผลงานด้านวิชาการที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาต่อยอด และแก้ไขปัญหา รวมทั้งยืนยันความสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย จำนวน ๑๒๖ เรื่อง

๒.๓ โครงการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ (ดำเนินการต่อเนื่อง) จำนวน ๓๖ เรื่อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหาบทสรุปสำหรับนำมาใช้เพื่อการขยายผล หรือเป็นข้อมูลทางวิชาการเพื่อการศึกษาต่อไป

การดำเนินงานดังกล่าวมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการเป็นผู้รับผิดชอบ ในการปฏิบัติในลักษณะของการจัดทำแปลงสาธิต ทดลอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ได้เห็นของจริง พร้อมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ชุมชน และท้องถิ่น โดยผ่านโครงการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในลักษณะง่าย ๆ ประหยัด และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

๓. งานด้านการขยายผลสู่ราษฎร

การขยายผลคือการนำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปสู่เกษตรกรทั่วไปในลักษณะการสาธิต การถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งในด้าน วิชาการและการปฏิบัติ การส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งเป็นวิธีการง่าย ๆ และประหยัด ที่ราษฎรสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ หรือนำไปใช้ในการประกอบอาชีพที่พึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตได้จริง อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อแสดงผลสำเร็จและรูปแบบของการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการด้านต่าง ๆ เผยแพร่ไปสู่เกษตรกร และราษฎรได้เข้ามา ศึกษา ได้เห็น แล้วนำไปปฏิบัติต่อ อย่างได้ผล

๒. เพื่อพัฒนาอาชีพราษฎรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ๑๘ หมู่บ้านและหมู่บ้านศูนย์สาขา รวมทั้ง ราษฎรภูมิภาคอื่นทั่วไป ที่มีความสนใจมาเรียนรู้ที่ศูนย์ฯ และโครงการบริการพัฒนาในระดับพื้นที่ ในการให้ ความรู้ เพิ่มขีดความสามารถ พัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับ ความพร้อมของชุมชน และศักยภาพของพื้นที่

๓. เพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน ในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตามรูปแบบความสำเร็จของศูนย์ฯ

๔. เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพ มีรายได้สู่การพึ่งตนเอง ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน และราษฎรมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

การดำเนินการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ผ่านมา ได้ดำเนินการในลักษณะสำคัญ ๓ วิธี คือ

๓.๑ การจัดทำการศึกษา หรือแปลงสาธิตไว้ภายในบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในลักษณะศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้ คำแนะนำ และมีเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไว้แจกจ่ายแก่ประชาชนผู้สนใจที่เข้ามาศึกษาดูงานใน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งสถิติที่ผ่านมาในระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) มีผู้สนใจศึกษาดูงาน รวม ๓๘๒,๖๖๗ ราย

๓.๒ การฝึกอบรม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดให้มีการฝึกอบรม ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งมีการอบรมทั้ง ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รู้ ได้เห็น และได้สัมผัสองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างจริงจัง เพื่อนำ ความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไป โดยมีผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรม ๓๗,๐๙๙ ราย ตามหลักสูตรการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ จำนวน ๖๑ หลักสูตรหลัก ดังนี้

ด้านแหล่งน้ำ

- ◇ หลักสูตรการสร้างฝายต้นน้ำลำธารด้วยวัสดุหินซีเมนต์

ด้านป่าไม้

- ◇ หลักสูตรฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน
- ◇ หลักสูตรการปลูกไม้ ๓ อย่างประโยชน์ ๔ ประการ ตามแนวพระราชดำริ
- ◇ หลักสูตรอาสาสมัครพิทักษ์ไพร อากาศสดใส ไร่หมอกควันไฟป่า
- ◇ หลักสูตรการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาสนับสนุนการใช้แนวพระราชดำริในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน
- ◇ หลักสูตรชุมชนรวมใจด้านภัยหมอกควันไฟป่า
- ◇ หลักสูตรเยาวชนรวมใจด้านภัยหมอกควันไฟป่า
- ◇ หลักสูตรอาสาสมัครรวมใจด้านภัยหมอกควันไฟป่า
- ◇ หลักสูตรเยาวชนอาสาพิทักษ์ไพรอากาศสดใสไร่หมอกควันไฟป่า

ด้านพัฒนาที่ดิน

- ◇ หลักสูตรการทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร
- ◇ หลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

ด้านพัฒนาการปลูกพืช

- ◇ หลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
- ◇ หลักสูตรการปลูกผักปลอดสารพิษ
- ◇ หลักสูตรการปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล
- ◇ หลักสูตรการปลูกและการจัดการไม้ผลแบบผสมผสาน
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง
- ◇ หลักสูตรการผลิตน้ำส้มควันไม้

ด้านพัฒนาปศุสัตว์

- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงสุกร
- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงแพะนม
- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงกระต่าย
- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ
- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงเป็ดเทศ

ด้านพัฒนาประมง

- ◇ หลักสูตรการเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ

ด้านพัฒนาการเพาะเลี้ยงกบ

- ◇ หลักสูตรการเพาะเลี้ยงกบและขยายพันธุ์กบ
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ
- ◇ หลักสูตรโรคกบและการป้องกันรักษา

ด้านส่งเสริมการเกษตร

- ◇ หลักสูตรเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
- ◇ หลักสูตรการแปรรูปอาหาร
- ◇ หลักสูตรการแปรรูปเครื่องดื่ม
- ◇ หลักสูตรการแปรรูปผลิตภัณฑ์
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร
- ◇ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพขานารุ่นใหม่
- ◇ หลักสูตรการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี
- ◇ หลักสูตรการส่งเสริมการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนเกษตร

ด้านบัญชีสหกรณ์

- ◇ หลักสูตรการออมและการจัดทำบัญชีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ◇ หลักสูตรการบันทึกบัญชีเบื้องต้นและบัญชีฟาร์ม
- ◇ หลักสูตรการเสริมสร้างการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งระดับครัวเรือน

ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน

- ◇ หลักสูตรการตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นฐาน
- ◇ หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์ดอกไม้จากกระดาษสา
- ◇ หลักสูตรการทำกระดาษสา
- ◇ หลักสูตรเทคนิคการจัดดอกไม้สด
- ◇ หลักสูตรการทำของที่ระลึกจากวัสดุท้องถิ่นขั้นพื้นฐาน
- ◇ หลักสูตรการทำดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย
- ◇ หลักสูตรการทำพวงหรีดจากดอกไม้แห้ง
- ◇ หลักสูตรการตีมีด
- ◇ หลักสูตรการนวดแผนไทย
- ◇ หลักสูตรการทำกล่องกระดาษสา
- ◇ หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์กระดาษสา
- ◇ หลักสูตรซิลสกรีน
- ◇ หลักสูตรการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- ◇ หลักสูตรการนวดฝ่าเท้า

- ◇ หลักสูตรช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก
- ◇ หลักสูตรช่างซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้าเบื้องต้น
- ◇ หลักสูตรช่างเชื่อมไฟฟ้าโลหะเบื้องต้น
- ◇ หลักสูตรการประดิษฐ์ของชำร่วยของที่ระลึก
- ◇ หลักสูตรการจัดสานไม้ไผ่ประเภทของชำร่วยของที่ระลึก
- ◇ หลักสูตรการนวดสปา

ผลสำเร็จที่โดดเด่น (High Light) ที่คัดเลือกจากผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีความโดดเด่น โดยสามารถนำไปขยายผลและประยุกต์ใช้กับ ชีวิตประจำวันของเกษตรกร ให้แก่ผู้สนใจเข้ามาศึกษา ได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนิน ชีวิตและการประกอบอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมีผลสำเร็จที่โดดเด่นจำนวน ๑๙ เรื่อง ดังนี้

- ๑) ระบบนิเวศลุ่มน้ำที่ยั่งยืน
- ๒) ฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อการฟื้นฟูลุ่มน้ำตามแนวพระราชดำริ
- ๓) การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและต้นทุนการผลิต
- ๔) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
- ๕) การปลูกและขยายพันธุ์ส้มโอ (พันธุ์ขาวใหญ่, พันธุ์ขาวทองดี)
- ๖) การเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง
- ๗) การเลี้ยงปลากดหลวงในบ่อซีเมนต์กมลระบบน้ำไหลผ่าน
- ๘) การเลี้ยงปลาอุกบึกอยู่ในบ่อซีเมนต์กมล
- ๙) การเลี้ยงกบบูลฟร็อกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
- ๑๐) การเลี้ยงกบนาโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
- ๑๑) การเลี้ยงแพะนมซาแนน-แองโกล
- ๑๒) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ
- ๑๓) การเลี้ยงสุกรลูกผสมหมยซาน
- ๑๔) พืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ป่าโปร่ง
- ๑๕) การจัดการดินต้นเพื่อปลูกผักอินทรีย์
- ๑๖) การฟื้นฟูดินด้วยปุ๋ยหมักใบไม้และน้ำหมักชีวภาพเพื่อการผลิตพืช
- ๑๗) การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลุ่มน้ำ
- ๑๘) การเพาะหญ้าแฝกด้วยเมล็ด
- ๑๙) การผลิตไม้ดอกนอกฤดู

๓.๓ การขยายผลการศึกษา ทดลอง วิจัยที่ประสบผลสำเร็จจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตหมู่บ้านรอบ บริเวณศูนย์ ๑๘ หมู่บ้านประกอบด้วย หมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ หมู่ที่ ๑ - ๑๐ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ หมู่ที่ ๔, ๖, ๗ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน, หมู่ที่ ๑ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด, หมู่ที่ ๑, ๒, ๕ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด และหมู่ที่ ๒ ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนเกษตรกรทั้งสิ้น ๔,๐๐๓ ครัวเรือน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผัก และอาชีพหัตถกรรม

การนำผลสำเร็จไปขยายสู่เกษตรกรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ในห้วงแผนแม่บท ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน ๒,๐๔๗ ครัวเรือน คิดเป็น ๕๑ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนครัวเรือน ทั้งนี้เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ และนำไปประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน จำนวน ๘๐๒ ครัวเรือน คิดเป็น ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากเดิมก่อนเข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยภาคการเกษตรต่อครัวเรือน ๔๒,๗๙๗ บาทต่อครัวเรือนต่อปี ปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น ๖๕,๕๓๗ บาทต่อครัวเรือนต่อปี ไม่นับรวมกับรายได้นอกภาคการเกษตรที่เกษตรกรได้จากการรับจ้างทั่วไป ทำให้สามารถยกระดับรายได้ของราษฎรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ในปี ๒๕๕๔ กลุ่มเกษตรกรดังกล่าว ได้พัฒนาเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ๑๒๐ ราย และเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริจำนวน ๓๓ ศูนย์ ต้นกล้าอาชีพต้นแบบ ๓๐ ราย โดยเป็นสถานที่ศึกษาดูงานและเยี่ยมชมของผู้ที่สนใจได้เป็นอย่างดี

ในการดำเนินงานขยายผลมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ และนำความรู้ไปส่งเสริมเผยแพร่ให้กับประชาชน เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังมีนักเรียน นิสิต นักศึกษา พระสงฆ์ และประชาชนในสาขาอาชีพต่าง ๆ เข้ามาศึกษา ดูงาน และขอเข้ารับการฝึกอบรม จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในครอบครัว ชุมชนและสังคม การขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการส่งเสริมทั้งอาชีพการเกษตร อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน การอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ในลักษณะฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรและประชาชนผู้สนใจทั่วไป เช่น การส่งเสริมการปลูกไม้ผลพันธุ์ดี การปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์ปีก สัตว์เล็ก การเพาะเลี้ยงกบ การเพาะและเลี้ยงปลา การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ การพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเสริมอาชีพ การรณรงค์การป้องกันไฟป่า การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง โดยชุมชนมีส่วนร่วม การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร การแปรรูปเครื่องดื่มสมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

จากหลักสูตรฝึกอบรมทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร พบว่า ๑๐ อันดับของหลักสูตรฝึกอบรมที่มีผู้สนใจเข้ามารับการฝึกอบรมเรียงตามลำดับ ได้แก่

- ๑) หลักสูตรฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๒) หลักสูตรการเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ
- ๓) หลักสูตรการเพาะเลี้ยงกบและขยายพันธุ์กบ
- ๔) หลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
- ๕) หลักสูตรการทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร
- ๖) หลักสูตรการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- ๗) หลักสูตรการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
- ๘) หลักสูตรการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ๙) หลักสูตรเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- ๑๐) หลักสูตรอาสาสมัครพิทักษ์ไพร อากาศสดใส ไร้มอกควันไฟป่า

๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก

จากการประเมินสถานการณ์การพัฒนาและวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT) ทั้งปัจจัยแวดล้อมภายนอกและปัจจัยแวดล้อมภายใน จึงกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. วิสัยทัศน์

“เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ต้นทางเป็นป่าไม้ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม เพื่อนำไปขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

๒. พันธกิจ

๑. ศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ
๒. ขยายผลองค์ความรู้สู่ประชาชนเพื่อความยั่งยืนของชุมชน
๓. พัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ
๔. บริหารจัดการองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล

๓. กลุ่มเป้าหมาย

๓.๑ พื้นที่เป้าหมาย

๓.๑.๑ พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๘,๕๐๐ ไร่

๓.๑.๒ พื้นที่หมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ๑๘ หมู่บ้าน ในตำบลแม่โป่ง ตำบลแม่ฮ้อยเงิน ตำบลเชิงดอย ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

๓.๑.๓ พื้นที่ศูนย์ฯ สาขา

๑) โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จกลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

๒) ศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

๓) โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๔) โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๕) โครงการพัฒนาพื้นที่ดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๓.๑.๔ พื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๑.๕ พื้นที่หมู่บ้านในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่นในภาคเหนือ ที่เกษตรกรมีความสนใจเข้ามาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ

๓.๒ ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย

ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ๑๗ จังหวัด เกษตรกร ประชาชน เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา

๕. ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ (ของยุทธศาสตร์) กลยุทธ์

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลัก จึงกำหนดยุทธศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระยะที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย
๒. ยุทธศาสตร์ด้านการขยายผลสู่ประชาชน
๓. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ
๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย

ยุทธศาสตร์การศึกษา ทดลอง วิจัย เป็นยุทธศาสตร์หลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มุ่งเน้นการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ ได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นงานศึกษาวิจัยในลักษณะต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน สามารถนำผลงานวิจัยขยายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนการทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

๑.๑ เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

เพื่อพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อย่างเป็นระบบ ครบถ้วนสมบูรณ์ เหมาะสมกับภูมิสังคม สามารถนำผลงานวิจัยไปถ่ายทอด และขยายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด

- ๑) รวบรวม ทบทวน และวางแผนการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริให้ครบถ้วน สมบูรณ์
- ๒) พัฒนาคุณภาพงานศึกษา ทดลอง วิจัย ให้สามารถนำไปขยายผลสู่ประชาชน
- ๓) เพิ่มองค์ความรู้และการทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต
- ๔) ดำเนินการตามนโยบายของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน ๔ เรื่องหลัก ได้แก่ การผลิตข้าวครบวงจร ปุ๋ยสั่งตัด พลังงานทดแทน พลังงานทางเลือก และการประชาสัมพันธ์

๑.๒ กลยุทธ์

- ๑) รวบรวม ทบทวน และวางแผนการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริให้ครบถ้วน สมบูรณ์
- ๒) ต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน และมีนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิสังคม
- ๓) เพิ่มเครือข่ายการวิจัยภายในและต่างประเทศ
- ๔) พัฒนาบุคลากรด้านงานวิจัยให้มีคุณภาพ
- ๕) ระบบการจัดเก็บ สืบค้นเพื่อศึกษา วิจัย ตามแนวพระราชดำริ
- ๖) สนับสนุนการทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

๑.๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. รวบรวม ทบทวน และ วางแผน การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนว พระราชดำริ ให้ครบถ้วน สมบูรณ์	๑.๑ มีฐานข้อมูลงาน ศึกษา ทดลอง วิจัยที่ ผ่านมา ๑.๒ มีการดำเนินการ ศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ครบถ้วนตามแนว พระราชดำริ	แผนงานด้านวิชาการ จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการจัดทำและรวบรวมเอกสารทาง วิชาการงานศึกษาทดลองวิจัย	กวช
		แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๓ โครงการ ๑) โครงการศึกษาผลผลิตน้ำ water yield ของลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้	กสน
		๒) โครงการศึกษาข้อมูลทางอุทกวิทยาอ่างเก็บน้ำ และพฤติกรรมของระดับน้ำใต้ดิน บ่อบาดาล โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กพน
		๓) โครงการวิเคราะห์ความแตกต่างของวัสดุที่ใช้ สร้างฝายต้นน้ำลำธารที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาต้นน้ำ	ผอ.ศร.
		แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาป่าไม้ จำนวน ๗ โครงการ ๑) โครงการศึกษาลักษณะทางอุตุนิยมวิทยาป่าไม้ ในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้	กพป
		๒) โครงการศึกษาบทบาทหน้าที่ของระบบนิเวศ ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ที่ได้รับการพัฒนาตามแนว พระราชดำริ	กพป
		๓) โครงการศึกษาโครงสร้างของระบบนิเวศป่าไม้ และความหลากหลาย	กพป
		๔) โครงการศึกษาระบบนิเวศสัตว์ป่า	กพป
		๕) โครงการศึกษาระบบการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาการของทรัพยากรป่าไม้	กพป
		๖) โครงการศึกษาระบบผลผลิตป่าไม้และ เศรษฐกิจป่าไม้	กพป
		๗) โครงการศึกษากระบวนการรูปแบบการ ส่งเสริมเพื่อการพัฒนา	กพป
		แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาที่ดิน จำนวน ๒ โครงการ ๑) โครงการจัดทำตัวชี้วัดด้านดิน	กพด
๒) โครงการจัดการดินและพืชแบบผสมผสานเพื่อ การเกษตรแบบยั่งยืน	กพด		

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาประมง จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษาสำรวจโครงสร้างและการแพร่กระจายของประชากรปลาในอ่างเก็บน้ำบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาการปลูกพืช จำนวน ๕ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษาทดลองการใช้เศษไม้ท้องถิ่นร่วมกับขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ด</p> <p>๒) โครงการศึกษาทดลองการใช้เศษไม้กระถ่อนร่วมกับขี้เลื่อยไม้ยางพาราเพาะเห็ดหอม</p> <p>๓) โครงการผลิตเห็ดตับเต่าในสภาพธรรมชาติพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้</p> <p>๔) โครงการวิจัยพัฒนาต้นแบบการจัดการใบไม้เพื่อลดมลพิษทางอากาศช่วงฤดูแล้งในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ</p> <p>๕) โครงการศึกษาการปลูกไม้ผลทางเลือกในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรม แบบประณีต จำนวน ๑๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษาวิจัยและการพัฒนาระบบการผลิตผักพื้นบ้านและสมุนไพร</p> <p>๒) โครงการวิจัยการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม</p> <p>๓) โครงการสำรวจและรวบรวมพันธุ์พืชป่าในธรรมชาติที่มีคุณสมบัติเป็นไม้ดอก ไม้ประดับ พืชอาหาร และยา</p> <p>๔) โครงการรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชป่าเพื่ออาหารและยาและประโยชน์อื่น ๆ</p> <p>๕) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช</p> <p>๖) โครงการเรียนรู้ทรัพยากรพืชที่มีศักยภาพเป็นไม้ดอกไม้ประดับ</p> <p>๗) โครงการศึกษาการเจริญเติบโตและการแตกกอของต้นกล้าหญ้าแฝกสายพันธุ์ทนร่มในพื้นที่อนุรักษ์ดินและน้ำ</p>	<p>กพม</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>แผนงานด้านบริการการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผล จำนวน ๓ โครงการ</p> <p>๑) โครงการวิจัยด้านเทคโนโลยีการผลิตไม้ดอกไม้ผล</p> <p>๒) โครงการวิจัยด้านการผลิตพืชปลอดเชื้อ</p> <p>๓) โครงการพัฒนาพันธุ์ไม้ดอกไม้/ขึ้นทะเบียนพันธุ์ใหม่</p>	<p>ศูนย์ฯบ้านไร่</p> <p>ศูนย์ฯบ้านไร่</p> <p>ศูนย์ฯบ้านไร่</p>
<p>๒. ต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน และมีนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิสังคม</p>	<p>๒.๑ มีงานวิจัยต่อยอดงานวิจัยขั้นพื้นฐาน</p>	<p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาที่ดิน จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) การศึกษาการใช้ปุ๋ยสั่งตัดต่อผลผลิตพืชเศรษฐกิจในพื้นที่หมู่บ้านขยายผล</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ จำนวน ๒ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษาเปรียบเทียบผลผลิตหญ้ากินนีบอมบาช่าต่อการใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี</p> <p>๒) โครงการทดลองใช้สมุนไพรกำจัดพยาธิภายนอกภายใน/ป้องกัน/รักษาโรคสัตว์</p> <p>แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษาและสาธิตการใช้น้ำแบบประหยัดเพื่อการผลิตไม้ดอกไม้ผล</p> <p>แผนงานด้านส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษาการผลิตข้าวอินทรีย์</p>	<p>กพต</p> <p>กพศ</p> <p>กพศ</p> <p>กขย</p> <p>กสอ</p>
	<p>๒.๒ มีงานทดลองวิจัย ที่มีการเผยแพร่สู่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตีพิมพ์ ในวารสาร บทความ นำเสนอในที่ประชุม ทางวิชาการไม่น้อยกว่า ๑๐ เรื่องต่อปี</p>	<p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรมแบบประณีต จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการถ่ายทอดงานวิจัยและพัฒนาความรู้จากงานวิจัย</p>	<p>กพช</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๓. เพิ่ม เครือข่ายการ วิจัยภายใน และ ต่างประเทศ	๓.๑ จำนวน หน่วยงานหรือ องค์กรที่เข้ามาร่วม ทำงานวิจัย ๓ หน่วยงานต่อปี	แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๓ โครงการ ๑) โครงการความร่วมมือด้านวิชาการกับสถาบัน พัฒนาการชลประทาน ๒) โครงการความร่วมมือด้านการวิจัยกับ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการวิจัย ๓) โครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว เชิงพัฒนากับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แผนงานด้านบริการการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผล จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการวิจัยด้านธัญอาหารไม้ดอกร่วมกับ Niigata University Japan แผนงานด้านส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งชันโรงในพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรกร	กขย กขย กขย ศูนย์ฯบ้านไร่ กสอ
๔. พัฒนา บุคลากร ด้านงานวิจัย ให้มีคุณภาพ	๔.๑ จำนวนนักวิจัยที่ มีผลงานร่วมประชุม วิชาการ ประกวด ระดับประเทศ ๒ งานต่อปี	แผนงานด้านวิชาการ จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการประชุมวิชาการและนำเสนอ ผลงานวิจัย	คณะทำงาน ศูนย์ฯ
๕. ระบบการ จัดเก็บ สืบค้นเพื่อ ศึกษา วิจัย ตามแนว พระราชดำริ	๕.๑ มีฐานข้อมูล กลางของทุกกิจกรรม งานวิจัย ของศูนย์ ศึกษาการพัฒนาห้วย ฮ่องไคร้ฯ ในการ จัดเก็บสืบค้น	แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการจัดทำศูนย์ข้อมูลHHK Center แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาเกษตรกรแบบ ประณีต จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการจัดทำฐานข้อมูลพันธุ์กรรมพืช ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ	กขย กพช
๖. สนับสนุน การทำหน้าที่ เป็นพิพิธภัณฑ์ ธรรมชาติที่มี ชีวิต	๖.๑ มีแปลงสาธิต เพื่อการเรียนรู้ รูปแบบการพัฒนา และการ บริการแบบเบ็ดเสร็จ	แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการพัฒนาเพิ่มศักยภาพพื้นที่นันทนาการ กลางแจ้ง สวน ๖ ศูนย์ เฉลิมพระเกียรติ	กสน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาป่าไม้ จำนวน ๕ โครงการ</p> <p>๑) โครงการเพาะและจัดเตรียมกล้าไม้เศรษฐกิจ ไม้ใช้สอย ไม้ไผ่ ไม้ดอก ไม้ประดับและพืชสมุนไพร</p> <p>๒) โครงการบำรุงป่าธรรมชาติ</p> <p>๓) โครงการป้องกันและควบคุมไฟป่า</p> <p>๔) โครงการจัดทำแปลงสาธิต เกษตรป่าไม้ฟุ้ง หญ้าป่าไม้ ไม้ไผ่ สมุนไพร</p> <p>๕) โครงการเพาะและขยายพันธุ์สัตว์ป่า</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาที่ดิน จำนวน ๔ โครงการ</p> <p>๑) โครงการสาธิตการใช้ประโยชน์ที่ดิน</p> <p>๒) โครงการสาธิตการทำปุ๋ยหมักและ น้ำหมักชีวภาพ</p> <p>๓) น้ำหมักชีวภาพ</p> <p>๔) โครงการบริการกล้าพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการ อนุรักษ์ดินและน้ำ</p> <p>๕) โครงการบริการวิเคราะห์ดินเพื่อแนะนำการ ใช้ปุ๋ย</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาประมง จำนวน ๓ โครงการ</p> <p>๑) โครงการสาธิตการเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง</p> <p>๒) โครงการสาธิตการเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์กลม ระบบน้ำไหลผ่าน</p> <p>๓) โครงการแสดงพันธุ์ปลาที่พบบริเวณศูนย์ฯ พันธุ์ปลาหายากและใกล้สูญพันธุ์ของไทย</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาการปลูกพืช จำนวน ๔ โครงการ</p> <p>๑) โครงการศึกษา สาธิตปลูกผักหวานป่าและ ขยายสู่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้</p> <p>๒) โครงการสาธิตการผลิตน้ำส้มควันไม้</p> <p>๓) โครงการสาธิตการผลิตเห็ดโคนน้อย</p> <p>๔) โครงการสาธิตการเพาะเห็ดฟางในตะกร้า</p>	<p>กพป</p> <p>กพป</p> <p>กพป</p> <p>กพป</p> <p>กพป</p> <p>กพด</p> <p>กพด</p> <p>กพด</p> <p>กพด</p> <p>กพม</p> <p>กพม</p> <p>กพม</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p> <p>กพพ</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ จำนวน ๓ โครงการ</p> <p>๑) โครงการสาธิตการจัดการฟาร์มปศุสัตว์และโคนม</p> <p>๒) โครงการสาธิตและส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์</p> <p>๓) โครงการผลิตและสนับสนุนพันธุ์สัตว์พันธุ์ดี</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาเกษตรกร แบบประณีต จำนวน ๓ โครงการ</p> <p>๑) โครงการขยายพันธุ์พืช</p> <p>๒) โครงการจัดทำหนังสือรวบรวมผลงานประจำปี</p> <p>โครงการ อพ.สธ. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ</p> <p>๓) โครงการจัดนิทรรศการและร่วมประชุมวิชาการ "ทรัพยากรไทย" ร่วมกับโครงการ อพ.สธ. และหน่วยงานต่าง ๆ</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาการเพาะเลี้ยงกบ จำนวน ๘ โครงการ</p> <p>๑) โครงการสาธิตรูปแบบการเลี้ยงกบนาและกบมูลฝอยในบ่อคอนกรีตแบบต่าง ๆ</p> <p>๒) โครงการสาธิตรูปแบบการเลี้ยงกบนาในบ่อดินและบ่อแบบคอนโด</p> <p>๓) โครงการสาธิตรูปแบบการเลี้ยงกบนาและกบมูลฝอยในกระชัง</p> <p>๔) โครงการทดลองเพาะเลี้ยงผีเสื้อในระบบปิด</p> <p>๕) โครงการผลิตพ่อ-แม่พันธุ์กบนา เพื่อการสาธิตวิธีการเพาะเลี้ยงและงานขยายผล</p> <p>๖) โครงการผลิตพ่อ-แม่พันธุ์กบมูลฝอย เพื่อการสาธิตวิธีการเพาะเลี้ยงและงานขยายผล</p> <p>๗) โครงการผลิตลูกพันธุ์กบนา</p> <p>๘) โครงการผลิตลูกพันธุ์กบมูลฝอย</p> <p>แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการปรับปรุงป้ายสื่อความหมายและภูมิทัศน์</p>	<p>กพศ</p> <p>กพศ</p> <p>กพศ</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพช</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กพก</p> <p>กขย</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
		<p>แผนงานด้านบริการการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผล จำนวน ๒ โครงการ</p> <p>๑) โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่</p> <p>๒) โครงการพัฒนาสถานีวิจัยและฝึกอบรมบ้านไร่ และ สถานีวิจัยและฝึกอบรมยางคราม</p>	<p>ศูนย์ฯบ้านไร่</p> <p>ศูนย์ฯบ้านไร่</p>

๒. ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการขยายผลสู่ประชาชน

ยุทธศาสตร์ด้านการขยายผลการพัฒนา เป็นยุทธศาสตร์ในเชิงรุกที่มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้และขยายผลไปสู่ราษฎรตามแนวพระราชดำริ ในลักษณะ “พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต” โดยราษฎรสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้

๒.๑ เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

๑) เพื่อนำองค์ความรู้จากการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปถ่ายทอดสู่ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

๒) เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ

๒.๒ กลยุทธ์

๑) พัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน

๒) เพิ่มเครือข่ายการขยายผลทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน

๓) การเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวพระราชดำริ ด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงาน และสร้างรายได้ มาสนับสนุนภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม

๔) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ โดยมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริในการพัฒนาและดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นให้เห็นผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๕) การขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่ระดับนานาชาติ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

๒.๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. พัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการ	๑.๑ จำนวนหลักสูตรที่ประชาชน ต้องการเข้ารับการอบรม ๑๐ อันดับแรก	<p>แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมประจำปี</p> <p>✧ ระบบนิเวศลุ่มน้ำที่ยั่งยืน</p>	<p>คณะทำงาน</p> <p>ศูนย์ฯ</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
ของชุมชน		<ul style="list-style-type: none"> ✧ ฝ่ายต้นน้ำลำธาร เพื่อการฟื้นฟูลุ่มน้ำตามแนวพระราชดำริ ✧ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและต้นทุนการผลิต ✧ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ✧ การปลูกและขยายพันธุ์ส้มโอ (พันธุ์ขาวใหญ่, พันธุ์ขาวทองดี) ✧ การเพาะเลี้ยงปลานิลในกระชัง ✧ การเลี้ยงปลาจืดหลวงในบ่อซีเมนต์กลมระบบน้ำไหลผ่าน ✧ การเลี้ยงปลาอุกบึกอยู่ในบ่อซีเมนต์กลม ✧ การเลี้ยงกบมูลฟร็อกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ ✧ การเลี้ยงกบนาโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ ✧ การเลี้ยงแพะนมซาแนน-แองโกล ✧ การเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ ✧ การเลี้ยงสุกรลูกผสมหมยซาน ✧ พืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ป่าโปร่ง ✧ การจัดการดินตื้นเพื่อปลูกผักอินทรีย์ ✧ การฟื้นฟูดินด้วยปุ๋ยหมักใบไม้และน้ำหมักชีวภาพเพื่อการผลิตพืช ✧ การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลุ่มน้ำ ✧ การเพาะหญ้าแฝกด้วยเมล็ด ✧ การผลิตไม้ดอกนอกฤดู 	
๒. เพิ่ม เครือข่ายการ ขยายผลทั้งใน ภาครัฐ และ ภาคเอกชน	๒.๑ มีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพิ่มขึ้น	แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการจัดตั้งเครือข่ายการขยายผลกับ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษาและประชาชน	กขย
	๒.๒ มีศูนย์เรียนรู้ ตามแนวพระราชดำริ ต้นแบบแห่ง ความสำเร็จเพิ่มขึ้น	แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๒ โครงการ ๑) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนว พระราชดำริต้นแบบแห่งความสำเร็จกับภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษาและประชาชน	กขย

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	๒.๓ มีการขยายผลองค์ความรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	<p>แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๒ โครงการ</p> <p>๑) โครงการฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ</p> <p>๒) โครงการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบในโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยฝายต้นน้ำลำธาร (เป้าหมาย ๕๐๐ แห่งต่อปี)</p> <p>แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาป่าไม้ จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำตามแนวพระราชดำริ</p>	<p>คณะทำงาน ศูนย์ฯ</p> <p>กสน,กสต</p> <p>กพป</p>
	๒.๔ จำนวน แผนงาน/กิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปดำเนินการโดยใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือมีการทำ MOU ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	<p>แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการประเมินและติดตามผลการขยายผลสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	กขย
๓. การเป็น ศูนย์กลางแห่ง การเรียนรู้และ ฝึกอบรมตาม แนว พระราชดำริ	๓.๑ มีการฝึกอบรมให้แก่ราษฎร/กลุ่มเป้าหมายต่างๆ เกษตรกรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๒๗ หลักสูตร ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมจำนวน ๖,๐๐๐ คนต่อปี	<p>แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการประเมินและติดตามผลการขยายผลสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ หลักสูตรฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาที่ยั่งยืน ✦ หลักสูตรการเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ ✦ หลักสูตรการเพาะเลี้ยงกบและขยายพันธุ์กบ ✦ หลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ✦ หลักสูตรการทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร 	<p>คณะทำงาน ศูนย์ฯ</p>

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
		<ul style="list-style-type: none"> ✧ หลักสูตรการเลี้ยงไก่พื้นเมืองหลักสูตรการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ✧ หลักสูตรการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ✧ หลักสูตรเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ✧ หลักสูตรอาสาสมัครพิทักษ์ไพร อากาศใส ไร้มอกควันไฟป่า ✧ หลักสูตรการเลี้ยงสุกรหลักสูตรการพัฒนาอาชีพนอกภาคการเกษตร ✧ หลักสูตรการปลูกผักปลอดสารพิษ ✧ หลักสูตรการปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ ประการ ตามแนวพระราชดำริ ✧ หลักสูตรการเลี้ยงแพะนม ✧ หลักสูตรการออมและการจัดทำบัญชีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ✧ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ ✧ หลักสูตรการปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล ✧ หลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ ✧ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ อาชีพแปรรูปอาหาร ผลิตภัณฑ์และสมุนไพร ✧ หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ✧ หลักสูตรการเลี้ยงเป็ดเทศ ✧ หลักสูตรการเลี้ยงกระต่าย ✧ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ ประชาชน ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ ✧ หลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ✧ หลักสูตรการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร ✧ หลักสูตรการผลิตน้ำส้มควันไม้ 	
		๒) โครงการบริการฝึกงานนักศึกษา	คณะทำงานศูนย์ฯ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๔. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ	๔.๑ มีแผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และผลสำเร็จของโครงการฯ	<p>แผนงานประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ จำนวน ๕ โครงการ</p> <p>๑) โครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ผ่านสื่อมวลชน</p> <p>๒) โครงการพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตสำหรับนักเรียน</p> <p>๓) โครงการครอบครัวสุขใจห้วยฮ่องไคร้ฯ นำเที่ยว</p> <p>๔) โครงการท่องเที่ยวเชิงพัฒนา</p> <p>๕) โครงการจัดนิทรรศการ</p> <p>แผนงานประชาสัมพันธ์กร จำนวน ๙ โครงการ</p> <p>๑) โครงการ Head Phone set</p> <p>๒) โครงการสร้างศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน</p> <p>๓) โครงการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่</p> <p>๔) โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการงานขยายผลสู่องค์กรส่วนท้องถิ่น</p> <p>๕) โครงการอำเภอยิ้มเคลื่อนที่</p> <p>๖) โครงการอาคารพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ศูนย์ฯ</p> <p>๗) โครงการสื่อเรียนรู้สู่สถานศึกษา</p> <p>๘) โครงการพัฒนาศักยภาพวิทยากรเพื่อการขยายผล</p> <p>๙) โครงการนำชมพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ</p>	<p>คณะกรรมการศูนย์ฯ</p> <p>กบร</p> <p>กบร</p> <p>กบร</p> <p>กขย</p> <p>กบร</p> <p>กขย</p> <p>กขย</p> <p>กขย</p> <p>กขย</p> <p>กขย</p>
	๔.๒ มีจำนวนสื่อต่อสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่	<p>แผนงานประชาสัมพันธ์กร จำนวน ๑ โครงการ</p> <p>๑) โครงการผลิตสื่อและป้ายเพื่อการประชาสัมพันธ์</p>	<p>คณะกรรมการศูนย์ฯ</p>
๕. การขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่ระดับนานาชาติ	๕.๑ มีจำนวนโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ	<p>แผนงานด้านบริหาร จำนวน ๒ โครงการ</p> <p>๑) โครงการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ฝึกศึกษาสำหรับชาวต่างประเทศ (International Course)</p> <p>๒) โครงการหลักสูตรวิทยากรภาษาอังกฤษแบบมืออาชีพ</p>	<p>กบร</p> <p>กบร</p>

๓. ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ

มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำให้มีน้ำเพียงพอ สำหรับสนับสนุนงานศึกษาและพัฒนาต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดหาให้มีน้ำเพียงพอ สำหรับการประกอบอาชีพ การเกษตร การอุปโภค-บริโภค ของราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์และศูนย์สาขา รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สนับสนุนในการขยายผลด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑ เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

๑) มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำให้มีน้ำเพียงพอ สำหรับสนับสนุนงานศึกษาและพัฒนาต่าง ๆ ของศูนย์ฯ

๒) จัดหาให้มีน้ำเพียงพอ สำหรับการประกอบอาชีพ การอุปโภค-บริโภค ของราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์และศูนย์สาขา

๓) การบริหารจัดการน้ำให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สนับสนุนในการขยายผลด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ กลยุทธ์

๑) พัฒนาแหล่งน้ำ

๒) เพิ่มประสิทธิภาพ ระบบชลประทาน

๓) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

๔) บริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑) พัฒนาแหล่งน้ำ	๑.๑ มีแหล่งเก็บกักน้ำเพิ่มขึ้น	แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๒ โครงการ ๑) โครงการก่อสร้างฝายทดน้ำและระบบส่งน้ำ จำนวน ๓ แห่ง ๒) โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ จำนวน ๒ แห่ง ๓) โครงการก่อสร้างโรงสูบน้ำบำบัด และระบบส่งน้ำ จำนวน ๓ แห่ง ๔) โครงการขุดสระเก็บน้ำพร้อมอาคารประกอบ จำนวน ๓ แห่ง ๕) โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำพร้อมอาคารประกอบ จำนวน ๑๗ แห่ง ๖) โครงการก่อสร้างอาคารอัดน้ำพร้อมอาคารประกอบ จำนวน ๑ แห่ง	กพน,กสน กพน,กสต กพน กพน,กสน กพน,กสน กสน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๒) เพิ่มประสิทธิภาพระบบชลประทาน	๒.๑ อาคารชลประทานอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๕ โครงการ ๑) โครงการปรับปรุงอ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ จำนวน ๕ แห่ง ๒) โครงการซ่อมแซมระบบท่อส่งน้ำจำนวน ๔๐ แห่ง ๓) โครงการบำรุงรักษาบริเวณหัวงานอ่างเก็บน้ำ จำนวน ๒๙ แห่ง ๔) โครงการพัฒนาบ่อบาดาล จำนวน ๓๖ แห่ง ๕) โครงการขุดลอกตะกอนหน้าฝายและอ่างเก็บน้ำ จำนวน ๒๐ แห่ง	กพน กพน,กสน กพน,กสน กพน กพน,กสน
๓) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	๓.๑ มีการปรับปรุงทางและสะพาน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ	แผนงานด้านศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวน ๓ โครงการ ๑) โครงการปรับปรุงทางและสาธารณูปโภคพื้นฐาน จำนวน ๖ แห่ง ๒) โครงการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างอื่น จำนวน ๑ แห่ง ๓) โครงการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างอื่น จำนวน ๖ แห่ง	ฝปก,กสน กสน กสน
๔) บริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๑ จำนวนกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานแล้วเสร็จตามแผน	แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๒ โครงการ ๑) โครงการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่รอบศูนย์ฯ และศูนย์สาขา	กขย
	๔.๒ ร้อยละความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่พอใจต่อการปฏิบัติงาน	แผนงานด้านขยายผล จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการประเมินและติดตามผลการบริหารจัดการน้ำ	กขย

๔. ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีคุณภาพสูง เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อสนองพระราชดำริ บุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ทำงานอย่างมีอาชีพและชำนาญงาน โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๑ เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

๑) มีแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการประจำปีและตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแล โดยมีการรับฟังและบรรจุความต้องการจากผู้รับบริการและมีส่วนได้ส่วนเสียในแผนแม่บทและปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

- ๒) โครงสร้างการบริหารภายในที่สอดคล้องเหมาะสมกับภารกิจ
- ๓) มีงบประมาณอัตรากำลังที่เหมาะสมเพียงพอต่อภารกิจ
- ๔) พัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน
- ๕) เพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรเป็นคนเก่ง คนดี และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

๔.๒ กลยุทธ์

- ๑) การปฏิบัติงานติดตามประเมินผลตามแผนงานต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๒) การปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๓) การสนับสนุนงบประมาณและเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๔) เพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน
- ๕) จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อการศึกษาและดำเนินงาน
- ๖) พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านวิชาการและเทคโนโลยี
- ๗) พัฒนาบุคลากรด้านจริยธรรม

๔.๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑.การปฏิบัติงานติดตามประเมินผลตามแผนงานต่างๆของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจาก	๑.๑ มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อย่างน้อย ๑๒ ครั้งต่อปี	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๓ โครงการ ๑) โครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ๒) โครงการประชุมประจำเดือนคณะทำงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓) โครงการจัดการประชุมคณะอนุกรรมการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กปร กปร กปร
พระราชดำริ	๑.๒ มีการติดตามและสรุปผลตัวชี้วัดศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	แผนงานด้านบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการจัดทำตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๑.๑) โครงการจัดทำตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ๑.๒) โครงการจัดทำตัวชี้วัดศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงานศูนย์ฯ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๒. การปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๒.๑ มีการพิจารณา ทบทวนปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังและมีการจัดบุคลากรให้ครบถ้วนตามกรอบอัตรากำลังร้อยละ ๒๐ ต่อปี	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการเพิ่มอัตรากำลัง ข้าราชการและพนักงานราชการที่สอดคล้องเหมาะสมกับภารกิจ	คณะทำงาน ศูนย์ฯ
๓. การสนับสนุนงบประมาณและเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๓.๑ มีการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอสอดคล้องเหมาะสมกับภารกิจ	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๓ โครงการ ๑) งบประมาณ ๒) งบดำเนินงาน ๓) งบลงทุน	คณะทำงาน ศูนย์ฯ
	๓.๒ มีการสนับสนุนเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรในศูนย์ในด้านต่าง ๆ	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๒ โครงการ ๑) โครงการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของบุคลากร ๒) โครงการวิทยากรมืออาชีพ	คณะทำงาน ศูนย์ฯ
	๓.๓ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์จากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการ You Can Do	คณะทำงาน ศูนย์ฯ
๔. เพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน	๔.๑ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน และมีข้อมูลเชื่อถือได้	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๒ โครงการ ๑) โครงการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์สารสนเทศ ๒) โครงการ Head Phone Set	คณะทำงาน ศูนย์ฯ กบร
๕. จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน	๕.๑ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการจัดหาครุภัณฑ์ จำนวน ๔๓ รายการ	คณะทำงาน ศูนย์ฯ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัดของกลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๖. พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านวิชาการและเทคโนโลยี	๖.๑ มีนักวิจัยทุกกลุ่มงาน	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านการวิจัย	คณะทำงาน ศูนย์ฯ
๗. พัฒนาบุคลากรด้านจริยธรรม	๗.๑ จำนวนบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๕	แผนงานด้านบริหารจัดการองค์กร จำนวน ๑ โครงการ ๑) โครงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมบุคลากร	คณะทำงาน ศูนย์ฯ

๖. การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

๑. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

การนำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระยะที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ไปสู่การปฏิบัตินับเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นความสามารถที่จะผลักดันการทำงานที่มุ่งใช้ “แผน” เป็นเครื่องมือและกลไกการดำเนินงาน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ให้สามารถบรรลุผลลัพธ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ มุ่งสู่เป้าหมายสำคัญในระยะยาว โดยครอบคลุมการดำเนินงานทุกมิติขององค์กรและสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การดำเนินงานและเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด ค่านิยม เป้าหมาย รวมถึงวิธีและกระบวนการทำงาน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติจะต้องทำให้ทุกหน่วยงาน ยอมรับ แนวทาง แผนงาน โครงการ และพร้อมที่จะนำแนวทางนั้นไปดำเนินการได้อย่างเหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมและวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการระดมกำลัง แสวงหาการสนับสนุน เพื่อให้เกิด การปฏิบัติและสร้างพลังขับเคลื่อน รวมทั้งให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม จึงกำหนด แนวทางการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

๑) ผู้บริหารทุกระดับต้องเข้าใจและผลักดันให้มีการดำเนินงานตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพและ สม่ำเสมอ

๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดทำแผนระยะ ๕ ปี และจัดทำ แผนปฏิบัติการ ดำเนินการตามแผน มีการกำกับติดตาม ประเมินผลคุณภาพ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้

๓) หน่วยงานเผยแพร่และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระของแผนแม่บทให้เจ้าหน้าที่และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบ มีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนเพื่อให้การนำแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ เกิดพลังขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

๔) กำหนดภารกิจความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อความสอดคล้องกับแผนงาน แผนอัตรากำลัง และ ขจัดความซ้ำซ้อนของงาน

๕) วางแนวปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งลดขั้นตอน ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๖) พัฒนาระบบการกำกับติดตามและการประเมินผล ที่มุ่งการประเมินเพื่อการพัฒนาและปรับปรุง การดำเนินงาน โดยมีการพัฒนาตัวชี้วัดผลสำเร็จจากการดำเนินงานทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ ระยะเวลาการ ประเมิน ผู้ประเมิน และการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. การอำนวยการกำกับดูแล

เพื่อให้การดำเนินตามแผนแม่บทเป็นไปตามเป้าประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงกำหนดให้มี คณะทำงานด้านวิชาการ คณะทำงานด้านการขยายผล และคณะทำงานด้านอำนวยการและบริหารจัดการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รับผิดชอบการดำเนินงานตามแผนแม่บท

๓. การติดตามประเมินผล

๓.๑ การรายงานความก้าวหน้าของแผน

การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนรายเดือนและรายไตรมาส (รวม ๔ ไตรมาส) เพื่อความสอดคล้องกับคำรับรองการปฏิบัติราชการและระบบการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยมีการวิเคราะห์การดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เสนอกรมชลประทาน คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสำนักงาน กปร.

๓.๒ การรายงานผลสำเร็จตามแผน

การรายงานผลสำเร็จตามแผนประจำปี โดยประเมินผลลัพธ์และผลกระทบการดำเนินงานเสนอ กรมชลประทาน คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสำนักงาน กปร.

๓.๓ การติดตามผล

การติดตามผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการดำเนินงานตามแผนโดยคณะทำงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และมีการกำหนดช่วงเวลาในการติดตามผลให้ ชัดเจนและสอดคล้องกับคำรับรองการปฏิบัติราชการ

๓.๔ การประเมินผล

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในระยะครึ่งแผนและครึ่งปีสุดท้ายของแผน เพื่อประเมิน ผลลัพธ์และผลกระทบในการปฏิบัติราชการแต่ละยุทธศาสตร์ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และ นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับและกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะต่อไป

๔. การประชาสัมพันธ์

กำหนดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทุกระดับ ทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีบทบาทและ ส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการปฏิบัติงาน

ภาคผนวก

ก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ

๑. เป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research & Development Center)

เมื่อดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง จนได้ผลสำเร็จแล้วก็จะนำไปขยายผลให้กับเกษตรกร และประชาชนทั่วไปได้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการศึกษาและการพัฒนา

๒. พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต...ค้ำนึ่งถึงภูมิประเทศ ภูมิสังคม

ประการแรก เป็นพิพิธภัณฑที่แสดงถึงลักษณะภูมิประเทศ ภูมิสังคม แสดงถึงวัฒนธรรมการประกอบอาชีพของท้องถิ่น และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่น

ประการที่สอง มีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว มีความเจริญงอกงามอยู่ตลอดเวลาเพราะมีการดำเนินการ ศึกษา ทดลอง ค้นคว้า พัฒนาขยายผลอยู่เสมอ

ประการที่สาม มีประโยชน์แก่ราษฎร จะมองเห็นสิ่งที่เป็นวิวัฒนาการที่สามารถเข้ามาศึกษานำความรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองได้จริง

๓. ทรงคัดเลือกพื้นที่ด้วยพระองค์เอง...เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค

เพื่อจุดประสงค์ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาแต่ละจุดกระจายอยู่ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาคเป็น ๖ แบบจำลองของภาคนั้น ๆ เป็นพื้นที่ส่วนย่อยที่สอดคล้องกับภูมิภาคและเป็นตัวอย่างของภูมิภาคอย่างแท้จริงที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้

๔. เป็นตัวอย่างของการบริหารงานรูปแบบใหม่ การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development)

หากมองในลักษณะการวิเคราะห์ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงองค์กรแล้ว จะพบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คืออุบัติการณ์ของการจัดการรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินไทย ที่รวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไว้ด้วยกันเป็นลักษณะ “รวมศูนย์” และยิ่งไปกว่านั้น ยังมีส่วนของเอกชน และองค์กรที่มีใช้รัฐบาลร่วมประสานการดำเนินงานอยู่ด้วย การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เป็นการผสมความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้บริหารประชาชน โดยปรับลดอัตวิสัยของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมักคุ้นเคยกับความเป็นเจ้าของและอำนาจหน้าที่เบ็ดเสร็จของแต่ละส่วนราชการ

การจัดรูปแบบการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยมิได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หากแต่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่แก่ประชาชนตามพระราชดำรินั้น เป็นปรัชญาการทำงานแนวใหม่ ที่ยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในประวัติการบริหารราชการแผ่นดินของไทย

๕. เป็น “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers)

ในอดีตที่ผ่านมา งานบริหารที่จะให้แก่ประชาชนและชุมชน จะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนและสลับซับซ้อนอยู่ไม่น้อย เกษตรกรที่ต้องการความรู้และการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านการทำมาหากินต้องเสียเวลาในการเดินทางไปติดต่อขอรับบริการจากหลายหน่วยงานแต่ละหน่วยงานก็อยู่ไกลต่างสถานที่กัน ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคแก่การแสวงหาความรู้และบริการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือบทบาทในการทำหน้าที่ “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers) กล่าวคือ เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจสามารถก้าวเข้าไปในพิภพภักดิ์ที่มีชีวิตแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศตามความสะดวก และขอรับบริการตั้งแต่เรื่องการใช้พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านน้ำ ด้านเมล็ดพันธุ์พืช ด้านการตลาด และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและการทำมาหากินตลอดจนการฝึกอบรม โดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว ทำให้เกษตรกรประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายในคราวเดียวกันด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๓ ทศวรรษศุนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา, ๒๕๕๒ : ๙-๑๑)

๒. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้ โดยทรงยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นเป็นตอนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีในทุกภาคส่วน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติด้วยมรรควิธีที่เรียบง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีหลักการทรงงานที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในศุนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. ระเบิดจากข้างใน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน มีพระราชดำรัสว่า "ต้องระเบิดจากข้างใน" นั้นหมายความว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล่มสลายได้

๒. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหามองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม

๓. ทำตามลำดับขั้น

ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณสุขโภชนาการขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อ

ประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่
เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

๔. องค์กรวม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม (Holistic) ทรงมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็น
ระบบครบวงจร มองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับ
โครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงดังเช่นกรณีของ "ทฤษฎี
ใหม่" ที่พระราชทานเป็นแนวทางดำเนินชีวิตแก่ปวงชนชาวไทย อันเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพซึ่ง
พระองค์ทรงมองอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ ๑๐ - ๑๕
ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการทำ
การเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและ
การตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของ
สังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร นั่นคือแนวทางการดำเนินงานทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑, ๒ และ ๓

๕. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานพระราชดำริเพื่อดำเนินงานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูล
รายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้นจากเอกสารต่าง ๆ แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่
นักวิชาการ และสอบถามจากราษฎรในพื้นที่ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทาน
ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์สังคม

๖. การมีส่วนร่วม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งสาธารณชน
ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้เข้ามามีส่วนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันทำงานโครงการพระราชดำริ
โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือความต้องการของสาธารณชนด้วย

สำหรับวิธีการมีส่วนร่วมพระองค์ทรงนำ "ประชาพิจารณ์" มาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินงาน
ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา โดยหากจะทำโครงการใดจะทรงอธิบายถึงความจำเป็นและผลกระทบ
ที่เกิดกับประชาชนทุกฝ่าย รวมทั้งผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เมื่อประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยแล้ว หน่วยราชการ
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและร่วมดำเนินการมีความพร้อม จึงจะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินโครงการนั้น ๆ
ต่อไป

๗. ประโยชน์ส่วนรวม

การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกร
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๘. ประหยัด เรียบง่าย ทำให้ง่าย

นอกจากนี้ ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักการดำเนินงานด้วยความเรียบง่ายหรือทำให้ง่าย
ราษฎรสามารถทำได้เอง สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือให้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากนัก

๙. ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain)
... การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า
และการที่คนอยู่ดีมีสุข เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว คือหลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

๑๐. เศรษฐกิจพอเพียง

"เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ให้ดำเนินไปบน "ทางสายกลาง" และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาของ "เศรษฐกิจพอเพียง" จึงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ "ความพอเพียง" หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๑๑. ไม่ติดตำรา

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะการพัฒนาที่อนุโลมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาของชุมชน เป็นการใช้ตำราอย่างอะลุ้มอล่วยกัน ไม่ผูกติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม คือ "ไม่ติดตำรา"

๑๒. ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจถึงธรรมชาติ และต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ เช่น การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม ได้พระราชทานพระราชดำริ "การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" ปลอ่ยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง "การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง" ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผลและไม้ฟืน นอกจากได้ประโยชน์ตามประเภทของการปลูกแล้วยังช่วยสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย พระองค์จึงทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์ที่อยู่อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, กษัตริย์นักพัฒนา, ๒๕๕๒ : ๒๕-๓๑)

๓. ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษา เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554 ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บางยี่ขัน กทม. ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑) **ด้านการบริหาร** ให้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ ทั้งนี้ หากมีบางประเด็นที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสามารถทำได้ แต่ให้ทำการหารือกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในทุกระดับ และต้องกราบบังคมทูลฯ ก่อน ในส่วนองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหาร ชุดต่างๆ ให้คงรูปแบบองค์ประกอบของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการระดับต่างๆ ทั้งในส่วนองค์การบริหารส่วนกลาง และองค์การบริหารระดับย่อยของแต่ละศูนย์ศึกษา ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ไว้ตามเดิม

๒) **ด้านการวิจัยและพัฒนา**

- ๒.๑) ยึดตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ๒.๒) ปรับปรุงตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ๒.๓) ปรับปรุงเพิ่มเติมตามความเห็นคณะกรรมการระดับต่างๆ แต่ไม่ควรซ้ำกับงานของกรมหรืองานพื้นฐานมากเกินไป
- ๒.๔) ควรทำงานด้านวิจัยประยุกต์ (Applied Research) หรือการวิจัยต่อยอด
- ๒.๕) เน้นการถ่ายทอดผลงานวิจัย หรือขยายผลงานวิจัยให้มากขึ้นตามอัตรากำลังและขีดความสามารถ

๓) **ด้านการขยายผลงานวิจัย**

- ๓.๑) ควรเน้นการศึกษางาน และฝึกอบรมในศูนย์ฯ ให้มากขึ้น
- ๓.๒) การขยายผลงานวิจัยนอกศูนย์ฯ ควรเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่นี้โดยตรงและมีงบประมาณ อาทิ
 - ส่วนราชการ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมการปกครอง เป็นต้น
 - องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สภาเกษตรกร สภาผู้แทนราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น
 - องค์กรที่ทำงานขยายผล อาทิ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ มูลนิธิปิดทองหลังพระ เป็นต้น
- ๓.๓) ควรจัดวิทยากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความชำนาญในการถ่ายทอด และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าฟังการบรรยาย / อบรม

หลักคิด / หลักปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งโดยประมวลจากพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สรุปได้ดังนี้

- ๑) เน้นความพอเพียง
- ๒) เกษตรยั่งยืน
- ๓) การแก้ปัญหาโลกร้อน

ข้อเสนอแนะของรองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษา/ประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรุงเทพฯ นายสวัสดิ์ วัฒนายกร องคมนตรี รองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. ในด้านการตลาด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ศึกษา วิจัย และขยายผล ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรได้นำไปปฏิบัติแล้ว ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จในการขยายผลไม่มากเท่าที่ควร ปัจจัยหนึ่ง สาเหตุเพราะมีปัญหาในด้านการตลาด ดังนั้นหากมีนโยบาย/แนวทาง/มาตรการการเพิ่มช่องทางการตลาด ดังเช่นการเชื่อมโยงกับบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร สินค้าเกษตร ก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษา ได้อีกประการหนึ่ง

๒. การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการขยายผล

นักเรียน นักศึกษา ได้เยี่ยมชมนิทรรศการประจำปีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจัดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียน นักศึกษาหลายกลุ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง หากศูนย์ศึกษาฯ มีโครงการสนับสนุนนักเรียน นักศึกษา สถาบันการศึกษา ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรม/ชมรมที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าผลงานของศูนย์ศึกษาฯ และพระราชกรณียกิจก็จะเป็นแนวทางการขยายผลที่มีศักยภาพ สามารถขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศได้ โดยสำนักงาน กปร. อาจมีสิ่งจูงใจ ดังเช่น การแข่งขันชิงรางวัลทุนการศึกษา เป็นต้น

๔. มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารรัฐสภา ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๖ หน่วยงาน เป็นกรรมการ และเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

๑. เรื่องอัตรากำลังที่ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก้ปัญหาโดยใช้พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวโครงการเป็นส่วนเสริม โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงาน ก.พ. จัดทำและอนุมัติกรอบโครงการพนักงานราชการในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามแผนแม่บทได้ แต่หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถได้ข้าราชการที่มีความรู้ และประสบการณ์สูง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจมาศึกษา ดูงานในศูนย์ศึกษาการ

พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ จึงเห็นควรมีข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านงานศึกษาทดลอง วิจัย และการขยายผลสู่ความสำเร็จไปสู่ประชาชนมาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เต็มเวลามากขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับพนักงานราชการเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับศูนย์ศึกษามากยิ่งขึ้น

๒. คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง ได้ขยายการส่งเสริม ฝึกอบรม และขยายผลสู่ภาคการปฏิบัติในพื้นที่ของราษฎรมากยิ่งขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในเขตจังหวัดที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับทราบผลสำเร็จด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย รวมทั้งหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่ง อปท. สนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้น นายกรัฐมนตรีประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เห็นชอบให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อนำไปพิจารณาส่งเสริมการขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ตามภูมิสังคม และความต้องการของประชาชน

๕. แผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

สำนักงาน กปร. ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริและบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ยุทธศาสตร์หลัก โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน ๒ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑.๑.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

๑) **ศึกษารวบรวมแนวพระราชดำริ** ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและทบทวนการดำเนินงานสนองพระราชดำริในระยะที่ผ่านมาให้ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดระบบหมวดหมู่ จัดลำดับ ความสำคัญ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ดำเนินการแก้ไข และนำไปสู่การขับเคลื่อนขยายผล โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากขึ้น

๒) **การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ให้เป็นระบบครบวงจร มุ่งผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การติดตามเสด็จฯ และรับสนองพระราชดำริ การประสานการดำเนินงาน และการประสานการปฏิบัติ พิจารณาจัดทำโครงการฯ วิเคราะห์โครงการและสนับสนุนงบประมาณ การติดตามประเมินผล และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้เห็นเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงานโครงการฯ โดยนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ยึดถือและนำไปปฏิบัติต่อไป

๓) **การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานสนองพระราชดำริ** โดยเสริมสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในลักษณะองค์กรร่วมแบบบูรณาการ มีการขยายเครือข่าย สร้างระบบการประสานร่วมวางแผนและดำเนินงาน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานสนองพระราชดำริร่วมกัน คือ ประโยชน์สุขของประชาชน

๔) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชน ให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิด วิเคราะห์ ร่วมจัดทำแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาภายหลังสิ้นสุดโครงการ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้อง โปร่งใส ของการดำเนินงานโครงการ

๑.๑.๒ ยุทธศาสตร์การขยายผลและเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ

๑) การจัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ โดย

- จัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีระบบฐานข้อมูลตามแนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน มีการจัดระบบหมวดหมู่ของข้อมูล สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้สะดวกและรวดเร็ว
- จัดทำศูนย์ให้บริการ การเรียนรู้สำนักงาน กปร. ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงแนวพระราชดำริ โดยจัดให้มีช่องทางการให้บริการและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกสำนักงาน กปร.

๒) การค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ โดย

- ค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ โดยสร้างศูนย์ต้นแบบตามแนวพระราชดำริ กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่น้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ประโยชน์ และสาธิตแสดงไว้ให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต
- ค้นหาตัวแบบความสำเร็จในการน้อมนำแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๓. การขยายผลและสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ โดย

- มุ่งเน้นการขยายผลและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศ เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานในแต่ละภูมิภาค
- ภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาการว่างงาน สำนักงาน กปร. จะเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งการนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงานและสร้างรายได้ มาสนับสนุนและช่วยแก้ไขบรรเทาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม
- สนับสนุนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชนต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลและศูนย์ฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับภูมิสังคมในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งการนำนักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมากขึ้น
- ขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่องค์กรชุมชนและประชาชนทั่วทุกภูมิภาค โดยประสานและสนับสนุนให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสนองพระราชดำริ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง โดยมีการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือชี้้นำการดำเนินงาน

- ขยายผลเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่ระดับสากล โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และสำนักงาน กปร. เป็นองค์กรกลางในการดำเนินงานและสนับสนุนในฐานะตัวแทนระดับประเทศ

๔. การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โดย

- มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาและดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นให้เห็นผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- พัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา ความรวดเร็วและต่อเนื่อง ผ่านสื่อทุกประเภท มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มพูนความศรัทธา และการใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อการพัฒนาและดำรงชีวิต

- มุ่งใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จและได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้แพร่หลายสู่สาธารณะมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๓ : ๑๗ - ๒๘)

๖. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงที่ผ่านมา สำนักงาน กปร. ได้กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง ใน ๔ เรื่องหลัก ดังนี้

๑. การผลิตข้าวครบวงจร โดยมุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์กลางในการผลิตข้าวแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูก การดูแลรักษา การปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บเกี่ยว การตาก (ลานตาก) การเก็บรักษา(ยุ้งฉาง) การสีข้าว(โรงสี) การแปรรูป และด้านการตลาด เป็นต้น

๒. ปุ๋ยสั่งตัด สืบเนื่องจากการที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง ควรมีการผลิตปุ๋ยเคมีที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพืชและดินของแต่ละพื้นที่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์กลางสาธิตการผลิตและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี โดยนำค่าวิเคราะห์ดินมาเป็นตัวกำหนดสูตรปุ๋ยเคมี ให้เหมาะสมกับพืช ดิน และสภาพแวดล้อม รวมทั้ง ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสมอีกด้วย

๓. พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือก เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่งเป็นศูนย์กลางการนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง ในกิจกรรมต่างๆ โดยให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่

๔. การประชาสัมพันธ์ และป้ายสื่อความหมายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยให้เหมาะสมกับ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

๗. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และการน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

มาตรา ๗๐ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

มาตรา ๗๗ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้ บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

มาตรา ๘๓ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ : ๒๐-๒๕)

๘. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)

การจัดเตรียมแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ – ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว และสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาจะเป็นไปในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย จำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้านและวางจุดยืนในการพัฒนาระยะยาวสำนักงานฯ จึงได้มีการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งพิจารณาถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และกำหนดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไว้ดังนี้

*“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มิมีใครไม่ตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่น
ในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ
สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสถานะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการ
ผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง
และแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”*

กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง และคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีดังนี้

(๑) พัฒนาคณะกรรมาธิการของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ

(๒) ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน

(๓) พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม

(๔) ยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวมีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙), ๒๕๕๓:๕๓)

๙. แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘

นโยบายรัฐบาล (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘ นโยบายที่ ๒ เรื่องความมั่นคงแห่งรัฐ ข้อ ๒.๑ ได้กำหนดนโยบายดังนี้ “เทิดทูนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีเป้าหมายเชิงนโยบาย คือ ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความรู้ รัก สามัคคี และยึดถือแนวพระราชดำริ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง” ซึ่งมีกลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินการคือ การส่งเสริมการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขยายผลโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๑๐. แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) โดยมี

๑. วิสัยทัศน์ คือ “เกษตรกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร เป็นฐานรายได้เข้าแผ่นดิน”

๒. พันธกิจ

- ๑) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกครอบครัว
- ๒) ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ
- ๓) เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานอย่างเหมาะสมและยั่งยืน
- ๔) พัฒนา ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร
- ๕) ส่งเสริมให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการผลิตอย่างพอเพียงและมีการใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
- ๖) มุ่งเน้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๓. วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีอาชีพที่มั่นคง และรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ
- ๒) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งจัดสรรการผลิตที่เหมาะสมระหว่างอาหารผลิตภัณฑ์และพลังงานทดแทน
- ๓) เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรและอาหาร
- ๔) บริหารจัดการให้เกิดการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๔. เป้าหมาย

- ๑) ดัชนีชี้วัดความผาสุกของเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๘๐ ในปี ๒๕๕๙
- ๒) ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศสาขาเกษตรมีอัตราการเติบโตไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓.๕ ต่อปี
- ๓) สัดส่วนของผลผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

ประกอบไปด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดสรรสินค้าเกษตรเพื่ออาหาร และพลังงานอย่างเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างและพัฒนาการใช้ทรัพยากรการเกษตรและโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

๑๑. ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (ล้านนา)

(เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน)

ยุทธศาสตร์เชิงรุก : สร้างฐาน เศรษฐกิจใหม่

๑) พัฒนาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และเอเชียใต้ (BIMSTEC)

๒) พัฒนาประตูเศรษฐกิจเพื่อเป็นช่องทางการค้าและการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

๓) สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม และความรู้ใหม่มุ่ง Knowledge Based Economy

ยุทธศาสตร์ปรับตัว : เพื่อเพิ่มมูลค่าฐานเศรษฐกิจเดิม

๑) สร้างงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์และความเป็นเลิศในระดับนานาชาติ สำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) โดยการนำวัฒนธรรมล้านนามาสร้างเอกลักษณ์และเรื่องราว เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า

๒) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อเป็นพลังดึงดูดใหม่จากทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งภายในกลุ่มจังหวัดและเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

๓) ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางด้านการเกษตร โดยสร้างความหลากหลายและการบริหารจัดการสมัยใหม่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน : สนับสนุน ทั้งฐานเศรษฐกิจเดิมและเศรษฐกิจใหม่ให้ยั่งยืน

- ๑) ดำรงฐานวัฒนธรรมล้านนา
- ๒) ดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- ๓) สร้างความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ชายแดนและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยว
- ๔) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑๒. ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๖)

ประเด็นยุทธศาสตร์

- ๑) การพัฒนาแหล่งน้ำ
- ๒) การบริหารจัดการน้ำ
- ๓) การป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

เป้าประสงค์

- ก. ประสิทธิภาพตามพันธกิจ
 - ๑) มีปริมาณน้ำเก็บกักและพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น
 - ๒) ทุกภาคส่วนได้รับน้ำอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม
 - ๓) ความสูญเสียที่ลดลงอันเนื่องมาจากภัยอันเกิดจากน้ำ
 - ๔) มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินที่เหมาะสม
- ข. คุณภาพการให้บริการ
 - ๑) อาคารชลประทานอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน
 - ๒) ผู้ใช้น้ำได้รับความพึงพอใจจากการบริหารน้ำ
 - ๓) คุณภาพน้ำได้เกณฑ์มาตรฐาน
- ค. ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน
 - ๑) การก่อสร้างซ่อมแซมและปรับปรุงแล้วเสร็จตามแผนงาน
 - ๒) การเตรียมความพร้อมก่อนการก่อสร้างเป็นไปตามแผนงาน
 - ๓) ประชาชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
 - ๔) มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง
 - ๕) มีการวางแผนและการดำเนินการบริหารจัดการน้ำที่ดี
- ง. การพัฒนาองค์กร
 - ๑) ระบบการบริหารงานมีประสิทธิภาพ
 - ๒) บุคลากรมีสมรรถนะและขวัญกำลังใจในการทำงาน
 - ๓) มีระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม

๑๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๗)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์ : เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก สินค้าบริการมีคุณภาพ ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ที่เป็นธรรม เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์

- ๑) ส่งเสริมพัฒนาเชียงใหม่เป็นนครแห่งวัฒนธรรมล้านนา น่ายุ่ น่ายั่ว
- ๒) ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นเพื่อการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม
- ๓) ส่งเสริมและพัฒนาเชียงใหม่เป็นผู้นำด้านความหลากหลายในการผลิตด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูป
- ๔) ส่งเสริมการค้าการลงทุน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

เป้าประสงค์ : สังคมเชียงใหม่ที่น่าอยู่

กลยุทธ์

- ๑) มุ่งพัฒนาครอบครัวและชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขบนพื้นฐานศาสนา วัฒนธรรม และการบูรณาการเครือข่าย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และพลังงานสะอาด

เป้าประสงค์ : เชียงใหม่มีความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

กลยุทธ์

- ๑) มุ่งพัฒนาความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- ๒) มุ่งเน้นการลดข้อขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความมั่นคงปลอดภัย และความสงบสุขของประชาชน

เป้าประสงค์ : ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข พื้นที่ชายแดนมั่นคงปลอดภัย

กลยุทธ์

- ๑) มุ่งบูรณาการหน่วยงานด้านความมั่นคงและส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหา

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสร้างประสิทธิภาพความโปร่งใสเป็นประชาธิปไตยและเป็นธรรมในการให้บริการ

เป้าประสงค์ : ประชาคมเชียงใหม่มีส่วนร่วมพัฒนา บุคลากรภาครัฐมีสมรรถนะสูงในการให้บริการ

กลยุทธ์

- ๑) พัฒนาความสามารถบุคลากรมุ่งเน้นจริยธรรม ICT และการให้บริการที่เป็นเลิศ
- ๒) เสริมสร้างความพร้อมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน
- ๓) ผลักดันการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ

๑๔. การประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถสรุปผลการประเมินดังนี้

๑.๑.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ผลการศึกษาพบว่า

- ๑) การศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินงานขยายผลกับแนวพระราชดำริ ประโยชน์ที่จะได้รับและผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงาน
- ๒) การศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงาน
- ๓) การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการงานขยายผลของศูนย์
- ๔) การศึกษาการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โดยสรุปพบว่า การดำเนินงานขยายผลมีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม และใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานและประกอบอาชีพ สำหรับการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานทางศูนย์ได้จัดทำรายงานด้วยแล้ว

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

- ๑) ในส่วนของงานวิจัย ถ้าศูนย์สามารถจูงใจให้นักวิชาการจากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ได้เข้ามาวิจัยทั้งทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
- ๒) ศูนย์ควรเตรียมบุคลากรที่มีความพร้อมที่จะทำงานในชุมชน ให้มีความรู้ในเรื่องของวิทยาศาสตร์ เกษตร ความรู้ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี สามารถทำงานแบบมีส่วนร่วมกับประชาชนได้ดี และผู้บริหารศูนย์ควรติดตามและนิเทศงานให้กับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
- ๓) ควรสร้างระบบการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ดี และควรคำนึงถึงระบบการติดตามประเมินผลควบคู่กันไป
- ๔) การจัดทำหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร ควรมีการศึกษาความต้องการฝึกอบรมให้ชัดเจนก่อน เพื่อที่จะได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที
- ๕) ใช้เกษตรกรผู้มาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และให้เกษตรกรผู้มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำเพิ่มเติม
- ๖) ผู้บริหารควรเน้นย้ำให้ผู้ปฏิบัติงานทำความเข้าใจแนวพระราชดำริ และทำงานโดยยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมุ่งเน้นให้เกษตรกรเข้าใจว่างานขยายผลศูนย์เป็นงานที่ยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเองของประชาชนเป็นหลัก

ภาคผนวก

ข

การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
๑. ด้านศึกษา ทดลองวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เครื่องมือและอุปกรณ์พร้อมดำเนินการ ◇ สามารถกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนเพราะอยู่ในพื้นที่ศูนย์ฯ ◇ การเลือกชนิดพืชเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในเขตน้ำฝน ◇ ชนิดพืชหลากหลาย ◇ ลดต้นทุนการผลิต ◇ มีแหล่งทุนสนับสนุนด้านงานวิจัย ◇ มีแหล่งพ่อแม่พันธุ์กบ ◇ มีความรู้ ความชำนาญ: ทำให้มีความเข้าใจในสาขาวิชาที่นำมาใช้ในการวางแผนการทดลอง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ทราบค่าความเปลี่ยนแปลงของดิน ◇ เส้นทางคมนาคมสะดวก ◇ เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ ◇ ลดความเสี่ยงต่อการผลิตพืช ◇ เป็นแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ◇ ลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกร ◇ เกษตรกรมีความสนใจในการเก็บดิน ◇ ยังมีความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ◇ วัสดุเสริมจากธรรมชาติสามารถหาได้ง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ความต่อเนื่องของการทำงาน ◇ เครื่องมือและอุปกรณ์บางส่วนชำรุด ◇ เก็บข้อมูลได้บางส่วน ◇ เป็นโครงการใหม่ ◇ เกษตรกรยังยึดติดกับการทำการเกษตรแบบเดิม ◇ ไม่มีนักวิจัยประจำ ◇ พื้นที่ทำการวิจัยมีจำกัด ◇ ไม่มีตำแหน่งประจำสำหรับเจ้าหน้าที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบุคคลากรบ่อย 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การศึกษา ทดลองวิจัย ด้านพืชและสัตว์ ต้องขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศและฤดูกาลไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตลอดปี ◇ ได้รับมอบหมายงานหลายหน้าที่ ทำให้ต้องแบ่งเวลาในการทำงาน/แก้ไขปัญหา : หลายพื้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ป่าไม้ ทำให้ต้องแบ่งเวลาในการทำงาน ◇ ระบบงบประมาณไม่เอื้ออำนวยได้รับงบประมาณบางโครงการอาจมีความล่าช้าซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติงาน

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ รูปแบบการเลี้ยงกบที่หลากหลาย ◇ มีประสบการณ์ ๒๘ ปี (๒๕๒๕-๒๕๕๓) : ก่อให้เกิดเทคนิคใหม่ๆในการประยุกต์ใช้กับการวางแผนและการวิเคราะห์ ตลอดจนการตีความหมายผลการทดลอง ◇ มีความขยัน ทุ่มเทในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง : งานที่ทำจะสำเร็จในกรอบระยะเวลาที่กำหนด ◇ ทีมงานมีประสบการณ์มากกว่า๒๐ปี(พนักงานราชการ) : มีประสบการณ์ ไม่ต้องเสียเวลาในการฝึกฝน/เรียนรู้ ◇ มีพืชหลายชนิดและหลายพันธุ์ปลูกไว้ในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างและหลายทาง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ชุมชนให้ความร่วมมือดูแลรักษาเครื่องมือสนาม : ชุมชนให้ความร่วมมือในการสอดส่องดูแล รักษาเครื่องมือซึ่งต้องติดตั้งทิ้งไว้ในบริเวณที่อยู่ห่างไกล ◇ ปัญหาการบุกรุก ทำลายทรัพยากรป่าไม้ : ปัญหาเล็กน้อย ทำให้ไม่กระทบกับการทำงานในหน้าที่หลัก ◇ ชุมชนมีความตื่นตัวในด้านวิชาการ : ชุมชนให้ความสนใจในองค์ความรู้ ทำให้เกิดการบูรณาการในขั้นตอนการทำงานและเกิดประสิทธิภาพ ◇ พื้นที่ศึกษาวิจัยอยู่ใกล้/อยู่ร่วมกันกับหน่วยงานที่เข้ามาทำงานแบบบูรณาการ : พื้นที่ทดลองมีการทำกิจกรรมสอดคล้องกัน เช่น การสร้างฝายต้นน้ำ การทำระบบคลองไส้ไก่ ฯลฯ ทำให้งานวิจัยด้านป่าไม้ลดค่าใช้จ่ายได้ในระดับหนึ่ง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การสนับสนุนงบประมาณค่อนข้างน้อย : สำหรับค่าวิเคราะห์ตัวอย่างให้ได้มาตรฐานและครบถ้วน ◇ ทำงานหลายหน้าที่ : <ul style="list-style-type: none"> ก) งานอนุรักษ์ได้แก่ งานในพื้นที่ที่รับผิดชอบจากต้นสังกัด ข) การส่งเสริม ได้แก่ งานตามแผนงานที่ต้นสังกัดมอบหมายต้องเดินทางไปในพื้นที่ที่ห่างไกล ค) งานวิจัย ได้แก่ โครงการวิจัยภายในหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งต้องเดินทางไปเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ รูปแบบการปลูกพืชแบบประณีตและใช้เทคโนโลยีไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ในช่วงแล้ง ◇ การดูงานที่เป็นคณะใหญ่มักจะใช้เวลาในจุดดูงานแต่ละจุดน้อยทำให้สมาชิกของคณะที่สนใจเฉพาะด้านมีโอกาสในการได้รับข้อมูลไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ◇ การเสนอโครงการเพื่อร่วมมือกับหน่วยงานอื่นมักจะไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากโครงการไม่มีปัจจัยที่สนับสนุนผู้ร่วมวิจัย ทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการร่วมงาน

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ สร้างความมั่นใจให้เกษตรกรและผู้เยี่ยมชมเห็นประโยชน์ในการปลูกพืชแบบผสมผสานและเห็นข้อได้เปรียบหลายด้านของการปลูกพืชผสมผสานที่มีเหนือกว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ◇ ให้แนวทางในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอินทรีย์ในสวนในไร่เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงดินและวัสดุเกษตรอื่น ๆ ตลอดจนการลดการใช้สารเคมีเพื่อควบคุมศัตรูพืช ◇ มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางเรื่องต่าง ๆ หลายด้าน ◇ มีบุคลากรที่มีความสามารถในการแนะนำเป็นวิทยากรประจำพื้นที่สาธิต 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณตามความเหมาะสม ◇ รูปแบบการปลูกพืชที่เสนอสอดคล้องกับแนวพระราชดำริด้านเศรษฐกิจพอเพียงจึงสามารถใช้เป็นตัวอย่างได้ดี ◇ รูปแบบการปลูกพืชในพื้นที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวก เสนอทางเลือกกับเกษตรกรที่อาศัยในชนบทที่ห่างไกล ◇ รูปแบบการปลูกพืชแบบสวนครัวและสวนหลังบ้านให้โอกาสเกษตรกรที่มีพื้นที่ไม่มากให้มีรายได้สม่ำเสมอเป็นรายวัน ◇ รูปแบบการปลูกพืชทุกรูปแบบให้แนวคิดกับเกษตรกรในการดัดแปลงระบบการปลูกพืชของตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์การลงทุน 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เช่น เครื่องมือวัดต่างๆที่มีประสิทธิภาพสูง แม่นยำ (precise) และวัดค่าได้ถูกต้อง (accuracy) ◇ ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษามีน้อย ◇ มีจำนวนบุคลากรจำกัด ซึ่งต้องปฏิบัติงานหลายๆ ด้านพร้อมกัน จึงทำให้บางครั้งเกิดความล่าช้า ◇ ด้อยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำสำหรับงานศึกษา ทดลอง วิจัย ◇ งบประมาณในการจัดการที่คงที่ทุกปีทำให้ไม่สามารถขยายงานในส่วนที่มีความจำเป็นและสำคัญได้มากเท่าที่ควร 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ผู้บริหารหลายระดับให้ความสำคัญน้อยในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในกลุ่มที่ไม่ใช่อาหารทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ◇ งานวิจัยเกี่ยวกับสัตว์น้ำ ใช้เวลาดำเนินการค่อนข้างนานเนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาพัฒนาการของสิ่งมีชีวิต

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พันธุ์พืชซึ่งกลุ่มงานฯ ได้ปลูกรวบรวมไว้หลากหลายสามารถหมุนเวียนและนำไปปลูกในแปลงสาธิตตามความเหมาะสม ทำให้ตัวอย่างพืชที่ใช้ในแปลงสาธิตมีความชัดเจนในการเป็นตัวแทนของกลุ่มพืชที่ใช้ในแต่ละแปลง ◇ มีแปลงแม่พันธุ์พืชไว้สำหรับขยายพันธุ์ ◇ สามารถดำเนินการศึกษาวิจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ การวิจัยพื้นฐาน การวิจัยเพื่อการพัฒนา การวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพของต้นพืช และการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เกษตรกรได้แนวคิดในการลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ทรัพยากรในสวนในไร่หมุนเวียนการใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืนและประหยัด ◇ เกษตรกรมีโอกาสในการปฏิบัติตามแนวคิดและหลักการ เกิดความมั่นคงทางอาหารในครอบครัว ◇ นักวิชาการที่มาศึกษาดูงานได้แนวคิดในการนำรูปแบบเกษตรยั่งยืนและพอเพียงตามแนวพระราชดำริไปศึกษาและขยายผล ◇ นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่มาฝึกงานรวมทั้งเจ้าหน้าที่การเกษตร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ความรู้และแนวคิดจากแปลงสาธิตไปใช้สำหรับการเกษตรในชนบท 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การสำรวจพันธุ์พืชในพื้นที่ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากศูนย์ฯ เป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีอุปสรรคด้านการสนับสนุนการเดินทาง ◇ พื้นที่ปลูกรักษาค่อนข้างกว้างและส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เสื่อมโทรมมาก่อน ทำให้พืชพรรณได้รับน้ำไม่เพียงพอในช่วงแล้ง ◇ งานที่พัฒนาและก้าวหน้าไปตามเวลาไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับทำให้ความก้าวหน้าเป็นช่วง ๆ 	

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พืชพื้นเมืองและพืชพื้นถิ่นทุกชนิดมีวิวัฒนาการผ่านอุปสรรคในการดำรงชีพทำให้มีคุณสมบัติในการต้านทานสภาพแวดล้อมและศัตรูพืชนานาชนิด สามารถใช้เป็นพืชรูปร่างและแม่พันธุ์เพื่อปรับปรุงให้ได้พืชเศรษฐกิจพันธุ์ใหม่ที่ทนทานต่อการปลุกเลี้ยงในสภาพไร้อากาศ ◇ แปลงรวบรวมพันธุ์พืชในกลุ่มต่าง ๆ เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตและมีพัฒนาการจึงเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติของพืชชนิดต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับนักเรียน นักศึกษา และ นักวิจัย ◇ การที่มีพืชพรรณหลายพันธุ์ทำให้สามารถทดสอบและคัดเลือกได้พันธุ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถใช้ประโยชน์เฉพาะทาง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ งานรวบรวมพันธุ์พืชเป็นการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชไปด้วยในเวลาเดียวกัน จึงช่วยลดความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของพืชพันธุ์ดีพืชพื้นถิ่นและพืชหายากได้ในระดับหนึ่ง ◇ พัฒนาพันธุ์ใหม่ที่มีคุณลักษณะดีและพันธุ์ใหม่ที่มีคุณลักษณะพิเศษในด้านต่าง ๆ จากต้นพืชพันธุ์ที่รวบรวมไว้ และจากพันธุ์ดีซึ่งนำมาจากภายนอกมาผสมให้ได้พันธุ์ใหม่ รวมทั้งการพัฒนาพันธุ์ใหม่โดยวิธีการกระตุ้นให้เกิดกลายพันธุ์ ◇ พัฒนารูปแบบการปลุกเลี้ยงต้นพืชที่มีคุณค่าในทางโภชนาการ มีคุณค่าในทางการแพทย์ เพื่อได้วัสดุที่มีคุณภาพสำหรับการแปรรูปและสำหรับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ งานอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและเห็นผลในระยะยาว มีหลายปัจจัยมาเกี่ยวข้องทำให้เห็นผลช้าจึงขอการสนับสนุนค่อนข้างยาก ◇ งบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุนเพื่อการวิจัยค่อนข้างจำกัดและล่าช้า ◇ เกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ในการเก็บข้อมูลการทำการวิจัย ◇ การรวบรวมแต่ละครั้งไม่ได้อาจไม่ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งหมดเนื่องจากประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ 	

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีพืชชนิดที่หาได้ยาก มีแม่พันธุ์พืชที่มีลักษณะดีและมีพันธุ์พืชกลายเป็นพันธุ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจปลูกรวบรวมและรักษาไว้ ◇ ความพร้อมในด้านต้นพันธุ์พืชที่หลากหลายทำให้นักวิจัยและบุคลากรของกลุ่มงานฯ มีการพัฒนาตนเองเพิ่มทักษะในการศึกษาวิจัยให้เป็นนักวิจัยที่เข้มแข็งและมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในกลุ่มพืชแต่ละกลุ่ม ◇ บุคลากรในระดับผู้ช่วยนักวิจัยและพนักงานมีความเชี่ยวชาญในการขยายพันธุ์พืชด้านต่าง ๆ ◇ สามารถให้ความรู้และให้บริการด้านฝึกอบรมการขยายพันธุ์พืชทั่วไป และการขยายพันธุ์พืชวิธีพิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พัฒนาแปลงรวบรวมพันธุ์พืชบางชนิด หรือพืชบางกลุ่มให้เป็นพื้นที่ศึกษาในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติตามแนวพระราชดำริ โดยพืชพรรณกลุ่มที่มีศักยภาพและพร้อมสำหรับการพัฒนาได้ทันที คือ ผักพื้นเมืองและผักพื้นบ้าน พืชสมุนไพรและ ถั่วฝักยาวพื้นถิ่น ◇ เกิดความร่วมมือกับสถาบันวิทยาศาสตร์พื้นฐานในการวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าพืชพื้นบ้าน ◇ บริการต้นพันธุ์พืชพันธุ์ดี และพันธุ์พิเศษ สนับสนุนเกษตรกรในระบบเกษตรผสมผสานที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ◇ พัฒนาพันธุ์ที่มีความแข็งแรงทนทานเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครอบครัว และยกระดับสู่ความมั่นคงทางอาหารของชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การเพาะพันธุ์ทำได้จำกัด และผลิตลูกปลาได้จำนวนน้อย เนื่องจากสภาพพื้นที่ และงบประมาณ ◇ การป้องกันและรักษาโรคปลาทำได้ยาก ◇ คุณภาพน้ำบางตัวมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมกับการเลี้ยงปลา เช่น ความกระด้าง ความเป็นด่าง และความเป็นกรดเป็นด่าง ◇ เนื้อหาในเอกสารอาจไม่ตรงตามความต้องการหรือความเหมาะสมของพื้นที่ในการเลี้ยงปลาของเกษตรกร ต้องนำไปประยุกต์หรือปรับใช้ให้เหมาะสม 	

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พืชพรรณหลากหลายในพื้นที่ปลูกรักษาให้องค์ความรู้หลายด้านทั้งในด้านการเป็นตัวอย่างพืชต่างถิ่น การเจริญเติบโตและการปรับตัวให้เข้ากับนิเวศใหม่ที่แตกต่างจากนิเวศเดิมในถิ่นอาศัย และ ให้ให้องค์ความรู้ด้านสังคมพืชที่ประกอบด้วยพืชต่างกัน ◇ พื้นที่ปลูกรักษาพืชในกลุ่มต่าง ๆ เอื้ออำนวยให้เกิดการศึกษาตั้งแต่วิทยาศาสตร์พื้นฐานไปจนถึงวิทยาศาสตร์ประยุกต์และให้องค์ความรู้ที่หลากหลาย ◇ ข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาในสาขาต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พัฒนาระบบการปลูกพืชโดยทดลองสูตรในการผสมผสานพืชชนิดต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ให้เกิดเป็นสูตรที่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าสำหรับเกษตรกรในพื้นที่เกษตรที่มีสภาพแตกต่างกันไป ◇ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสนองพระราชดำริในด้านการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนและพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ และ โครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น ◇ เป็นการปลูกรักษาพืชพรรณต่างถิ่น เพื่อลดความเสี่ยงหากเกิดภัยธรรมชาติในถิ่นที่อาศัยของพืชนั้น ๆ ◇ เป็นการนำพืชพื้นถิ่นมาปลูกรักษาออกถิ่นอาศัย (ex situ) เพิ่มความมั่นคงในการสืบทอดสายพันธุ์แท้ ไม่ให้สูญพันธุ์ แม้ว่าจะถูกบุกรุกหรือมีการทำลายเกิดขึ้นในถิ่นอาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ กรมปศุสัตว์เน้นเรื่องการเลี้ยงสัตว์ให้ได้มาตรฐานสากล ในขณะที่ศูนย์ฯต้องการส่งเสริมเกษตรกรรายย่อย ซึ่งไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบได้ ◇ งานศึกษาวิจัยยังไม่ครบถ้วนปัญหาของเกษตรกรเนื่องจากมีระเบียบปฏิบัติ ◇ โรงเรียนมีอายุการใช้งานมากไม่สามารถรองรับการขยายการผลิต ◇ ขาดสื่อแนะนำองค์ความรู้ เช่น บอร์ดวิชาการ ต่างๆ ◇ สภาพพื้นที่ตั้งฟาร์มทำให้โรงเรียนสาธิตเลี้ยงสัตว์อยู่กระจัดกระจาย 	

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พืชพรรณกลุ่มต่าง ๆ อยู่ในสภาพของการปลูกรักษาและการอนุรักษ์ที่ถูกหลักวิชา เป็นฐานการศึกษาด้านนิเวศวิทยาและสรีรวิทยาของพืชและของสัตว์ขนาดเล็กรวมทั้งความสัมพันธ์ของศาสตร์ทั้ง ๒ เป็นอย่างดี ◇ พืชพรรณบางกลุ่ม เช่น ในวงศ์กล้วยไม้มีการกระจายพันธุ์และเพิ่มปริมาณในสภาพธรรมชาติได้ดี บางชนิดเกิดความผันแปร เพิ่มความหลากหลายของชนิดและพันธุ์ในพื้นที่ปลูกรักษา ◇ นักวิจัยและบุคลากรที่ดูแลพื้นที่ปลูกรักษาได้พัฒนาความรู้และทักษะจากการศึกษาและสังเกต 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เกิดการสร้างองค์ความรู้หลายด้านจากพื้นที่ปลูกรักษาพืชพรรณตั้งแต่ความรู้เกี่ยวกับต้นพืช การเจริญเติบโต การปรับตัว การอยู่รอดในนิเวศที่แตกต่าง และการสร้างสังคมพืชใหม่ ◇ เกิดการสร้างฐานข้อมูล เป็นประโยชน์กับงานที่เกี่ยวข้องกันหลายด้าน ◇ สร้างโอกาสในการศึกษาการใช้ประโยชน์พืชพรรณต่าง ๆ ◇ เกิดโอกาสในการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัยและบุคลากรของกลุ่มงานและสถาบันวิจัย รวมทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อื่น ๆ ในการร่วมกันอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามแนวพระราชดำริ ภายใต้การดูแลของโครงการอพ.สธ. 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ศาลาเอนกประสงค์สำหรับเกษตรกรเข้าศึกษาดูงาน 	

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ นักวิจัยมีความสามารถในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชให้แก่สาธารณชนในหลายระดับ ◇ นักวิจัยและบุคลากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเป็นอย่างดี ◇ นักวิจัยได้พัฒนาศักยภาพในการศึกษาวิจัยจากการดูแลพืชพรรณผสมผสานกับความรู้ที่ได้จากการร่วมมือกับโครงการ อพ.สธ. ◇ มีหญ้าแฝกท้องถิ่นสายพันธุ์คัดเลือกที่ทนร่มเงา ๔ สายพันธุ์ สายพันธุ์ทนน้ำขัง ๓ สายพันธุ์ และสายพันธุ์ที่มีแนวโน้มในการทนแล้ง ๒ สายพันธุ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พื้นที่ปลูกรักษาที่มีความหนาแน่นของพืชพรรณเพิ่มขึ้นทุกปีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมพืชจึงเป็นพื้นที่ซึ่งให้ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลากร นักเรียน และ นักศึกษา ได้มาศึกษาธรรมชาติวิทยาในพื้นที่จริง ทำให้เข้าใจได้ถึงการเจริญเติบโตของต้นพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตลอดจนเข้าใจถึงผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีต่อพืชพรรณ เป็นการเพิ่มพูนความรู้จากแหล่งธรรมชาติได้อย่างแท้จริงอันเป็นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของนิเวศและสังคมพืชสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาป่าตามแนวพระราชดำริภายในศูนย์ฯ ได้เป็นอย่างดี 		

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีเทคโนโลยีในการผลิตต้นพันธุ์หญ้าแฝกจากเมล็ด และการผลิตต้นพันธุ์หญ้าแฝกตลอดปี ◇ มีเทคโนโลยีในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์หญ้าแฝกข้ามปีและการเก็บรักษาเมล็ดในระยะยาว ◇ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับสรีรวิทยาของหญ้าแฝก และความรู้ด้านกายวิภาคศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความทนทานต่อสภาพความเครียดในรูปแบบต่าง ๆ ◇ มีนักวิจัยที่เชี่ยวชาญในการใช้ประโยชน์จากคุณสมบัติจำเพาะของหญ้าแฝก ◇ มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ด้านการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีโอกาสในการเผยแพร่ผลงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชของศูนย์ฯ ผ่านการร่วมงานจัดนิทรรศการ และ การประชุมวิชาการ อพ.สธ. รวมถึงการตีพิมพ์บทความในสื่อต่าง ๆ ◇ มีโอกาสในการสร้างจิตสำนึกให้แก่สาธารณะชนในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการรักษาพืชพรรณเพื่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ ◇ ใช้หญ้าแฝกสายพันธุ์คัดเลือกในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าทั้งสายพันธุ์ทนร่มเงาและสายพันธุ์ทนแล้ง ◇ ใช้หญ้าแฝกสายพันธุ์ทนทานต่อสภาพแห้งแล้งเปียกในการอนุรักษ์ดินและน้ำตามขอบอ่างเก็บน้ำ สระน้ำ และบ่อน้ำที่มีการทดน้ำเข้าไปเป็นช่วง ๆ ทำให้อ่างเก็บน้ำในอ่างหรือบ่อนั้น ๆ ไม่คงที่ 		

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการทรัพยากรประมงในอ่างเก็บน้ำ ◇ สมาชิกเป็นบุคคลในพื้นที่รอบศูนย์ฯ ◇ มีการจัดตั้งกฎระเบียบข้อบังคับในการทำประมงโดยสมาชิก ◇ มีเจ้าหน้าที่ประมง และ/หรือเจ้าหน้าที่ทหารคอยดูแลความเรียบร้อยและให้คำปรึกษา ◇ ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานทางชีววิทยาและทรัพยากรประมงของแหล่งน้ำนั้น ◇ มีการรวบรวมพันธุ์ปลาท้องถิ่นมาศึกษาและเลี้ยงเป็นพ่อแม่พันธุ์ เพื่อทำการเพาะขยายพันธุ์แล้วปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ความทนทานต่อร่มเงาในหลายระดับทำให้สามารถใช้สายพันธุ์ที่ทนร่มในป่าหลายแบบ ◇ ใช้หญ้าแฝกสายพันธุ์ทนทานต่อสภาพน้ำขังในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ซึ่งมีน้ำท่วมขังระยะยาวไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขังหรือตามร่องน้ำและขอบสระที่เสี่ยงต่อการพังทลายของดิน ◇ ใช้ความรู้ทางสรีรวิทยาและกายวิภาคศาสตร์ในการยืนยันความสามารถในการทนทานต่อสภาพเครียดและเผยแพร่เทคโนโลยีดังกล่าว ◇ เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่วิจัยในสาขาเทคโนโลยีโมเลกุลในการบ่งลักษณะประจำสายพันธุ์เพื่อการจดทะเบียนพันธุ์สายพันธุ์เพื่อการจดทะเบียนพันธุ์หญ้าแฝกสายพันธุ์คัดเลือก 		

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เป็นการเพิ่มอรรถประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อให้เกิดผลผลิตทางการประมง เหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มิตินขุดบ่อเลี้ยงปลาแต่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ◇ สามารถเลี้ยงสัตว์น้ำได้หนาแน่นกว่าและเจริญเติบโตเร็วกว่าบ่อดิน และบ่อซีเมนต์ ◇ คุณภาพเนื้อปลาดีกว่าปลาที่เลี้ยงในบ่อดินหรือบ่อซีเมนต์ ◇ การจัดการการเลี้ยงและการเก็บผลผลิตสัตว์น้ำทำได้ง่ายและสะดวก ◇ มีน้ำใช้เพื่อการวิจัยของกลุ่มงานศึกษาและพัฒนาประมงตลอดทั้งปี 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เกิดความร่วมมือในการเผยแพร่หญ้าแฝกสายพันธุ์คัดเลือกในหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ต้นน้ำลำธารตลอดงานที่สนองพระราชดำริและหน่วยงานพื้นที่เสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ◇ เกิดการศึกษาต่อเนื่องในการคัดเลือกสายพันธุ์หญ้าแฝกที่มีคุณสมบัติจำเพาะในด้านอื่น ๆ เพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะทาง ◇ การผลิตต้นพันธุ์หญ้าแฝกจากเมล็ดสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้มากมาย ◇ การผลิตต้นพันธุ์หญ้าแฝกจากเมล็ดสามารถทำได้ตลอดปี ◇ การขนส่งต้นพันธุ์หญ้าแฝกจากเมล็ดสามารถดำเนินการได้ในระยะที่ต้นพันธุ์ยังมีอายุน้อย ทำให้ช่วยประหยัดพื้นที่ในการขนส่งและลดค่าขนส่ง 		

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ใช้ประโยชน์จากการไหลของน้ำจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ เพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำ ทำให้เลี้ยงปลาได้หนาแน่นกว่าปกติ ◇ เกษตรกรสามารถเก็บไว้ศึกษาและนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามแต่โอกาส ◇ สามารถนำไปถ่ายทอดต่อได้ ◇ มีนักวิชาการและหน่วยงานที่มีความชำนาญการทำงานวิจัย ◇ ได้รับการสนับสนุนพันธุ์สัตว์พันธุ์ดีจากหน่วยงานราชการและเอกชนเพื่อนำมาขยายพันธุ์ ◇ สามารถเพิ่มผลผลิตได้หากได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ ◇ ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มจากกรมปศุสัตว์แล้ว 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การผลิตต้นพันธุ์หญ้าแฝกจากเมล็ดสามารถทำได้ ณ. พื้นที่ใช้งานเนื่องจากเพาะเมล็ดได้ง่ายและไม่ต้องดูแลมาก ◇ เป็นรูปแบบที่ดี ถ้าทำสำเร็จสามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างสู่กลุ่มอื่นได้ ◇ ทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการขายปลาและ/หรือ มีปลาสำหรับบริโภค ◇ สามารถกำหนดเขตอนุรักษ์ได้เพื่อให้คงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเป็นแหล่งพ่อแม่พันธุ์ตามธรรมชาติ ◇ สามารถกำหนดฤดูปลาวางไข่ให้เหมาะสมกับปลาแต่ละชนิด ◇ สามารถรวมเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง และต่อรองราคากับพ่อค้าได้ ◇ ใช้พื้นที่ไม่มากก็สามารถเลี้ยงปลาได้ 		

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความรอบรู้และประสบการณ์สามารถถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี ◇ เป็นแนวพระราชดำริในเรื่องของการใช้ปุ๋ยสั่งตัดในการผลิตพืช 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้มีความรู้มากขึ้น ◇ เกษตรกรมีความสนใจในการเลี้ยงสัตว์แบบลดต้นทุนหรือแบบเกษตรธรรมชาติมากขึ้น ◇ เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ให้ความสนใจและเชื่อถือในคุณภาพของพันธุ์สัตว์ที่ได้ส่งเสริม ◇ เป็นวาระแห่งชาติเรื่องการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ◇ ลดการชะล้างในพื้นที่เกษตรกร ◇ ทราบค่าทางเคมีของดิน 		

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
๒. ด้านการบริหารจัดการผลการศึกษา ทดลองวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีทรัพยากรที่เอื้ออำนวย เช่น ระบบชลประทานและมีปัจจัยการผลิตที่เพียงพอ ◇ เป็นยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องมาตรการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ◇ สามารถลดต้นทุนการผลิต ◇ ปรับปรุงบำรุงดิน ควบคุมวัชพืช ◇ มีการฝึกอบรมให้ความรู้ตลอดเวลา ◇ บุคลากรในหน่วยงานมีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานควบคุมไฟป่า ◇ เครื่องมือและอุปกรณ์มีมากเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เป็นจุดหนึ่งของการเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ◇ เป็นการนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาทำประโยชน์ ◇ นโยบายเรื่องเกษตรอินทรีย์ ◇ ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ ◇ การบูรณาการหลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่มีน้อย ◇ มีการบูรณาการหลายภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาไฟป่า ◇ ได้รับการสนับสนุนจากหลายแหล่งทุน ◇ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆเป็นอย่างดี ◇ ที่ตั้งอยู่ในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เกษตรกรมีการใช้พื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้การนำไปปฏิบัติไม่ได้ผล ◇ กรณีงานป้องกันไฟป่างบประมาณบุคลากรไม่สัมพันธ์กับจำนวนพื้นที่ (๑คนต่อ๔,๕๐๐ไร่) ◇ หัวหน้างานมีภาระกิจปกติไม่สามารถปฏิบัติงานเต็มเวลาได้ ◇ ข้อมูลยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่มีการ update ข้อมูลล่าช้า ◇ การวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมีและทางกายภาพต้องใช้ระยะเวลา ◇ ระบบสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ บางฤดูกาลขาดวัตถุดิบในการผลิต ◇ คนในชุมชนบางกลุ่มยังขาดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ป้องกันไฟป่า ◇ การผลิตงานที่เป็นพระราชดำริเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งจึงจะสามารถผลิตงานได้อย่างถูกต้อง ◇ สภาพอากาศบางปีมีความแห้งแล้งยาวนาน ◇ หน่วยงานราชการบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ แผนงานและโครงสร้างภายในมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ◇ มีการทำงานแบบเชิงรุกเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ◇ มีคำสั่งแต่งตั้งข้าราชการผู้รับผิดชอบ และคณะกรรมการบริหารศูนย์ด้านปศุสัตว์ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ ◇ หน่วยงานร่วมให้ความสำคัญสามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที ◇ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ◇ สามารถให้บริการข่าวสารข้อมูลได้ในทุกช่องทางสื่อสาร 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก ◇ นโยบายของรัฐบาลสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การบริการยังไม่ครบทุกด้านเช่นร้านอาหาร ร้านขายของ ◇ เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการยังไม่ครบถ้วนทุกด้าน ◇ ไม่มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการนำเสนอ ◇ ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะในการปฏิบัติงานในระดับวิชาการ ส่วนใหญ่จะปฏิบัติในระดับแรงงานและฝีมือทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ได้รับงบประมาณล่าช้าทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามแผน ◇ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทำให้ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้ ◇ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทำให้งานเกิดความล่าช้า ◇ ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญด้านสารสนเทศ

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีเอกสารจุดศึกษาดูงาน วิทยากรเพียงพอในการนำเสนอ ข้อมูลแก่เกษตรกรผู้สนใจ ◇ มีเจ้าหน้าที่สามารถผลิต อุปกรณ์ เอกสารที่ใช้ในงานโสตทัศน ศึกษา ◇ เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิด คุ้นเคยกับสื่อต่าง ๆ สามารถนำข้อมูล ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ได้อย่าง รวดเร็ว ◇ มี website ของศูนย์และผู้ ควบคุมดูแลระบบ Internet ◇ สามารถให้บริการการเข้า ศึกษาดูงานแก่ประชาชน เกษตรกร ผู้สนใจได้ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ◇ มีภาพกิจกรรมที่เป็นปัจจุบัน มากที่สุด 			

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ ◇ สามารถจัดนิทรรศการต่างๆ ได้ตามที่หน่วยงานขอความร่วมมือในทุกโอกาสโดยได้รับความร่วมมือจากคณะทำงานทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ◇ มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ◇ มีภาพกิจกรรมที่เป็นสื่อเรียนรู้และเผยแพร่ให้บุคคลที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมได้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ◇ เป็นแหล่งเรียนรู้แบบเปิดเสรีเป็นสหวิชาการ ◇ องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป 			

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
๓. ด้านการขยายผลสู่ราษฎร	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ◇ เป็นการทำงานแบบบูรณาการ ◇ มีองค์ความรู้ ที่ผ่านการศึกษา ทดลอง วิจัยที่สำเร็จ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ◇ มีแปลงสาธิต แสดงตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ◇ มีแผนแม่บท แผนงาน และแผนปฏิบัติการเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน ◇ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายสาขา อาชีพ พร้อมให้องค์ความรู้และคำแนะนำให้กับผู้ขอรับบริการ ◇ มีการติดตามประเมินผลในด้านการขยายผล 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการประมงที่ไม่มีในตำราระหว่างวิทยากรและเกษตรกรด้วยกันเอง ◇ เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อในชุมชนได้ ◇ เกษตรกรและครอบครัวมีอาหารโปรตีนที่มีประโยชน์จากปลาไว้บริโภค ◇ นำไปจำหน่าย มีรายได้เพิ่มขึ้น ◇ มีโอกาสพัฒนาเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ◇ เด็กนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อได้ให้กับผู้ปกครอง, เกษตรกรในพื้นที่และ/หรือสามารถนำไปปฏิบัติได้เองในพื้นที่ของตนเองได้ ◇ สร้างกิจกรรมให้กับเด็กนักเรียนฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ◇ เด็กนักเรียนมีปลาบริโภค 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ พื้นฐานความรู้ของเกษตรกรต่างกัน เกษตรกรบางรายไม่ค่อยสนใจในทฤษฎี เกษตรกรไม่มีการจดบันทึก ข้อมูลต่างๆในการเลี้ยงปลาของเกษตรกรเอง ◇ เจ้าหน้าที่ทำงานหลายอย่างทำให้เวลาในการออกติดตามผลไม่เพียงพอกับจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริม ◇ ผู้รับผิดชอบของกลุ่มงานต่างๆ มีการผลัดเปลี่ยนทำให้ขาดความต่อเนื่องและขาดประสบการณ์ ◇ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายด้าน ทำให้การติดตามงานไม่ทั่วถึง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ งบประมาณที่ได้รับล่าช้าและไม่เป็นไปตามแผนที่ต้องการขยายผล ◇ ความประสงค์ของเกษตรกรแต่ละรายมีเวลาว่างที่จะมาฝึกอบรมไม่ตรงกัน ทำให้การขยายผลไม่ได้ผลเท่าที่ควร ◇ เกษตรกรบางรายไม่มีการดูแลจัดการที่ดี ทำให้การเลี้ยงปลาไม่ได้ผลเท่าที่ควร ◇ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถป้องกันได้ทัน มีภัยธรรมชาติ น้ำหลากในฤดูฝน ทำให้กระชังเสียหาย และปลาสูญหายไปกับน้ำ

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ มีศูนย์เรียนรู้ ปราชญ์ชุมชน และเกษตรกรตัวอย่าง เป็นเครือข่ายในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ◇ เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งได้เก็บรวบรวมมาอย่างต่อเนื่อง ◇ เกษตรกรได้รับความรู้ที่ถูกต้องด้านวิชาการ ◇ เกษตรกรได้รับทักษะทางด้านประมง ◇ เกษตรกรได้เห็นและปฏิบัติจากของจริงทำให้เข้าใจได้ง่าย ◇ เกษตรกรได้รับพันธุ์ปลาที่ต้องการไปเลี้ยงไว้สำหรับบริโภคหรือจำหน่าย ◇ ช่วยแนะนำและแก้ปัญหาในระหว่างการเลี้ยงปลาให้เกษตรกร 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เกษตรกรมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ◇ เกษตรกรมีปลาไว้บริโภคในครัวเรือน ◇ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่นได้ ◇ เกิดความสามัคคีในชุมชน คนในชุมชนหวงแหนและช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม ◇ เกษตรกรมีความต้องการให้ศูนย์ฯช่วยเหลือจำนวนมาก ◇ ผู้เข้าร่วมโครงการขยายผลเข้าร่วมโครงการด้วยความเต็มใจและความต้องการ จึงดำเนินกิจกรรมได้ดี ◇ ผู้เข้าร่วมโครงการขยายผลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงมีผลส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ ไม่สามารถรับผู้สนใจเข้าร่วมโครงการได้ครบ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ◇ หลักสูตรฝึกอบรมไม่ครอบคลุมทุกสาขาวิชาตามความต้องการของเกษตรกร ◇ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางกิจกรรมล่าช้า ◇ การจัดเก็บข้อมูลโดยรวมยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ◇ เจ้าหน้าที่ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรและขาดความรู้ใหม่ๆ ◇ เจ้าหน้าที่มีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษน้อย ◇ เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในการปฏิบัติงานเชิงรุก 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เกษตรกรบางรายขาดความตั้งใจและความมุ่งมั่น ◇ ความต้องการของเกษตรกรมีมากกว่างบประมาณที่ได้รับ ◇ ขยายผลเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงท่ามกลางกระแสทุนนิยมและการเตรียมความพร้อมสำหรับสมาคม asean ในปี ๒๕๕๘ ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ◇ ขาดงานวิจัยและนักวิจัยที่ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสถานะภูมิอากาศของโลกที่มีผลกระทบต่อองค์ความรู้ของศูนย์ฯ

ประเด็น SWOT	ปัจจัยภายนอก-ในที่มีผลต่อการดำเนินงาน			
	จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)	จุดอ่อน (Weakness)	อุปสรรค (Threats)
	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เป็นศูนย์เรียนรู้ทางอาชีพ การประมงให้แก่เด็กนักเรียน บุคลากรในโรงเรียนเกษตรกร และ ผู้ปกครอง ◇ ครูและบุคลากรของ โรงเรียนสามารถเรียนรู้และถ่ายทอด ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ◇ เป็นการใช้ประโยชน์จาก แหล่งน้ำที่ไหลผ่านหน้าบ้านของ เกษตรกรในการเลี้ยงสัตว์น้ำ ◇ มีสัตว์พันธุ์ดีที่ตรงความต้องการ ของเกษตรกร ◇ เกษตรเข้าร่วมโครงการ สามารถขยายผลต่อเนื่องได้ ◇ มีเจ้าหน้าที่ติดตามงาน สม่ำเสมอ ◇ มีบุคลากรมีความรู้ ความสามารถที่จะถ่ายทอดและให้ คำแนะนำแก่เกษตรกรได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ เปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ระหว่างบุคลากรกับเกษตรกร และ เกษตรกรเป้าหมายสามารถเข้ามาศึกษา เรียนรู้ ◇ มีการทำงานแบบเชิงรุกเข้าถึง กลุ่มเป้าหมาย ◇ ภาพรวมของราษฎรในพื้นที่ เป้าหมายลักษณะนิสัยโอปอ้อมอารี ให้ ความร่วมมือในการดำเนินงานของ เจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี ◇ เจ้าหน้าที่กลุ่มขยายผล ประสานงานในหมู่บ้าน เป็นคนในพื้นที่จึง มีข้อได้เปรียบในด้านความคุ้นเคยกับ สภาพวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ผลการ เปลี่ยนแปลงการพัฒนาป่าไม้ตามแนว พระราชดำริได้ประสบความสำเร็จ ◇ ความสนใจและความร่วมมือของ เกษตรกร 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ บุคลากรมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง หน่วยงานน้อย 	